

United Nations
M O L D O V A

SPRE UNITATE ÎN ACȚIUNE

Cadru de parteneriat ONU - Republica Moldova 2013-2017

Raport de Evaluare Intermediară
Raport final

Chișinău, octombrie 2015

Cuprins

Introducere	6
Scop, domeniu de aplicare și metodologia Raportului de evaluare intermediară	8
Pilonul 1: Guvernare democratică, justiția, egalitatea și drepturile omului.....	10
1.1 - Administrația publică.....	10
1.2 - Justiția	13
1.3 - Drepturile omului, abilitarea femeilor și nediscriminarea	17
1.4 - Societatea civilă și mass-media	20
Pilonul 2: Dezvoltarea capitalului uman și incluziunea socială.....	23
2.1 - Oportunități economice și dezvoltare regională	23
2.2 - Sănătatea	29
2.3 - Educația	37
2.4 - Protecția socială.....	41
Pilonul 3: Mediul, schimbările climatice și gestionarea riscului de dezastre	47
3.1 - Gestionarea mediului	47
3.2 - Emisii reduse și dezvoltare rezistentă	50
Lecții învățate și cale de urmat	55
Comunicăm ca un tot întreg	Error! Bookmark not defined.
Operăm ca un tot întreg	Error! Bookmark not defined.
Cadru bugetar unic	Error! Bookmark not defined.
Anexa 1: Matricea rezultatelor revizuită	68

Acronime

AA	Acordul de Asociere EU - Republica Moldova
UTA	Unitatea Teritorială Autonomă
SOA	Strategia operațiunilor de afaceri
CAT	Convenția ONU împotriva torturii
CEDAW	Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor
ECE/CSI	Europa Centrală și de Est și Comunitatea Statelor Independente
CDESC	Comitetul ONU privind drepturile economice, sociale și culturale
CRPD	Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități
CDC	Convenția ONU cu privire la drepturile copilului
OSC	Organizațiile societății civile
ZLSAC	Zona de liber schimb aprofundat și cuprinzător
EPA	Agenția pentru Protecția Mediului
UE	Uniunea Europeană
GAVI	Alianța Globală pentru Vaccinuri și Imunizare
PIB	Produsul intern brut
PG	Procuratura Generală
HAI	HelpAge International
HCFC	Hidroclorofluorocarburi
HIV/SIDA	Virusul Imunodeficienței Umane / Sindromul Imunodeficienței Dobândite
IBBS	Studiu integrat bio-comportamental
ICERD	Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială
TIC	Tehnologia Informației și Comunicațiilor
CDI	Consumator de droguri injectabile
IHR	Regulamente internaționale în domeniul sănătății
ILS	Standardele internaționale de muncă
SRSJ	Strategia de Reformare a Sectorului Justiției 2011-2016
KAP	Cunoștințe, atitudini și practici
LGBT	Persoane lesbiene, gay, bisexuale, transgender
APL	Autorități publice locale
ATL	Acorduri pe termen lung
ODM	Obiective de Dezvoltare ale Mileniului
MICS	Studiu de indicatori multipli în cuiburi
ME	Ministerul Educației
MS	Ministerul Sănătății
MJ	Ministerul Justiției
MP	Membru al Parlamentului
BSB	Bărbați care practică sex cu bărbați
NAMA	Acțiuni de atenuare adecvate la nivel național
BNS	Biroul Național de Statistică
BNT	Boli netransmisibile
SNM	Strategia Națională de Mediu
ONG	Organizație neguvernamentală
PNADO	Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului
IDOM	Institutul Național pentru Drepturile Omului

INJ	Institutul Național al Justiției
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OMT	Echipa de Management Operațional
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/ODIHR	Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
PISA	Programul pentru evaluarea internațională a elevilor
RECP	Eficiența resurselor și producție curată
SADI	Indicele de priveră a regiunilor mici
ODD	Obiective de dezvoltare durabilă
SEA	Evaluarea strategică de mediu
ÎMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
TB	Tuberculoză
UNCT	Echipa de țară a ONU
UNDAF	Cadrul de asistență pentru dezvoltare al ONU
UNFCCC	Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice
UNPF	Cadru de parteneriat ONU - Republica Moldova 2013-2017
UNPRPD	Parteneriatul ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități
UNRC	Coordonator Rezident al ONU
RPU	Revizuire periodică universală
CSPT	Centru de Sănătate Prietenos Tinerilor

ECHIPA DE ȚARĂ A ONU

Agenții rezidente

FAO	Organizația pentru Alimentație și Agricultură
IFAD	Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă
ILO	Organizația Internațională a Muncii
FMI	Fondul Monetar Internațional
OIM	Organizația Internațională pentru Migrație
OHCHR	Oficiul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului
UN Women	Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor
UNAIDS	Programul Comun al Națiunilor Unite privind HIV/SIDA
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
UNFPA	Fondul Națiunilor Unite pentru Populație
UNHCR	Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
BM	Banca Mondială

Agenții nerezidente

AIEA	Agencia Internațională pentru Energie Atomică
ITC	Centrul Internațional de Comerț
UNCITRAL	Comisia Națiunilor Unite pentru Dreptul Comercial Internațional

UNCTAD	Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare
UNECE	Comisia Economică a Națiunilor Unite pentru Europa
PNUE	Programul Națiunilor Unite pentru Mediu
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
UNIDO	Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială
UNODC	Oficiul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate

Introducere

Cadrul de parteneriat ONU - Republica Moldova 2013-2017 (UNPF) exprimă determinarea colectivă a Națiunilor Unite de a susține Republica Moldova în abordarea provocărilor majore de dezvoltare cu care se confruntă aceasta în procesul de implementare a aspirației sale de a fi o țară europeană prosperă și modernă.

UNPF a fost elaborat în mod colectiv de către Guvernul Republicii Moldova și Echipa de Țară a ONU (UNCT) în urma unor consultări extinse cu actori naționali, dar și alți parteneri de dezvoltare. Acesta focalizează și direcționează Sistemul de Dezvoltare al ONU în Republica Moldova în vederea stabilirii priorităților sale strategice. Cadrul este conceput cu scopul de a susține eforturile Republicii Moldova de a realiza Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM), de a avansa pe calea dezvoltării durabile și de a-și putea urma cu succes ambițiile de integrare europeană. Acesta ține cont de provocările emergente și de realitățile existente într-o țară cu venituri medii inferioare în tranziție și reflectă oportunitățile pe care le aduce agenda de dezvoltare post-2015.

UNPF prevede efectuarea unei evaluări cuprinzătoare și strategice la mijloc de termen în vederea asigurării că programul este în continuare relevant și corespunde pe deplin priorităților naționale și angajamentelor internaționale ale Guvernului. Raportul de evaluare intermediară este o oportunitate de a trece în revistă progresele înregistrate până în prezent și de a ajusta programul în lumina circumstanțelor în continuă schimbare și a altor factori de influență. Raportul acoperă perioada anilor 2013-2014, adică primii doi ani ai UNPF. O evaluare finală urmează a fi efectuată la sfârșitul ciclului de programare al UNPF cu scopul de a evalua rezultatele globale înregistrate.

La 27 iunie 2014, Republica Moldova a semnat Acordul de asociere UE-RM Moldova (AA), precum și acordul privind Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC). Parlamentul European și-a dat acordul cu privire la AA la 13 noiembrie 2014, acesta fiind aplicat provizoriu până la intrarea oficială în vigoare odată cu ratificarea de către toate statele membre ale UE.

Acțiunile incluse în Planul de acțiune privind liberalizarea regimului de vize au fost, de asemenea, finalizate. Planul prevede adoptarea unei legi anti-discriminare; măsuri de îmbunătățire a drepturilor minorităților și de integrare a romilor; măsuri de îmbunătățire a gestionării frontierelor, a politici și practicilor în domeniul migrației și azilului; precum și consolidarea statului de drept în țară. Recunoscând progresele înregistrate de Republica Moldova, la 28 aprilie 2014 UE a acordat cetățenilor moldoveni, care dețin pașapoarte biometrice, posibilitatea de a călători fără viză în zona Schengen.

Este de remarcat, în acest sens, că Republica Moldova face parte din lista țărilor cu cele mai avansate sisteme de asigurare a securității datelor cu caracter personal conținute în pașapoartele biometrice. În prezent, Republica Moldova este una dintre primele țări europene care aplică noile elemente de securitate a pașapoartelor biometrice.

Pe parcursul anului trecut au fost atinse multe alte realizări notabile. Cu toate acestea, reformele-cheie în vederea consolidării statului de drept, în sectorul justiției și în lupta împotriva corupției, în sectorul administrației publice și a serviciilor publice, precum și în sectorul financiar și bancar, extrem de necesare, sunt mult în urmă față de program. Implementarea rapidă a AA, precum și a unei agende de dezvoltare durabile extinse, sunt afectate de creșterea riscului geopolitic și a unor aspecte ce țin de securitate, mediul politic și economic instabil din țară, excluziunea socială și de lipsa coeziunii sociale.

Republica Moldova se confruntă cu provocări enorme ce decurg din tendințele de dezvoltare la nivel global, regional și local. Instabilitatea geopolitică, conflictul din Ucraina, încetinirea economică regională, precum și șocurile comerciale și monetare au avut un impact negativ asupra climatului socio-economic și politic din țară. Societatea este profund divizată, iar coeziunea socială este slabă. Conflictul prelungit din Transnistria exacerbează în continuare excluziunea socială și disparitățile regionale. Totuși, este important de remarcat faptul că Republica Moldova demonstrează angajamentul său deplin în vederea unei soluționări pașnice a conflictului și participă în mod constructiv la procesul de negociere, în ciuda unor temeri existente în rândul populației cu privire la izbucnirea unui conflict.

În acest context, relevanța prezenței ONU în țară și valoarea pe care o aduce familia ONU sunt confirmate de parteneriatul puternic și strategic cu Guvernul Republicii Moldova și rezultatele de dezvoltare de impact pe care le produc eforturile noastre concertate și colective. Imparțialitatea ONU, coerența consolidată la nivel de sistem, flexibilitatea și eficiența operațională, precum și orientarea accentuată a programului nostru, demonstrează nivelul de adecvare al ONU la scopul urmărit în Republica Moldova și al consultării agențiilor Națiunilor Unite în vederea dezvoltării durabile.

Complexitatea contextului de dezvoltare este în creștere rapidă, ceea ce implică noi parteneriate strategice și abordări inovatoare pentru a aborda provocările interdependente. Familia ONU este bine poziționată în Republica Moldova pentru a menține parteneriatele stabilite cu partenerii naționali și internaționali de dezvoltare, instituind în același timp noi alianțe și implicând noi actori, cum ar fi cei din sectorul privat. Eforturile noastre colective urmăresc promovarea democrației liberale și a drepturilor omului pentru toți, îmbunătățirea dezvoltării durabile a capitalului uman și asigurarea păcii și securității.

Scop, domeniu de aplicare și metodologia Raportului de Evaluare Intermediară

Evaluarea intermediară oferă Guvernului Republicii Moldova și Echipei de țară a ONU oportunitatea de a evalua performanța lor colectivă în perioada anilor 2013-2014 în raport cu agenda de dezvoltare a țării. De asemenea, au fost luate în considerare, în măsura posibilului, progresele înregistrate în prima jumătate a anului 2015. Evaluarea are două obiective principale și, anume, să producă:

1. o privire de ansamblu asupra progreselor cumulative ale UNPF din momentul instituirii sale în 2013
2. o matrice ajustată a rezultatelor planului de acțiune și o perfecționare a UNPF, în caz de necesitate.

Raportul de Evaluare a fost realizat ca un exercițiu participativ de auto-evaluare. Leadership-ul programatic a fost asigurat de către Coordonatorul Rezident al ONU și membrii UNCT vizând trei grupuri de rezultate: guvernarea democratică, justiția, egalitatea și drepturile omului; dezvoltarea capitalului uman și incluziunea socială; mediul, schimbările climatice și gestionarea riscului de dezastre, dar și două grupuri tematice: comunicare și operațiuni. Oficiul Coordonatorului Rezident al ONU și-a asumat coordonarea generală și a asigurat consultarea tuturor părților implicate. În calitate de autoritate națională de coordonare, Cancelaria de Stat a reprezentat Guvernul în acest proces, cu ministerele de resort și alte organisme guvernamentale ce au contribuit la realizarea evaluării.

Ca punct de plecare al acestei evaluări intermediare, Grupurile de Rezultate au produs rapoarte de progres pentru fiecare rezultat înregistrat în baza Planului de acțiune UNPF 2013-2014 (punctul 1 de mai sus). Grupul de comunicare și Echipa de Management Operațional (OMT) au compilat realizările pe domenii tematice pentru aceeași perioadă de timp. În conformitate cu formatul operațional standard și ghidul de raportare a progreselor înregistrate cu privire la Cadrul de Asistență pentru Dezvoltare al Națiunilor Unite (UNDAF), rapoartele reflectă principalele tendințe de dezvoltare, progresele cu privire la realizarea rezultatelor UNPF și contribuția ONU, progresele privind implementarea reformei ONU, lecțiile învățate și calea de urmat.

În paralel, Grupurile de Rezultate au revizuit matricea rezultatelor. Matricea ajustată este inclusă în acest document (punctul 2 de mai sus). Evaluarea a avut drept scop să pună în evidență următorii factori:

1. realizarea rezultatelor programatice curente și experiența în cadrul inițiativei „Să ajutăm împreună”
2. coeziunea și ajustarea rezultatelor incluse în matricea UNPF și Planul de acțiune, cu accent pe relația dintre rezultate și produse
3. prezența dublărilor, suprapunerilor și decalajelor în matricea rezultatelor din cadrul Planului de acțiune

4. domenii în care poate fi dezvoltată o sinergie strânsă, mai ales între piloni, având în vedere că obiectivele de dezvoltare durabilă pun accentul în mod explicit pe interdependența aspectelor de dezvoltare
5. produsele, indicatorii, valorile de referință și țintele trebuie să fie măsurabile și realiste, și vor fi însoțite de justificări relevante în caz de o eventuală modificare, ștergere sau înlocuire
6. legătura dintre sistemul de raportare și de monitorizare la nivel național și cele adoptate de UNCT
7. implementarea celor cinci principii de programare ale unei abordări bazate pe drepturile omului, egalitatea de gen, mediul durabil, gestionarea bazată pe rezultate și consolidarea capacităților

În plus, procesul de evaluare intermediară a servit drept instrument pentru a spori cunoștințele personalului ONU cu privire la abordarea „Să ajutăm împreună”, precum și pentru a spori capacitatea acestuia de a le aplica în mod eficient.

Raportul final al evaluării intermediare, inclusiv matricea ajustată a rezultatelor planului de acțiune, a fost aprobat de către Cancelaria de Stat în calitate de Autoritate națională de coordonare la 1 octombrie 2015.

Pilonul 1: Guvernarea democratică, justiția, egalitatea și drepturile omului

1.1 – Administrația publică

Transparență sporită, răspunderea și eficiența autorităților publice centrale și locale

Tendențe-cheie de dezvoltare

În ciuda eforturilor considerabile, instabilitatea politică din ultimii doi ani a avut un impact negativ asupra implementării mai multor reforme și asupra capacității Republicii Moldova de a aduce îmbunătățiri vizibile în viața oamenilor.

Strategia de descentralizare, inclusiv descentralizarea fiscală, ar fi permis o mai mare transparență cu privire la utilizarea fondurilor publice, o mai mare autonomie a autorităților publice locale (APL) și o participare sporită a cetățenilor în procesul de luare a deciziilor. Cu toate acestea, Strategia Națională de Descentralizare a fost stopată prin decizia Parlamentului până în 2015. Această amânare a însemnat că la moment nu au fost realizate decât 54% din acțiunile planificate în vederea implementării Strategiei. Agenda cu privire la reformele din domeniul administrației publice și justiției, combaterea corupției omniprezente și depășirea punctelor slabe în instituțiile democratice, rămâne nefinisată. Chiar dacă Recensământului Populației și Locuințelor a fost realizat în mai 2014 și metodologia pentru elaborarea chestionarelor a corespuns standardelor internaționale, prelucrarea completă a datelor încă nu a fost realizată. În linii generale, există un decalaj în ceea ce privește utilizarea datelor exacte în vederea dezvoltării și monitorizării politicilor și asigurării că rezultatele au un impact asupra vieții populației.

În această perioadă s-au înregistrat la fel fluctuații în încrederea populației față de instituțiile de stat. Astfel, încrederea populației în Guvern a crescut de la 23% (date de referință, mai 2011) la 28% în 2014 (27% bărbați/29% femei), încrederea în APL de la 47% la 56% (55% bărbați/56% femei), iar încrederea în Parlament de la 19% (21% bărbați/19% femei) la 24% (23% bărbați/25% femei). Cu toate acestea, încrederea populației a fost afectată negativ de scandalul legat de fraudă bancară (și dispariția unei sume constituind cca. 15% din PIB), care a început în perioada anului 2014 și a ajuns în atenția publicului la începutul anului 2015. În afară de declanșarea unei noi mișcări publice împotriva corupției și a unui impact evident asupra alegerilor locale din iunie 2015, aceste evenimente au dus la suspendarea unui grant în sumă de 45 milioane de dolari din partea Băncii Mondiale în susținerea directă a bugetului, precum și a altor ajutoare pentru dezvoltare ce se află la moment sub semnul întrebării.

Progres spre rezultate

ONU a contribuit la progresele înregistrate de Republica Moldova cu privire la procesul de reformă în vederea integrării europene și, prin urmare, la implementarea Planului de acțiune privind liberalizarea regimului de vize, semnarea AA UE – Republica Moldova și a acordului cu privire la ZLSAC la 27 iunie 2014, precum și la aplicarea, din aprilie 2014, a regimului liberalizat pentru

cetățenii moldoveni ceea ce le permite să călătorească fără vize în spațiul Schengen. ONU a oferit expertiză și consiliere politică, prezentând cele mai bune practici, contribuind la consolidarea capacităților și advocacy în domeniul justiției, aplicării legii, anti-corupție, migrație, gestionare a frontierelor și siguranță alimentară. Au fost pregătite și aprobate cel puțin 16 strategii sectoriale și planuri de acțiune și 23 acte normative.

Proiectul de lege privind actele normative ce conțin prevederi referitoare la analiza ex-ante și ex-post a politicilor se afla la etapa finală a consultărilor în cadrul Guvernului, în timp ce liniile directoare pentru evaluarea ex-ante a impactului politicilor erau în faza de pilotare. În 2013, în liniile directoare a fost adăugat și impactul dimensiunii de gen, astfel numărul acestora ajungând la opt. La moment se ia în considerare introducerea impactului migrației și a diasporei. Impactul migrației a fost luat în considerare în cinci strategii sectoriale.

Au fost luate unele măsuri pentru a combate corupția. Comisia Națională de Integritate, un mecanism de prevenire a corupției ce se ocupă cu controlul declarațiilor funcționarilor publici cu privire la venituri și active, soluționarea conflictelor de interese, a devenit operațională în 2013, un pachet de legi anticorupție fiind adresat sistemului de justiție. Parlamentul a adoptat un pachet de legi anticorupție ce prevede sancțiuni mai severe pentru luare de mită și acțiuni ilicite comise de colaboratorii organelor de drept. Începând cu luna august 2014 a fost introdusă testarea integrității profesionale ca măsură de prevenire a corupției. După cum s-a menționat mai sus, ineficiența acestor măsuri în cazurile importante de corupție, precum și, în sens mai larg, înrăutățirea recentă considerabilă a fenomenului corupției, în viziunea populației,¹ impun intensificarea eforturilor în acest domeniu în perioada imediat următoare. Echipa de Țară a ONU a lansat deja unele acțiuni pentru a răspunde acestor provocări. Din iunie 2015, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) acordă sprijin Centrului Național Anticorupție, în timp ce Oficiul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului (OHCHR) a publicat primul său raport în care a examinat legăturile între corupție și drepturile omului.²

Pentru a consolida Parlamentul, ONU a sprijinit implementarea planului strategic al Parlamentului prin instituirea unui sistem sănătos de evaluare a performanței personalului și de dezvoltare a abilităților angajaților pentru îndeplinirea funcțiilor de bază, fiind luate în considerare dimensiunea de gen și drepturile omului. Au fost dezvoltate capacitățile femeilor parlamentari pentru a consolida rolul acestora în procesul de luare a deciziilor. Comparativ cu anul 2010, ponderea

¹ Într-un articol de opinie apărut în mass-media din Republica Moldova în iunie 2015, reprezentantul de țară al Băncii Mondiale în Republica Moldova, Alex Kremer, a remarcat: „Procentul ce reprezintă valoarea mitei în contractele guvernamentale a crescut de la 8% la 11% în perioada 2008-13. Procentul firmelor care au declarat că mita a fost cel puțin moderat importantă în desfășurarea activității de afaceri a crescut de la 12% la 53% în perioada 2005-13 - o creștere uluitoare. Procentul firmelor ce raportează că au plătit mită pentru a obține autorizații în construcții a crescut de la 23% la 43% în perioada 2008 - 2013; procentul a crescut de la 7% la 22% pentru a obține o licență de activitate”.

² Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului (OHCHR), „Studiu: Drepturile Omului în cazul copiilor cu spina bifida în Republica Moldova”, Chișinău, februarie 2015.

femeilor în Parlament a crescut ușor cu 2,2% după alegerile din 2014. Cu sprijinul ONU, Parlamentul a instituționalizat instrumente eficiente pentru o mai bună supraveghere și mobilizare, cum ar fi audierile publice și vizitele de documentare pe teren în raioanele țării.

Sub conducerea PNUD, ONU a sprijinit alegerile naționale ce au avut loc în noiembrie 2014. A fost modernizat sistemul de votare și pentru prima dată a fost folosit un sistem electronic de înregistrare a alegătorilor. A fost introdusă o bază de date centralizată, accesibilă în toate secțiile de votare, ce permite verificarea tuturor alegătorilor. Pentru prima dată a fost folosit echipament uniform pentru alegeri: cabine de vot, inclusiv pentru persoanele cu necesități speciale, și urne transparente. Misiunea internațională de observare a alegerilor din partea Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)/Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) a remarcat că alegerile au fost, în linii generale, bine administrate, dar s-a arătat îngrijorată cu privire la radierea târzie din listă a unui partid; interferențele în mass-media; și lacunele legislative în materie de finanțare.

Agenda de e-Guvernare a fost implementată în mod constant, ceea ce a dus la schimbări importante în eficiența generală a administrației publice, inclusiv în utilizarea de date.

În luna mai 2014, Guvernul a întreprins Recensământul populației Republicii Moldova și (pentru prima dată) al Locuințelor. Sub conducerea Fondului Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA), a fost stabilit un Consiliu consultativ tehnic internațional. Agențiile ONU au contribuit la consolidarea eforturilor naționale: chestionarele și concepția metodologică au corespuns standardelor internaționale și, pentru prima dată, a fost realizată o anchetă de control post-numărare ca instrument principal pentru evaluarea calității recensământului. Consiliul Național al Tineretului din Moldova a realizat, cu sprijinul ONU, în 16 raioane ale țării, o campanie informațională inovatoare „De la casă la casă” cu privire la Recensământul Populației și al Locuințelor, acoperind aproximativ o treime din populație, inclusiv cele mai vulnerabile grupuri și minorități.

ONU a investit în generarea de date. Aceasta a revizuit indicele de privare a regiunilor mici (SADI) pentru a sprijini elaborarea politicilor bazate pe dovezi, concentrându-se pe dezvoltarea locală și vizând cele mai vulnerabile segmente ale populației. De asemenea, a sprijinit actualizarea și difuzarea datelor privind romii și a oferit servicii de consultanță pentru implementarea recomandărilor evaluării globale a Sistemului național de statistică al Republicii Moldova, realizată în 2012. A mai sprijinit o serie de studii pentru a consolida elaborarea politicilor bazate pe dovezi. Notele analitice bazate pe Studiul privind utilizarea timpului, realizat de Biroul Național de Statistică (BNS), s-a axat pe femei și munca neplătită, îngrijirea copiilor și angajarea femeilor, sănătate și invaliditate.

Ca urmare a angajamentului asumat prin aderarea la Planul de acțiuni din 2002 de la Madrid privind îmbătrânirea și Declarația ministerială de la Viena din 2012, în iunie 2014 Cabinetul a aprobat un nou Plan național pentru integrarea aspectelor de îmbătrânire. Prin intermediul Comisiei Economice pentru Europa a Organizației Națiunilor Unite (CEE-ONU), ONU a contribuit la

sporirea capacității Guvernului cu privire la statisticile privind migrația și modernizarea și eficientizarea proceselor statistice. Această activitate va continua prin intermediul Programului comun ONU privind statistica.

1.2 – Justiția

Actorii din sectorul justiției sunt în mai mare măsură capabili să promoveze accesul la justiție și să protejeze statul de drept în conformitate cu angajamentele internaționale

Tendințe-cheie de dezvoltare

Republica Moldova a continuat să pună în acțiune Strategia de reformare a sectorului justiției 2011-2016 (SRSJ) și planul de acțiune aferent. Uniunea Europeană a devenit donatorul principal în acest domeniu, angajându-se să furnizeze, în perioada anilor 2013-2016, suport bugetar direct în valoare de 60 milioane de euro și alte 10 milioane de euro ca asistență tehnică.

Guvernul și UE au semnat Matricea de Politici privind implementarea SRSJ, ce include indicatori anuali, realizarea cărora va condiționa furnizarea suportului bugetar direct. Analiza implementării Planului de Acțiuni al SRSJ a arătat o creștere a procentului de acțiuni planificate ce urmează a fi realizate de la începutul implementării SRSJ și până la sfârșitul fiecărui an: 56% din acțiunile planificate au fost realizate până la sfârșitul anului 2012, 60% până la sfârșitul anului 2013 și 69% până la sfârșitul anului 2014.³ Cu toate acestea, misiunea de evaluare a UE, care a avut loc în luna mai 2014, a înregistrat că au fost atinse doar 88% din indicatorii incluși în Matricea de Politici. Prin urmare, suportul bugetar direct a scăzut cu 1,8 milioane de euro începând cu a doua tranșă. Către sfârșitul anului 2014 au fost exprimate preocupări serioase în ceea ce privește progresul lent, în special, în două domenii: reforma organelor de urmărire penală și combaterea corupției.

Pe parcursul acestei perioade au fost înregistrate fluctuații în încrederea în sistemul de justiție, iar către sfârșitul perioadei de raportare o scădere a acesteia: în mai 2011, 24% din populație (24% bărbați/23% femei) aveau încredere în sistemul de justiție, iar în noiembrie 2014, este vorba de 23% (22% bărbați/23% femei).⁴

Progres spre rezultate

În această perioadă a fost abordată problema corupției în sectorul justiției. În 2013 Parlamentul a adoptat un pachet legislativ privind înăsprirea răspunderii disciplinare a judecătorilor și combaterea

³ Raportul anual privind implementarea Strategiei de reformare a sectorului justiției pentru anii 2011-2016: Perioada de raportare: ianuarie-decembrie 2014, http://justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/rapoarte/2015/RAPORT_ANUAL_SRSJ_2014_ENGL.pdf

⁴ Potrivit Barometrului de Opinie Publică din mai 2011 și noiembrie 2014, <http://www.ipp.md/lib.php?l=ro&idc=156>.

corupției. Acesta include legi privind testarea integrității profesionale a actorilor din sectorul justiției, incriminarea pe motiv de îmbogățire ilicită, precum și introducerea confiscării extinse de bunuri și active ce nu pot fi justificate. A fost adoptat, de asemenea, un pachet de legi anticorupție ce prevăd sancțiuni mai aspre pentru luarea de mită și acțiunile ilicite comise de colaboratorii organelor de drept. Urmează acum ca această legislație să fie implementată în mod eficient.

A fost inițiată o reformă legislativă cuprinzătoare a organelor de urmărire penală în vederea consolidării independenței procuraturii și a profesionalismului procurorilor. A fost creat un grup de lucru, prezidat de un reprezentant al societății civile, pentru a aborda reforma într-un mod multidisciplinar. A fost elaborată și o strategie în acest sens. În mai 2015, Parlamentul a aprobat în prima lectură un nou proiect de lege privind organele de urmărire penală. Ministerul Justiției (MJ) a inițiat procesul de elaborare a modificărilor la legislație în vederea ajustării acesteia și implementarea în continuare a noului proiect de lege cu privire la procuratură.

ONU a sprijinit instruirea extensivă a autorităților publice, organelor judiciare și cvasi-judiciare și a societății civile cu privire la legea anti-discriminare, precum și în alte domenii ale dreptului internațional al drepturilor omului în conformitate cu cerințele internaționale. INJ, Biroul Relații Interetnice, Ministerul Sănătății (MS) și instituțiile subordonate acestuia, Procuratura Generală (PG) și Inspectoratul General al Poliției au beneficiat de sprijin material și tehnic din partea PNUD, OHCHR și UNICEF. În 2014, ca urmare a activităților de elaborare a curriculumului, OHCHR a susținut elaborarea și publicarea de către MJ a unui Manual anti-discriminare pentru judecători. Au fost organizate cursuri de instruire pentru avocații de pe malurile drept și stâng ale râului Nistrului.

În jur de 100 de procurori, ofițeri de poliție și judecători au urmat cursuri de formare destinate sporirii capacității de înțelegere a principiilor internaționale privind drepturile omului și a definiției violului, precum și a abilităților de recunoaștere a actelor sexuale ilegale drept crime bazate pe gen. MJ a raportat angajamentul său de a depune eforturi în vederea implementării recomandărilor furnizate de Comitetul pentru eliminarea discriminării față de femei (CEDAW) în 2013. Acesta s-a angajat, împreună cu alți actori, să modifice legislația penală și procedurală pentru a elimina discriminarea legată de violența sexuală și bazată pe gen și a ajusta prevederile acesteia cu drepturile omului recunoscute pe plan internațional.

ONU, în special OHCHR și PNUD, oferă suport extins Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității (Consiliul pentru Egalitate). A sprijinit elaborarea planului strategic și structura operațională a acestuia, instruirea personalului, precum și eforturile MJ pentru a oferi o foaie de parcurs extinsă pentru primii trei ani de activitate a Consiliului. Până în luna decembrie a anului 2014, Consiliul pentru Egalitate a adoptat 74 de decizii, OHCHR oferind la etapa inițială orientări metodologice și juridice extinse Consiliului și personalului acestuia. Suportul a fost reciproc: personalul și membrii Consiliului s-au alăturat OHCHR la instruirea funcționarilor publici cu privire la legea anti-discriminare.

În noiembrie 2014, Curtea Constituțională a emis o decizie majoră în vederea susținerii dreptului la acces efectiv la justiție pentru persoanele lipsite de capacitate juridică pe motiv de dizabilități psihosociale și intelectuale. În plus, Curtea Supremă de Justiție a adoptat trei decizii de orientare în vederea aplicării legislației internaționale privind drepturile omului și două decizii referitoare la aspecte ce țin de drepturile omului.

Prin decretul emis de Ministrul Justiției în decembrie 2013 a fost creat un grup de lucru pentru modificarea și completarea Codului Civil. În cadrul grupului a fost discutată ajustarea legislației naționale la prevederile Articolului nr. 12 din Convenția ONU privind persoanele cu dizabilități. În urma unui proces de consultare cu autoritățile relevante și societatea civilă, au fost elaborate modificările la Codul civil și alte acte legislative în domeniu.

În baza unui memorandum detaliat, prezentat Parlamentului de către Consiliul pentru Egalitate, cu privire la deficiențele în legislația Republicii Moldova, politicile și practicile din domeniul combaterii crimelor bazate pe ură sau pe discriminare, MJ a creat un grup de lucru pentru elaborarea amendamentelor la prevederile Codurilor penal și contravențional. Memorandumul a fost elaborat cu sprijinul extins al OHCHR.

În urma activității desfășurate de OHCHR în rândul societății civile, autoritățile *de facto* din regiunea transnistreană au elaborat un cadru legal cuprinzător privind combaterea violenței în familie.

Serviciul de poliție este în curs de realizare a unui proces major de reformă, acoperind aspecte operaționale, profesionale, instituționale și legislative. PNUD a investit în sporirea capacității poliției de cercetare a locului faptei, precum și în colectarea și asigurarea probelor în crimele obișnuite și în cele grave. PNUD încearcă să aducă poliția mai aproape de comunitate, utilizând inovări sociale. Au fost aplicate tehnici inovatoare, precum „Design thinking” și „Users’ safari”, pentru a crea un mediu favorabil de comunicare și colaborare între poliție și comunitate și în vederea sensibilizării acestora dintâi față de necesitățile populației. În rezultat s-a ajuns la o nouă viziune asupra structurii unei secții de poliție, orientate spre client, bazate pe funcționalitate, transparență și accesibilitate, inclusiv pentru persoanele cu nevoi speciale. A fost elaborat un catalog ce cuprinde forme noi de colaborare a poliției cu comunitatea. În cadrul unui proiect comun, implementat de UNFPA, au fost instruiți 600 ofițeri de poliție pentru a răspunde mai eficient la violența bazată pe gen.

Cu sprijinul UNICEF, a fost organizat un eveniment de instruire cu 115 formatori locali. Aceștia vor asista Departamentele municipale și regionale în formarea cadrelor, prin metode interactive de predare, pentru a desfășura activități ce vizează prevenirea violenței. Programul de instruire include, de asemenea, aspecte ce țin de protecția copilului împotriva abuzului sexual și a exploatării sexuale.

Sub conducerea UNICEF, au fost înregistrate progrese în ceea ce privește justiția juvenilă. Este îmbunătățit temeiul juridic pentru aplicarea procedurilor și alternativelor la detenție prietenoase

copilului. Anchetatorii, procurorii, avocații apărării, judecătorii și consilieri de probațiune sunt instruiți în continuare cu privire la metodologii prietenoase copilului. În perioada 2013-2014, INJ a organizat 25 de seminare de instruire pentru mai mult de 600 de angajați din sectorul justiției.

Cu toate acestea, modul de alocare a cazurilor rămâne a fi arbitrar, mulți copii nebeneficiind de o procedură adaptată copiilor. Nu există servicii de sprijin pentru orientarea copiilor, iar posibilitățile de evaluare a fiecărui copil pentru a găsi cea mai bună soluție pentru reintegrarea acestuia rămân a fi limitate.

Cu toate acestea, modelul UNICEF pentru orientarea copiilor cu comportament „antisocial”, bazat pe cooperarea intersectorială și servicii specializate, poate schimba acest lucru. Modelul, implementat în cinci raioane, a fost adoptat în unul dintre acestea și este în curs de finalizare în celelalte patru. Peste 200 de copii și părinții acestora au beneficiat de servicii în vederea modificării comportamentului, iar copiii în conflict cu legea au beneficiat de servicii de mediere acordate de unul dintre cei 20 de mediatori instruiți la nivel național.

Grupul de lucru tehnic multisectorial privind justiția juvenilă, coordonat de MJ, rămâne a fi un actor-cheie în reforma justiției, cu sprijinul consistent din partea UNICEF. În baza evaluării UNICEF, au fost propuse mai multe modificări ale cadrului de reglementare, inclusiv cu privire la durata detenției preventive pentru copii. În iulie 2014 a fost modificat Codul de procedură penală în vederea intervievării prietenoase a copilului victimă, limitarea numărului de interviuri și reglementarea statutului intervievatorului. În baza a 15 indicatori globali ai UNICEF privind justiția juvenilă și a indicatorilor vizând copiii victime ale crimelor, a fost elaborat un set de indicatori pentru justiția juvenilă ce urmează a fi recunoscut interinstituțional pentru colectarea și analiza armonizată a datelor.

PNUD a consolidat capacitățile penitenciarului din Goian în vederea formării profesionale a deținuților minori: au fost renovate spațiile și infrastructura destinate instruirii minorilor, au fost furnizate instrumente de instruire adecvate pentru formarea profesională a deținuților minori. Personalul penitenciarului din satul Goian a fost, de asemenea, instruit cu privire la aspecte psihologice ale lucrului cu infractorii minori.

Biroul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) a asistat Guvernul în stabilirea unui control eficient al containerelor în portul Giurgiulești, ceea ce va servi nu doar pentru a preveni traficul de droguri și alte infracțiuni aferente, dar și pentru a facilita comerțul legitim și a spori veniturile statului.

Sistemul de asistență juridică este pe deplin operațional în materie non-penală. Pentru a asigura calitatea asistenței juridice, Consiliul Național pentru Asistența Juridică a instituționalizat inducerea și formarea inițială a noilor avocați ce oferă asistență juridică și a extins varietatea de cursuri de formare continuă. Cu asistența PNUD, CNAJGS și-a consolidat transparența, oferind acces public on-line la date dezagregate cu privire la prestarea serviciilor de asistență juridică în Republica

Moldova. Potrivit datelor disponibile, 75 victime (36 femei și 39 bărbați) au beneficiat în 2013 de asistență juridică și 91 de victime (52 femei și 39 bărbați) în 2014. Totuși, colectarea datelor dezagregate necesită a fi consolidată în continuare, în special, în ceea ce privește perioada arestului preventiv.

1.3 – Drepturile omului, abilitarea femeilor și nediscriminarea

Organele de stat și alți actori promovează în mod eficient și protejează drepturile omului, egalitatea de gen și non-discriminarea, o atenție sporită fiind acordată persoanelor marginalizate și vulnerabile

Tendințe-cheie de dezvoltare

În ceea ce privește drepturile omului, în perioada analizată au fost înregistrate unele tendințe pozitive. A fost creat Consiliul pentru prevenirea și combaterea discriminării și asigurarea egalității (Consiliul pentru Egalitate). Au fost elaborate o serie de reforme juridice, inclusiv referitoare la drepturile persoanelor cu dizabilități și combaterea violenței bazate pe gen. A fost creat Institutul național pentru drepturile omului (IDOM).

Cu toate acestea, la sfârșitul perioadei de examinare mai multe pachete de reforme juridice încă erau în curs, inclusiv cele legate de reprezentarea femeilor în viața publică și consolidarea dreptului intern în domeniul combaterii violenței pe bază de gen.

Ar trebui să fie menționate și unele obstacole în ceea ce privește supravegherea structurală a implementării recomandărilor internaționale în domeniul drepturilor omului. Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului (PNADO) pentru anii 2011-2014 s-a încheiat fără un plan clar cu privire la pașii următori. Astfel, anul 2015 a început fără o structură de supraveghere superioară, prezentând provocări pentru realizarea obiectivului relevant. După evaluarea atentă a implementării PNADO 1 și PNADO 2, va fi luată o decizie ulterioară cu privire la următorul PNADO.

Progres pre rezultate

În perioada 2013-2014, UNCT a sprijinit Republica Moldova în realizarea unor progrese majore în vederea angajamentelor asumate în domeniul drepturilor omului și egalității de gen, după cum este prevăzut în UNPF, deși în cursul anului electoral 2014 acest lucru a fost mai dificil. Au fost realizate progrese chiar și în circumstanțele dificile de la începutul anului 2015.

În 2013, în conformitate cu Legea 121/2012, a fost înființat Consiliul pentru Egalitate, organismul de aplicare a legii privind egalitatea în Republicii Moldova. În această perioadă și până la sfârșitul anului 2014, Consiliul pentru Egalitate a luat 74 de decizii pe marginea unor cazuri individuale, identificând elemente de discriminare într-o serie din deciziile emise de instanțele de judecată și aplicarea ulterioară a sancțiunilor. Astfel, Republica Moldova dispune în premieră de jurisprudență ce ține de interdicția legală internațională privind discriminarea.

Instanțele de judecată au emis o serie de decizii importante privind egalitatea și au sancționat și un reprezentant al Bisericii Ortodoxe pentru discurs de ură împotriva grupurilor LGBT. Aceasta protejează drepturile egale ale persoanelor cu dizabilități mintale și intelectuale la calitate procesuală. Agențiile ONU, în special OHCHR și PNUD, au contribuit enorm pentru ca aceste progrese să aibă loc. Au făcut-o printr-o serie de măsuri ce includ atât sprijinul direct acordat Consiliului pentru Egalitate, cât și instruirea judecătorilor și procurorilor în cadrul INJ, sprijinul acordat avocaților în cazuri strategice și prezentarea unor informații juridice cu privire la aspectele de drept internațional pe marginea cazurilor respective.

Cu sprijinul OHCHR, Consiliul pentru Egalitate a prezentat Parlamentului recomandări în vederea modificării legislației Republicii Moldova în domeniul egalității și nediscriminării.

Republica Moldova a înregistrat și alte evoluții pozitive în aceste domenii, datorită angajamentului ONU. UNCT a sprijinit Guvernul în elaborarea unui set de reforme legislative. Activitatea din perioada anilor 2010-2013 a dat roade în 2014, rezultând într-o bază juridică revizuită a Centrului pentru Drepturile Omului (instituția Ombudsmanului în Republica Moldova și acordarea statutului B pentru IDOM). Eforturile UNICEF și OHCHR au dus la consolidarea rolului și profilului Ombudsmanului în materie de drepturile copilului, zădărniciind eforturile de eliminare a acestei instituții. ONU a contribuit, de asemenea, la eforturile depuse de mediatorii Republicii Moldova în vederea consolidării incluziunii romilor, acțiunile acestora pe marginea cazurilor individuale de discriminare și promovare a drepturilor omului în cazul persoanelor cu dizabilități mintale și psihosociale. În prezent sunt necesare eforturi suplimentare, acestea urmând să fie întreprinse în perioada anilor 2015-2016 pentru a consolida progresele IDOM și a sprijini acordarea statutului A acesteia.

În mai 2013, Republica Moldova a depus ratificarea declarației prevăzute în conformitate cu Articolul 14 din Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (ICERD), permițând victimelor încălcărilor ICERD să apeleze la Comitetul Națiunilor Unite pentru Eliminarea Discriminării Rasiale, astfel crescând posibilitățile de acces la justiție în această privință.

Republica Moldova a implementat o serie de recomandări primite în urma revizuirilor internaționale în domeniul drepturilor omului. În urma recomandărilor făcute de Raportorul special al Organizației Națiunilor Unite (RS) pentru sărăcie extremă și drepturile omului, în cadrul misiunii ce a avut lor în luna septembrie 2013, autoritățile au închis secția de Tuberculoză a Spitalului de psihiatrie din Pavlovca, iar numărul de pacienți din instituție a fost redus de la aprox. 100 la cca. 30, urmând orientarea generală cu privire la dezvoltarea îngrijirii în centre de proximitate în cadrul comunității. În acest sens, în noiembrie 2013 Colegiul MS a luat o decizie privind reorientarea tuturor politicilor din domeniu spre integrarea sănătății mintale în asistența medicală primară și dezvoltarea serviciilor medicale comunitare, cu scopul de a implementa Articolului 19 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD). În 2014, MS a stabilit un Ombudsman instituțional pentru spitalele de psihiatrie în vederea îmbunătățirii supravegherii

drepturilor omului în aceste instituții, o problemă ce face cap de listă a preocupărilor internaționale în domeniul drepturilor omului în Republica Moldova.

Ca urmare a activităților de integrare a dimensiunii de gen în cadrul Parlamentului, facilitate de PNUD și UN Women, s-a îmbunătățit gradul de conștientizare a egalității de gen de către partidele politice. Centrul de instruire continuă în domeniul electoral a integrat dimensiunea de gen în materialele de instruire și le-a folosit în activitățile de instruire pre-electorală în anul 2014 pentru a asigura administrarea procesului electoral pe dimensiunea de gen. În comparație cu alegerile din 2010, în cadrul alegerilor naționale din 2014 s-a înregistrat o creștere a numărului de femei candidați (+1,5 %), plasarea mai bună a acestora în listele de partid (+ 3 % în top 20) și o pondere mai mare a femeilor alese în Parlament (21% sau + 2,2 %).

S-au dus discuții importante cu privire la incluziunea femeilor din grupuri deosebit de marginalizate sau stigmatizate, inclusiv femeile rome, femeile care trăiesc cu HIV/SIDA, femeile cu dizabilități și altele, partidele politice abordând pentru prima dată aceste aspecte.

Un factor de facilitare esențial în vederea realizării egalității de gen se referă la începutul anului și ține de serviciile de educație preșcolară. Accesul la aceste servicii și calitatea acestora ajută la reconcilierea rolului părinților și familiei și constituie un element esențial în creșterea ponderii femeilor pe piața muncii. Cu scopul de a promova egalitatea de gen și a contribui la angajarea femeilor în câmpul muncii și dezvoltarea lor profesională, UNICEF a modelat, în 10 comunități vizate, servicii pentru copiii sub vârsta de trei ani. Această intervenție a asigurat accesul la servicii de educație și îngrijire timpurie de calitate pentru 240 de copii de vârstă mică. Aplicarea acestei abordări bazate pe comunitate a facilitat implicarea directă a beneficiarilor și a fost esențială pentru a asigura durabilitatea serviciilor create.

OHCHR a sprijinit Consiliul pentru Egalitate din Republica Moldova în dezvoltarea unui memorandum privind problemele de drept penal și contravențional în domeniul infracțiunilor motivate de ură. În baza acestor eforturi și în urma unei activități comune cu ombudsmanul Tudor Lazar și Asociația Barourilor Americane - Inițiativa pentru Supremația Legii (ABA-ROLI), MJ a creat un grup de lucru pentru a pregăti revizuirea Codului penal și a Codului contravențional al Republicii Moldova. MJ a elaborat, de asemenea, legea privind sancționarea faptelor comise din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă, care este în curs de consultare. ONU a lucrat cu poliția, procuratura și MJ pentru a începe pregătirea modificărilor la legea Republicii Moldova cu privire la prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen în vederea transpunerii CEDAW și a cerințelor internaționale de drept penal.

În 2013 și 2014, cu sprijinul UNCT în Republica Moldova au fost organizate primele evenimente publice LGBT Pride. Parada din 2013 s-a aflat sub protecția deplină a poliției și a avut loc pentru prima dată după 12 încercări anterioare nereușite. Evenimentul din 2014 a avut loc sub protecția deplină și excelentă a poliției, în conformitate cu dreptul internațional, precum și, pentru prima dată, fără nicio formă de provocare juridică din partea autorităților municipale de la Chișinău.

În ceea ce privește drepturile omului în regiunea transnistreană, Expertul superior al ONU, Thomas Hammarberg, și-a încheiat activitatea de evaluare a drepturilor omului în acest teritoriu în februarie 2013. UNCT s-a mobilizat pentru a întreprinde o acțiune comună din partea ONU în vederea implementării recomandărilor Expertului Superior Thomas Hammarberg, concentrându-se în special pe (1) violența împotriva femeilor; (2) drepturile persoanelor cu dizabilități și (3) drepturile persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA.

Ca urmare a acestor eforturi, mai multe sute de persoane au fost eliberate din arest și s-au făcut progrese în anumite domenii, printre care libertatea de religie și a convingerilor. Autoritățile transnistrene *de facto* au adoptat, la începutul anului 2014, primul cadru legislativ cu privire la serviciul de alternativă din motive de conștiință. ONU a lucrat în vederea dezvoltării primului adăpost din regiunea transnistreană pentru victimele violenței în familie. Cu toate acestea, în privința altor eforturi, cum ar fi cele de a adopta un cadru normativ de protecție a victimelor violenței bazate pe gen, se remarcă o anumită stagnare după acțiunile de opoziție din partea Bisericii Ortodoxe și a altor grupuri conservatoare. Nu au fost înregistrate progrese în alte domenii de mare interes, cum ar fi arestul preventiv. Spre sfârșitul anului 2014, sprijinul donatorilor în vederea aceste eforturi nu a fost decât unul fragmentar, lucru provocat și de tensiunile geopolitice din regiune.

În cele din urmă, în 2014, parterul Casei ONU a devenit accesibil și au fost planificate eforturi suplimentare în această privință pentru 2015 cu scopul ca ONU Moldova să reprezinte schimbarea pe care și-o propune să o producă.

1.4 – Societatea civilă și mass-media

Societatea civilă și mass-media monitorizează și promovează mai bine drepturile omului, egalitatea, guvernarea democratică și statul de drept

Tendințe-cheie de dezvoltare

În această perioadă, au fost consolidate parteneriatele cu organizațiile societății civile (OSC) și mass-media pentru a monitoriza mai bine și a promova drepturile omului, egalitatea, guvernarea democratică și statul de drept. O serie de grupuri ale societății civile au fost susținute de ONU, reunind *inter alia* părinți ai copiilor cu dizabilități, utilizatori și supraviețuitori ai psihiatriei, femei și fete rome, mediatori ai comunității rome și apărători ai drepturilor femeilor, inclusiv în regiunea transnistreană.

Aspecte instituționale importante și legate de mass-media au rămas nerezolvate, în ceea ce privește, de exemplu, regulile de finanțare a partidelor politice sau transparența proprietății mass-media. Mass-media au mai fost marcate de tendințe de părtinire politică, acestea devenind mai pronunțate în perioada premergătoare alegerilor parlamentare din 2014.

La începutul anului 2015, Parlamentul a adoptat o lege privind modificarea și completarea unor acte legislative cu scopul de a stabili reguli clare de finanțare a partidelor politice, urmează a se vedea rezultatele acestora.

Progres spre rezultate

Cu sprijinul OHCHR și UNICEF, a fost formată o rețea a părinților copiilor cu dizabilități cu scopul de a-și acorda susținere și a promova educația incluzivă. ONU a mobilizat o rețea de experți care lucrează cu copii cu dizabilități pentru a reuni părinții și copiii în vederea unor acțiuni comune pentru a depăși izolarea acestora. Părinții au primit ajutor în modelarea mesajelor de advocacy, precum și pe marginea unor cazuri individuale. Echipele-sprijinite de ONU au lucrat cu copiii pe teme cum ar fi comunicarea și depășirea sentimentului de rușine. În septembrie 2014, 22 de copii ai căror părinți fac parte din rețea, au mers la grădinițe și școli generale de masă. Pe parcursul anului școlar a continuat activitatea în vederea susținerii acestor copii și integrării lor reușite în învățământul general, precum și pentru a defini activitățile rețelei și succesele acesteia la nivel național. În prezent se lucrează asupra formalizării rețelei și dobândirii statutului de OSC.

La începutul anului 2014, cu sprijinul Fondului parteneriatului Națiunilor Unite pentru promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, în Republica Moldova a fost înregistrat prima OSC a utilizatorilor și supraviețuitorilor psihiatriei, care și-a asumat responsabilități privind gestionarea și orientarea unui nou centru comunitar de sănătate mintală în Chișinău.

OHCHR, PNUD și UN Women au sprijinit înființarea primei rețele naționale a femeilor și fetelor romă din Republica Moldova. La fel în 2014, OHCHR a susținut și crearea cu succes a unei rețele a societății civile de mediatorii ai comunității de romi în vederea consolidării acțiunilor comune ale acestui grup. La sfârșitul anului 2014, OHCHR a sprijinit prima OSC a romilor în regiunea transnistreană.

Pentru prima dată, OSC din Transnistria au luat parte într-o evaluare internațională a drepturilor omului. O serie de organizații pentru drepturile femeii au participat la evaluarea realizată în 2013 în Republica Moldova de către Comitetul CEDAW, cu sprijinul OHCHR. Acțiunea a făcut parte dintr-o serie de activități mai largi ale UNCT, orientate spre consolidarea drepturilor omului în regiunea transnistreană. De asemenea, ca urmare a acțiunii OHCHR, ONG-urile transnistrene pentru drepturile femeii s-au reunit pentru prima dată pentru a promova cauza comună și a combate violența în familie, precum și alte tipuri de violență bazată pe gen.

Ca urmare a eforturilor ONU, a fost asigurată participarea copiilor și dreptul la exprimare a acestora prin *Școala tinerilor bloggeri*, o rețea de 55 de tineri bloggeri, inclusiv din regiunea transnistreană, ce monitorizează drepturile copilului și raportează cu privire la acestea. Tinerii bloggeri au participat la conferințe de presă și vizite în teren a mass-media, au organizat flash mob-uri și alte inițiative de sensibilizare menite să sporească gradul de conștientizare de către populație a

drepturilor copilului. ONU a realizat un efort deosebit pentru a spori implicarea adolescenților și tinerilor prin discuții în mass-media sociale.

Ca urmare a unui efort comun între UNICEF și Guvern îndreptat spre abordarea violenței împotriva copiilor, a fost organizată o campanie de comunicare implicând diverse ONG-uri și reprezentanți ai mass-media pentru a stimula dezbaterile publice și a arăta părinților cum pot fi stabilite relații non-violente cu copiii lor.

Spre sfârșitul anului 2014, OHCHR a fost implicat în diverse activități pentru a sprijini societatea civilă și avocați independenți de pe ambele maluri ale râului Nistru în aprox. 30 de cazuri aflate pe rolul organelor judiciare și cvasi-judiciare, inclusiv al instanțelor judecătorești și al Consiliului pentru egalitate.

În ciuda părtinirii politice în mass-media, s-au îmbunătățit în mod evident anumite aspecte ale raportării, inclusiv în ceea ce privește drepturile omului, egalitatea de gen și acoperirea problemelor legate de diversitate. UNICEF a sprijinit în continuare Rețeaua de jurnaliști prietenoși copilului și a îmbunătățit capacitatea mass-media de a raporta cu privire la drepturile copilului și de a respecta standardele etice. Au fost organizate conferințe de presă și o dezbatere publică care s-au soldat cu mai mult de 50 de relatări și nouă investigații privind încălcarea drepturilor copilului. De asemenea, datorită atenției mass-media, au fost soluționate cu succes câteva cazuri de încălcare a drepturilor copilului după intervenția APC sau APL.

Eforturile de advocacy ale UNICEF au dus la elaborarea și aprobarea oficială a reglementărilor privind comunicarea eficientă cu mass-media de către Ministerul de Interne, Ministerul Educației (ME), Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății. Asociația Presei Independente a organizat ateliere de lucru în vederea consolidării capacităților profesioniștilor pentru a-i susține și a spori înțelegerea de către aceștia a prevederilor reglementărilor respective și aplicarea ulterioară.

Ghidat de UNICEF și Asociația Presei Independente, Consiliul Coordonator al Audiovizualului a elaborat metodologia de monitorizare a drepturilor copilului la TV și a prezentat publicului rezultatele acesteia. Rezultate au pus în evidență o îmbunătățire a raportării cu privire la aspectele sensibile la drepturile copilului în Republica Moldova, demonstrând că jurnaliștii au conștientizat standardele etice, în comparație cu situația de acum câțiva ani, și și-au asumat angajamentul să le respecte.

Totuși, societatea civilă și mass-media sunt în continuare vulnerabile față de diverse presiuni. Echipa de Țară a ONU în Republica Moldova joacă un rol-cheie în consolidarea independenței și vitalității societății civile și a mass-media în interesul public, inclusiv a capacității acestora de a aborda cele mai dificile aspecte.

Pilonul 2: Dezvoltarea capitalului uman și incluziunea socială

2.1 – Oportunități economice și dezvoltare regională

Populația are acces la dezvoltarea regională durabilă, oportunități economice – inovație și agricultură, în special – și muncă decentă

Tendențe-cheie de dezvoltare

În urma unei scăderi cu 0,7% a PIB-ului în 2012, în 2013 Republica Moldova a înregistrat o creștere economică. Anul a fost marcat de o recoltă record, ceea ce a dus la o creștere a PIB-ului cu 8,9%. În 2013, exporturile de bunuri și servicii au crescut cu 10,7%, creștere determinată în mod principal de schimburile comerciale cu partenerii de bază: Turcia și România. Acești factori, precum și reformele în domeniul asistenței sociale, au contribuit la reducerea sărăciei absolute de la 21,9% în 2010 la 12,7% în 2013. Cu toate acestea, în 2014 creșterea economică a încetinit din cauza presiunilor economice. Federația Rusă, absorbind aproape 30% din exporturile moldovenești și furnizând peste 50% din remitențele migranților, a blocat temporar exporturile de vinuri și de fructe proaspete din Republica Moldova și a limitat migrația forței de muncă, ducând la o scădere semnificativă a creșterii economice de la 8,9% în 2013 la 4,6% în 2014. Deprecierea semnificativă a rublei rusești a dus la instabilitatea volumului remitențelor în 2014.

Evoluția contextului geopolitic și instabilitatea politică a afectat reintegrarea regiunii separatiste transnistrene, după cum s-a menționat mai sus. Administrația *de facto* a regiunii a evitat orice angajament serios în procesul de asociere la UE a Republicii Moldova, optând mai degrabă pentru Uniunea Eurasiatică. În ciuda reluării dialogului între conducerea de la Chișinău și cea de la Tiraspol, practic nu au fost înregistrate progrese în negocierile în formatul 5 + 2 în vederea consolidării încrederii. Au fost înregistrate schimbări pozitive în domeniul non-politic, actorii societății civile stabilind parteneriate și inițiative comune pe ambele maluri ale râului Nistru. Un semnal pozitiv a fost și adoptarea de către conducerea transnistreană a unui plan de acțiuni după publicarea primului raport al ONU privind drepturile omului în regiunea transnistreană.

Conform indicatorului „*Distanță până la frontieră*” (indicând cât de aproape/departe este o țară de cele mai bune practici într-un anumit domeniu) din raportul Doing Business 2014 al Băncii Mondiale, Republica Moldova trece de la 55,9 în 2006 la 64,5 în 2014. Reformele privind înregistrarea întreprinderilor, reglementarea acestora, emiterea licențelor, autorizațiilor, administrarea fiscală, insolabilitatea și alte aspecte au redus din timpul alocat de conducerea entităților pentru îndeplinirea cerințelor de reglementare de la 17% în 2005 la 10,7% în 2013.

În Republica Moldova se observă o polarizare economică semnificativă, prezentând disparități între regiuni și un decalaj de dezvoltare tot mai mare între zonele rurale și cele urbane. Potrivit datelor Ministerului Economiei, regiunea de sud rămâne a fi cea mai săracă (de opt ori mai săracă decât Chișinăul), urmată de regiunile Centru, Nord și UTA Găgăuzia. Activitatea economică și forța de muncă calificată sunt concentrate în capitală, între timp dezvoltarea socioeconomică a zonelor

rurale este slabă, axându-se în principal pe sectorul agricol, rata sărăciei în afara capitalei atingând 23-30%. În 2014, venitul mediu disponibil al unui locuitor din mediul rural era cu 29% mai mic decât cel al unu locuitor din mediul urban și cu 7% sub nivelul mediu de subzistență la nivel de țară (1 627,1 MDL). Nivelul sărăciei este accentuat și mai mult de dimensiunile non-monetare, cum ar fi accesul limitat la apă și canalizare. Acest lucru, împreună cu reforma de descentralizare ce stagnează, dar și o rată scăzută de angajare în câmpul muncii, contribuie la intensificarea migrației forței de muncă.

Rata de ocupare din Republica Moldova este una dintre cele mai mici în Europa și Asia Centrală, din cauza unei scăderi semnificative a participării forței de muncă (de la 53% la 41% față de 60-70% în țările din Europa și Asia Centrală). În 2014, rata generală a șomajului era de 3,9%; în rândul tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15-24 de ani șomajul atingea 9,8% și constituia un motiv de îngrijorare. Conform statisticilor guvernamentale pentru anul 2014, 15,5% bărbați și 7,8% femei de vârstă activă lucrau în străinătate sau erau în căutare de lucru peste hotare. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a întreprins pași importanți pentru a asigura protecția drepturilor migranților cu privire la securitatea socială în afara țării. Sistemul ONU a sprijinit semnarea a două acorduri și negocierea a patru alte acorduri bazate pe egalitatea de tratament și dreptul tuturor migranților la prestații de asigurări sociale în țara de destinație.

Autoritățile publice locale din Republica Moldova sunt fragmentate și subfinanțate, și pot oferi doar o serie restrânsă de servicii, acest lucru având un impact negativ asupra populației vulnerabile și mai sărace. Educația și serviciile comunale, cum ar fi aprovizionarea cu apă, servicii de canalizare și gestionare a deșeurilor constituie 80-90% din cheltuielile locale, însă o mare parte a populației din zonele rurale încă nu are acces la aceste servicii. În ciuda stabilirii, începând cu 2005, a unor instrumente politice solide în domeniul descentralizării și dezvoltării regionale, mai persistă provocări în avansarea reformei administrației locale și dezvoltarea regională. Implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională pentru anii 2013-2015 este tergiversată din cauza subfinanțării (doar 1% din bugetul de stat alocat pentru dezvoltarea regională) și a capacității limitate a funcționarilor. Strategia nu este suficient de clară cu privire la rolurile și responsabilitățile consiliilor și agențiilor regionale. La fel nu sunt clare nici mecanismele de coordonare între Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor și ministerele de resort. Încă nu au fost stabilite agențiile-cheie de dezvoltare regională (Găgăuzia, Chișinău, Transnistria). S-au întreprins încercări inițiale de a îmbunătăți colectarea datelor și de a produce statistici regionale, cu toate acestea, sunt necesare îmbunătățiri suplimentare.

Progres spre rezultate

Dezvoltare regională

În 2013-2014, cu sprijinul Națiunilor Unite, Guvernul a întreprins o serie de reforme sistemice vizând îmbunătățirea calității vieții pentru toți cetățenii.

PNUD a sprijinit strategiile locale de dezvoltare socioeconomică ale Guvernului în realizarea unui profil cuprinzător al comunității, concentrându-se pe oportunitățile economice și crearea locurilor de muncă. În conformitate cu Strategia de descentralizare, a fost consolidată capacitatea administrativă a 30 de administrații locale din domeniul achizițiilor publice, managementul proprietății, managementul finanțelor publice, colectarea impozitelor și gestionarea resurselor umane. A fost pregătită o lege privind cooperarea intermunicipală și au fost elaborate zece proiecte-pilot privind cooperarea intermunicipală, concentrându-se pe serviciile comunale, gestionarea deșeurilor, precum și construcția în comun și explorarea infrastructurii rutiere.

A fost consolidată capacitatea Guvernului de a lua decizii bazate pe dovezi cu privire la dezvoltarea regională prin producerea și difuzarea unor statistici teritoriale de către BNS.

În 2014, PNUD a pilotat cu succes un nou sistem de finanțare publică locală în patru raioane, sporind astfel autonomia și previzibilitatea bugetului local, oferind astfel stimulente pentru îmbunătățirea veniturilor locale și diminuând influența politică asupra alocării fondurilor publice. Aproape 95% din funcționarii din localitățile-pilot au urmat training-uri specializate în domeniul gestionării finanțelor publice și a îmbunătățirii veniturilor locale.

A fost realizată revizuirea calitativă și metodologică a SADI, fiind explorate opțiuni pentru instituționalizarea acestuia. SADI a fost corelat cu prioritățile și obiectivele politicii de dezvoltare regională, promovate de Guvern. A fost efectuată o evaluare a calității surselor de date utilizate pentru calculul indicelui și conformitatea acestora cu criteriile ONU și Eurostat.

UN Women a susținut Guvernul în stabilirea a cinci noi Birouri comune de informații și servicii pentru a spori accesul femeilor la locuri de muncă și servicii de protecție socială, precum și în vederea efectuării unor vizite în teritoriu în sate. Au fost acoperite în total 20 din cele 32 de raioane (inclusiv cele din zona de securitate) și mai mult de 350 de persoane au beneficiat de serviciile Biroului, lucru ce a contribuit la abilitarea economică a femeilor.

Cu suportul tehnic din partea Programului comun de dezvoltare locală integrată (PNUD/UN Women) a fost aprobat mecanismul de reglementare al cooperării intermunicipale. Au fost dezvoltate zece întreprinderi municipale în 10 clustere din 40 de comunități rurale din Republica Moldova. Prin intermediul acestora au fost oferite servicii publice de aprovizionare cu apă și canalizare, de întreținere a drumurilor, îndepărtare a zăpezii, gestionare a deșeurilor, înverzire și iluminat public, contribuind astfel la îmbunătățirea condițiilor de viață și accesul la servicii noi pentru mai mult de 120 000 de femei și bărbați și 1 000 de întreprinderi mici. În plus, 200 de persoane din mediul rural (55% dintre acestea fiind femei) au fost sprijinite pentru a crea întreprinderi mici și au fost implementate 22 de proiecte comunitare și de mobilizare a romilor.

UNECE a dezvoltat profiluri de țară cu privire la locuințe și administrarea terenurilor, efectuând o analiză cuprinzătoare a sectorului locuințelor, dezvoltării urbane și gestionării terenurilor și furnizând ulterior recomandări de politici în aceste domenii.

Transnistria

În cadrul Programului „Susținerea măsurilor de consolidare a încrederii”, condus de PNUD și finanțat de UE, începând cu 2012 s-au investit mai mult de 10,5 milioane de euro, îmbunătățind viața a mai mult de 120 000 de persoane de pe ambele maluri prin cele 120 de inițiative implementate pe ambele maluri ale Nistrului, cu accentul pe dezvoltarea afacerilor, a infrastructurii sociale, sănătate și mediu. În cadrul Programului „Susținerea măsurilor de consolidare a încrederii”, susținut de UE, un rol esențial a revenit PNUD ce a contribuit la soluționarea problemelor comune, consolidarea cooperării între experți tehnici, comunități și medii de afaceri.

Începând cu 2012, peste 100 000 de persoane, dintre care 54% femei, au beneficiat de 40 proiecte de infrastructură, oferind acces îmbunătățit la servicii de bază de îngrijire socială și de sănătate, îmbunătățind mobilizarea serviciilor și facilitând cooperarea între cele două maluri ale râului Nistru, depășind prejudecăți și concepții greșite. Au fost create 69 de locuri de muncă permanente și peste 400 de locuri de muncă temporare. În afară de consolidarea infrastructurii sociale, s-a acordat sprijin pentru cinci instituții perinatale din regiunea transnistreană prin furnizarea de echipamente medicale în valoare de 480 000 de euro.

În total, 120 actori ai societății civile au implementat 41 de proiecte de parteneriat în 15 domenii pe ambele maluri ale râului Nistru. Mai mult de 900 de antreprenori și întreprinderi mici și mijlocii (ÎMM-uri) din regiunea transnistreană au beneficiat de un program de educație în afaceri, sporindu-și eficiența și stabilind legături de afaceri viabile. Un alt program cuprinzător de finanțare și de sprijin în afaceri a permis unui număr de 40 de tineri antreprenori de pe ambele maluri ale Nistrului să-și creeze și dezvolte propria afacere, să creeze o rețea pe cele două maluri ale râului Nistru și mai mult de 220 de locuri de muncă. Astfel, Programul „Susținerea măsurilor de consolidare a încrederii” a contribuit la bunăstarea populației de pe ambele maluri ale râului Nistru, sprijinind crearea a mai mult de 1 200 de locuri de muncă permanente și temporare.

Oportunitățile economice și migrația

În sprijinul politicii naționale de reducere a sărăciei și de canalizare a remitențelor în investiții, Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă (IFAD) a furnizat sprijin orientat sub formă de împrumuturi și granturi în valoare de peste 13 milioane de dolari SUA, cu scopul de a fi create până la 2 000 locuri de muncă. În total, 1 178 antreprenori rurali, 1 500 membri ai Asociațiilor de Economii și Împrumut, 252 tineri antreprenori și 36 de ÎMM-uri au beneficiat de credite. IFAD a sprijinit, de asemenea, investiții în infrastructură: construcția sistemelor rutiere și de irigare. Au fost investite granturi în valoare de 1,3 milioane dolari SUA în construcția a 5,9 km de drumuri și 20,6 km de sisteme de alimentare cu apă. 712 producători agricoli au fost instruiți în dezvoltarea lanțului de creare a valorii economice, 769 persoane în conservare și 154 în agricultură contractuală.

Programul Băncii Mondiale (2006-2013) a facilitat 200 000 servicii de consultanță pentru 380 000 beneficiari și a contribuit cu primele credite de investiții pentru aproximativ 1 000 întreprinderi,

generând 2 600 locuri de muncă în zonele rurale și impozit pe venit pentru buget, contribuind astfel la dezvoltarea regională. Banca Mondială oferă, de asemenea, sprijin Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor și Punctelor de inspecție la frontieră a siguranței alimentelor.

În 2013, au fost alocate 32 milioane de lei pentru Programul guvernamental Pare 1 + 1, lucru ce a dublat investițiile din 2012. 61% din întreprinderile sprijinite erau nou create, dintre acestea 20% fiind conduse de femei. OIM a dezvoltat capacitățile IMM-urilor naționale și locale pentru ca acestea să poată face față necesităților tinerilor antreprenori și a femeilor din domeniul afacerilor și a permis comunicarea și schimbul de informații prin intermediul sistemului de referire al portalului web pentru IMM-uri.

Între timp, Republica Moldova continuă să joace un rol relativ important în cadrul forurilor internaționale privind migrația și dezvoltarea, inclusiv roluri-cheie în Grupul de experți privind migrația, Agenda de Dezvoltare Post-2015 și Forumul Global pentru Migrație și Dezvoltare 2014. Acest lucru completează angajamentele asumate și negocierile întreprinse la nivel bilateral și comunitar, dar și reflectă faptul că Republica Moldova are un rol important în explorarea noilor abordări globale privind migrația și dezvoltarea.

OIM a sprijinit în continuare dialogul cu țările de destinație a migranților pentru a asigura repatrierea prestațiilor sociale în Republica Moldova ca un stimulent pentru ca cetățenii moldoveni să revină în țară. În 2013, au fost semnate acorduri privind asigurările sociale cu Polonia și Ungaria și un acord administrativ pentru aplicarea acestora. De asemenea, au avut loc negocieri cu Lituania, Letonia, Belgia și Turcia. Site-ul www.migratie.md oferă informații specifice privind prestațiile sociale pentru migranții moldoveni în țările de destinație. În 2014, OIM a facilitat dezvoltarea unui sistem rapid de transfer de bani între Poșta Republicii Moldova și instituția omoloagă din Italia, reducând costurile de transfer de la trei la cinci ori.

Organizația Internațională a Muncii (ILO) a asistat Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei și Casa Națională de Asigurări Sociale în desfășurarea unei campanii de informare cu privire la principalele prevederi ale acordurilor în domeniul securității sociale. Cu sprijinul ILO, syndicatele italiene au semnat un acord cu Federația sindicatelor din Republica Moldova pentru a asigura o mai bună protecție a drepturilor lucrătorilor migranți. BNS, susținut de ILO, a actualizat datele cu privire la migrația forței de muncă, analizând tendințele de migrare și acordând o atenție sporită competențelor și calificărilor muncitorilor migranți.

UNHCR a asistat în continuare implementarea Legii cu privire la integrarea străinilor în Republica Moldova, sprijinind planuri de integrare individuale, învățarea limbii, orientarea culturală, accesul la servicii publice și locuri de muncă oficiale pentru refugiați. Având în vedere situația socioeconomică dificilă și capacitățile locale limitate, refugiații și solicitanții de azil s-au bazat în continuare pe Proiectul de integrare locală implementat de UNHCR și susținut de UE.

Oportunități de angajare

PNUD a acordat asistență tehnică Guvernului pentru înființarea a trei centre de angajare în Chișinău, Cahul și Rezina, pentru a sprijini ocuparea forței de muncă și activitățile independente prin dezvoltarea competențelor socioculturale și finanțare inițială (în parteneriat cu companii private) destinată startup-urilor în afaceri. Suportul financiar inițial a fost deosebit de atractiv pentru migranții reveniți în țară. Mai mult de 65% din beneficiarii acestor centre sunt femei. În perioada 2013-2014, a fost acordat sprijin pentru mai mult de 250 de persoane calificate (inclusiv peste 170 de femei) în vederea obținerii unor locuri de muncă relevante pe piața locală, în principal în Chișinău.

Munca decentă

Organizația Națiunilor Unite a continuat să sprijine Agenda privind munca decentă ca o strategie de reducere a sărăciei. UNCTAD a examinat politicile de investiții și a furnizat o serie de recomandări de politici și măsuri inovatoare pentru a consolida IMM-urile și a crea mai multe oportunități economice și locuri de muncă.

ILO a consolidat capacitatea națională de a produce, monitoriza și analiza anumite domenii și indicatori privind munca decentă. Mai exact, a fost acordat sprijin pentru colectarea datelor și analiza acestora cu privire la (1) negociere colectivă, (2) migrație și competențe, (3) funcționarea agențiilor private de ocupare a forței de muncă, (4) accidente la locul de muncă, raportarea bolilor profesionale și asigurarea împotriva accidentelor la locul de muncă, (5) tranziția de la școală la muncă, (6) reconcilierea vieții de familie cu cea profesională etc. Pe parcursul anului 2013, ILO a sprijinit elaborarea proiectului de lege privind soluționarea litigiilor de muncă și a Strategiei naționale de dezvoltare a educației (2013-2020). A fost acordată asistență Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei pentru a îmbunătăți sistemul de asigurări împotriva accidentelor la locul de muncă.

Cu sprijinul ILO, au fost create trei organizațiile patronale în Strășeni, Orhei și Fălești. Acestea li s-a acordat asistență în procesul de înregistrare, consolidare a capacităților relevante în management organizațional, servicii publice și advocacy. Ca urmare, în 2014 au fost semnate la nivel local trei acorduri colective ce prevăd mai multe drepturi și garanții pentru lucrători decât legislația muncii în vigoare.

A fost consolidată capacitatea Guvernului de a aplica Standardele Internaționale de Muncă (ILS) și de a-și îndeplini obligațiile în vederea raportării cu privire la ILS. A fost organizată instruirea a 100 judecători și inspectori de muncă cu scopul de a consolida capacitatea și înțelegerea de către aceștia a legislației și practicilor internaționale și naționale legate de libertatea de asociere, negociere colectivă, dreptul de a se organiza în asociații, încetarea raporturilor de muncă, securitate socială și salariu minim, precum și a modurilor de aplicare a dreptului internațional în astfel de cazuri. ILO a sprijinit îmbunătățirea Sistemului informațional de gestionare a cazurilor al MJ, permițând generarea rapidă a rapoartelor statistice privind litigiile de muncă și accesul la informații și date statistice cu privire la aplicarea standardelor fundamentale de muncă.

Un studiu, sprijinit de ILO, a măsurat amploarea migrației de întoarcere și a analizat motivele de revenire în țară a cetățenilor moldoveni plecați peste hotare, precum și provocările cu care se confruntă aceștia când revin în Moldova. Constatările au fost reflectate în politicile relevante privind migrația de întoarcere și reintegrarea migranților în Republica Moldova.

În aprilie-mai 2014, Inspectoratul de Stat al Muncii a organizat sesiuni de informare a 1 000 angajatori și lucrători pentru a spori gradul de conștientizare și prevenire a riscurilor profesionale și a riscurilor asociate cu utilizarea substanțelor chimice la locul de muncă.

Cu sprijinul OIM a fost elaborat un plan național de acțiuni în vederea reintegrării migranților întorși, ce vizează o mai bună informare cu privire la oportunitățile de angajare pentru persoanele repatriate și accesul la serviciile relevante. OIM a furnizat informații și sprijin financiar (o indemnizație lunară în valoare de 3 000 de lei pentru o perioadă de până la șase luni) pentru 59 tineri moldoveni care și-au făcut studiile în străinătate și au dorit să se întoarcă temporar sau permanent în Republica Moldova pentru a lucra în sectorul public sau privat. Toți cei 150 de solicitanți din cadrul programului au primit informații cu privire la oportunitățile de angajare în Republica Moldova.

2.2 – Sănătate

Populația se bucură de un acces echitabil la servicii publice de ocrotire a sănătății și servicii de sănătate de calitate și protecție împotriva riscurilor financiare

Tendențe-cheie de dezvoltare

În 2013-2014 au continuat reformele în serviciile de asistență medicală primară și de specialitate în vederea îmbunătățirii calității și a accesului echitabil al populației la serviciile de sănătate. În conformitate cu obiectivele de dezvoltare națională, cerințele UE și Cadrul european de politici „Sănătate 2020”, în decembrie 2013 a fost aprobată de către Guvern Strategia Națională de Sănătate Publică.

S-a făcut remarcată colaborarea între sistemul de sănătate și alte sectoare, în special, la elaborarea politicilor naționale privind prevenirea și controlul bolilor netransmisibile și a factorilor de risc aferenți.

A fost majorată cu 1% prima de asigurare obligatorie de asistență medicală, permițând îmbunătățirea calității serviciilor medicale și extinderea serviciilor oferite persoanelor neasigurate. A fost majorat și gradul de acoperire a poliței medicale. Compania Națională de Asigurări de Sănătate a introdus noi servicii medicale în lista serviciilor asigurate și a revizuit lista medicamentelor compensate.

Au fost reduse marginal cheltuielile directe, însă acestea rămân a fi semnificative: peste 45% din totalul cheltuielilor pentru asistența medicală. Republica Moldova se confruntă în continuare cu provocări severe legate de mobilitatea și emigrarea personalului medical.

În 2014 a fost lansat Sistemul Informațional Automatizat pentru Asistența Medicală Primară. Capacitățile și acoperirea serviciilor specializate și a serviciilor de sprijin comunitar au fost extinse pentru o serie de grupuri: tineri, persoanele care trăiesc cu HIV, consumatorii de droguri injectabile și pacienții cu tuberculoză (TB). În general, serviciile de sănătate rămân a fi fragmentate și nu sunt distribuite în mod egal pe teritoriul țării.

În 2014 au fost realizate progrese în consolidarea politicii și a cadrului legislativ cu privire la controlul bolilor netransmisibile (BNT) și implementarea strategiilor și programelor-cheie. Guvernul a aprobat două programe naționale, unul cu privire la nutriție și cel de-al doilea cu privire la prevenirea și controlul bolilor cardiovasculare. În 2015 a fost semnată de Președinte și aprobată de Parlament noua lege anti-tutun ce interzice fumatul în spațiile publice închise și orice formă de publicitate și promovare a produselor din tutun. Aceasta prevede, de asemenea, aplicarea unor mesaje de avertizare de sănătate ce vor acoperi 75% din partea anterioară și posterioară a pachetului de țigări.

Republica Moldova și-a depus cu succes candidatura în vederea obținerii a două subvenții prevăzute pentru o perioadă de trei ani din partea Fondului Global (HIV și TB), participând în același timp în alte două concursuri regionale de candidaturi pentru obținerea granturilor în vederea combaterii HIV/SIDA și TB, acordate pentru 11 țări din regiunea europeană. De asemenea, au fost asigurate medicamente anti-TB de prima linie pentru adulți pentru regiunea transnistreană și doze pediatrice acoperind întreaga țară prin intermediul Comitetului Green Light.

Alianța Globală pentru Vaccinuri și Imunizare (GAVI) a alocat Republicii Moldova un grant de sprijin vizând livrările de vaccin pentru anii 2015-2017. În 2014, împreună cu GAVI, OMS a oferit asistență în evaluarea achizițiilor de vaccinuri, finanțarea, reglementarea, îndrumarea strategică și performanța sistemului. Programul național de prevenire și control al HIV/SIDA a fost actualizat și aprobat de Guvern, fiind inițiată și elaborarea a noi programe naționale de combatere a HIV/SIDA și de control al TB pentru anii 2016-2020. Țara a evaluat, de asemenea, introducerea noilor vaccinuri rotavirus și pneumococic, pregătindu-se să introducă vaccinul polio inactivat.

OMS și alte agenții ale ONU, inclusiv UNICEF, UNFPA, Programul Comun al Națiunilor Unite privind HIV/SIDA (UNAIDS), OHCHR și UNODC, au continuat să sprijine dezvoltarea capacităților instituționale în sectorul sănătății, inclusiv MS, Compania Națională de Asigurări de Sănătate, Serviciile de sănătate publică și cele individuale. Treptat, experiențele Republicii Moldova privind reforma în sectorul sănătății sunt împărtășite cu alte țări cu venituri mici și mijlocii.

Forumul Național de Sănătate a facilitat discuții deschise și transparente cu privire la reformele din sectorul sănătății și implicarea întregii societăți, dezbateri pe teme prioritare, cum ar fi descentralizarea, controlul tutunului și restructurarea serviciilor de sănătate.

Progres spre rezultate

În 2013, cu sprijinul agențiilor ONU și a partenerilor de dezvoltare sub coordonarea OMS, MS și-a

sporit capacitatea de a conduce Consiliului Sectorial de Sănătate, aliniind sprijinul din partea partenerilor la strategiile și prioritățile naționale. Reglementarea Consiliului a fost revizuită la sfârșitul anului 2013 pentru a îmbunătăți funcționarea acestuia. Atât în 2013, cât și în 2014 a fost lansat cu succes Raportul anual privind monitorizarea activităților realizate în baza asistenței oficiale pentru dezvoltare acordate sectorului de sănătate din Republica Moldova.

HIV/SIDA și TB

Cu sprijinul UNICEF a fost elaborată și aprobată de MS o strategie cu privire la siguranța comportamentului sexual cu scopul de a reduce comportamentele sexuale cu risc ridicat și noi cazuri de HIV/SIDA și boli cu transmitere sexuală. La fel, cu suportul UNICEF, a fost elaborat Ghidul pentru prestatorii de servicii de consiliere și testare HIV a adolescenților. OMS a sprijinit elaborarea protocoalelor naționale pentru tratamentul și îngrijirea adulților și copiilor infectați cu HIV și a persoanelor cu infecții oportuniste.

Au fost efectuate două sondaje cu sprijinul UNAIDS și al OMS: unul având drept scop estimarea modurilor de transmitere a HIV/SIDA și mărimea grupurilor vulnerabile, celălalt a bio-comportamentului integrat în rândul populațiilor vulnerabile. Rezultatele ambelor sondaje vor fi utilizate pentru evaluarea programelor de combatere a HIV/SIDA în curs desfășurare.

Cu efortul comun al UNODC, UNICEF, Fondului Global pentru Combaterea SIDA, Tuberculozei și Malariei, și Spitalului de Dermatologie și Maladii Comunicabile, au fost instruite ONG-urile și asistenții sociali întru sporirea nivelului de consiliere voluntară și a serviciilor de testare pentru grupurile vulnerabile la HIV/SIDA, inclusiv adolescenții expuși celui mai mare risc. UNAIDS a sprijinit elaborarea unor module de instruire pentru elevii din clasele a 5-a – a 12-a, precum și a ghidurilor pentru cadrele didactice în cadrul curriculumului pentru disciplina „Deprinderi de viață”. Agențiile ONU au sprijinit partenerii naționali în organizarea unor campanii de combatere a HIV/SIDA, cum ar fi Ziua lumânărilor aprinse și Ziua Mondială de combatere a HIV/SIDA. UNODC a organizat o campanie națională cu ocazia Zilei Internaționale Antidrog, sub auspiciile Comisiei Naționale Antidrog.

Prin extinderea rețelei „peer-to-peer” (de la egal la egal), UNFPA a contribuit la sporirea accesului tinerilor la o educație adecvată vârstei privind sănătatea sexuală și de reproducere, prevenirea HIV/SIDA și a altor boli cu transmitere sexuală. Rețeaua Y-PEER a organizat campanii de informare în școli, taberele de vară, precum și prin intermediul unui festival de teatru social, sporind gradul de conștientizare a respectivelor riscuri în rândul a circa 8 800 de tineri din Republica Moldova.

UNAIDS a sprijinit MS și MJ în evaluarea programelor de reducere a riscurilor asociate cu consumul de droguri. Rezultatele evaluării au fost folosite pentru a elabora o strategie de reducere a riscurilor asociate consumului tuturor tipurilor de droguri pentru o perioadă de trei ani și a revizui Programul Național de Prevenire și Control al infecției HIV/SIDA. De asemenea, cu sprijinul comun al OMS și UNAIDS, a fost lansat un studiu privind raportul cost-eficacitate al terapiei de substituție

cu opioide, al programului de schimb de ace și seringi și al tratamentului antiretroviral în cazul consumatorilor de droguri injectabile.

În perioada 2013-2014, pentru a preveni răspândirea HIV/SIDA în rândul consumatorilor de droguri injectabile, UNODC a contribuit la menținerea și extinderea Programului de tratament de substituție cu metadonă. A fost revizuit Protocolul Clinic Național privind tratamentul de substituție cu metadonă și reglementarea psihosocială, fiind totodată consolidate capacitățile și cunoștințele specialiștilor medicali și non-medicali în tratamentul de substituție cu metadonă, au fost formați 270 specialiști medicali și non-medicali din sectorul de combatere a drogurilor, HIV/SIDA și din sistemul penitenciar. La fel, UNODC a oferit sprijin pentru componenta medicală a sistemului penitenciar. În acest context, a fost revizuit și actualizat cadrul normativ cu privire la HIV/SIDA și consumatorii de droguri injectabile, au fost consolidate capacitățile a 210 specialiști medicali și non-medicali din domeniul narcologiei.

UNODC a oferit sprijin tehnic autorităților de aplicare a legii în elaborarea unei abordări polițienești comunitare față de persoanele care trăiesc cu HIV/SIDA și persoanele care-și injectează droguri. Documentele tehnice și de politici pentru ofițerii de poliție sunt în curs de modificare, în acest sens au fost consolidate și capacitățile a 80 de ofițeri de poliție în vederea unei abordări legate de sănătatea publică.

În decembrie 2014 a fost elaborată o strategie vizând accesul populațiilor-cheie care trăiesc cu HIV/SIDA (consumatori de droguri injectabile, lucrătorii sexului comercial și bărbați care întrețin relații sexuale cu bărbați) la testare HIV/SIDA rapidă și consiliere, reprezentând unul dintre serviciile ce urmează a fi achiziționate prin intermediul resurselor bugetare de stat.

OMS a efectuat o revizuire a programului național privind TB și a oferit recomandări la nivel de țară. A fost elaborat și aprobat un plan de acțiune pentru a îmbunătăți cazurile de TB existente. De asemenea, a fost susținută elaborarea rapoartelor Comitetului Green Light, precum și al Fondului Global pentru Medicamente, iar în luna iunie 2013 a fost organizată o masă rotundă cu participarea autorităților din domeniul sănătății civile și din sistemul penitenciar. Cu ajutorul OMS, Fondul Global pentru Medicamente a aprobat sprijinul tratamentului TB în regiunea transnistreană și dozele prietenoase copilului pentru întreaga țară.

În 2014, agențiile ONU au oferit asistență tehnică MS în pregătirea unei cereri de țară pentru solicitarea de subvenții din partea Fondului Global pentru prevenirea și tratamentul HIV/SIDA și TB, precum și pentru planificarea și elaborarea noilor programe naționale de prevenire și control al HIV/SIDA și TB. În lumina noului program național de prevenire și control al HIV/SIDA, la sfârșitul anului 2014 OMS și UNAIDS au oferit asistență pentru analiza situației din perspectivă epidemiologică. UNAIDS, Banca Mondială și PNUD au sprijinit exercițiile de investire.

Vaccinare

OMS și UNICEF au oferit sprijin pentru a îmbunătăți rata de acoperire cu vaccinuri, inclusiv prin campania Săptămâna Europeană a Imunizării. Cu sprijinul financiar din partea GAVI, OMS și UNICEF au sprijinit introducerea a noi vaccinuri anti-rotavirale și pneumococice, evaluarea implementării vaccinurilor, efectuarea studiilor de cost-eficiență și de control, și trecerea la un vaccin poliomielitice inactivat. Au fost dezvoltate și capacitățile naționale de vaccinare și de gestionare a „lanțului de frig”. În cadrul Programului „Susținerea măsurilor de promovare a încrederii”, UNICEF, PNUD și OMS au susținut îmbunătățirea programelor de imunizare și asistență perinatală în Transnistria.

Sănătate reproductivă

UNFPA a contribuit la sporirea accesului populației la produsele necesare pentru sănătatea reproducerii și pentru planificarea familiei, și a sprijinit elaborarea politicilor legate de sănătatea reproducerii. De asemenea, a fost extins la nivel național curriculumul în domeniul sănătății reproducerii pentru asistente medicale școlare și au fost consolidate capacitățile Colegiului Național de Medicină. În același timp, OHCHR și PNUD au continuat să sprijine sectorul sănătății în realizarea reformelor bazate pe abordarea drepturilor omului, în domenii precum sănătatea sexuală și a reproducerii, combaterea discriminării persoanelor infectate cu HIV/SIDA, orientarea spre psihiatria bazată pe drepturile omului, consolidarea supravegherii instituțiilor, îmbunătățirea accesului la medicamentele pentru bolile rare și demararea lucrului pentru studierea tratamentului problematic al spina bifida. De asemenea, Ministerul Sănătății a început să lucreze asupra instituirii unei comisii de revizuire a problematicei anti-discriminare.

BNT

Progresele cele mai semnificative, atinse în 2013, au vizat domeniul bolilor netransmisibile (BNT), inclusiv sănătatea mintală. A fost consolidat sistemul de supraveghere, a fost pusă în aplicare legislația privind controlul BNT, au fost evaluate barierele sistemului de sănătate și politicile referitoare la BNT, și au fost consolidate capacitățile specialiștilor în sănătatea publică la nivel local și național, astfel încât ei să poată aborda bolile non-transmisibile și factorii de risc ce însoțesc maladiile în cauză.

În 2014 a fost oferit sprijin continuu în vederea consolidării politicilor de control al BNT. OMS a contribuit la elaborarea unui program național nou, cuprinzător de control al cancerului. A fost oferit sprijin suplimentar pentru a spori capacitatea personalului care duce evidența cazurilor de cancer. UNFPA a sprijinit MS în elaborarea și implementarea Planului de screening de cancer de col uterin pentru anii 2014-2015, inclusiv dezvoltarea procedurilor standard de operare în vederea screening-ului. OMS a contribuit și la elaborarea noii strategii pentru sănătatea copilului și adolescentului printr-o abordare integrată de prevenire a BNT în rândul copiilor și adolescenților.

Au fost organizate diverse campanii ce au avut drept scop sporirea, în rândul diferitelor grupuri-țintă ale populației, a cunoștințelor și a gradului de conștientizare cu privire la efectele nocive ale consumului de tutun și alcool. Cu eforturile comune ale OMS, AIEA și UNFPA, au fost evaluate strategiile de control al cancerului, cu accent pe activitățile de depistare a cancerului de sân și a celui de col uterin. O atenție sporită a fost acordată Registrului Național de Cancer și evidenței screening-ului. Ca rezultat, un set de recomandări au fost incluse în proiectul Programului Național de Control al Cancerului.

Dovezi și cunoaștere

În 2013 s-a acordat sprijin pentru dezvoltarea strategiei e-Sănătate, pentru a ghida investiții în TIC și a îmbunătăți gestionarea datelor. Pentru a aborda provocările legate de lipsa lucrătorilor medicali și distribuția inegală a acestora în țară, OMS a sprijinit îmbunătățirea sistemului de monitorizare a resurselor umane în sectorul sănătății, creșterea capacității MS și instituțiilor subsidiare în gestionarea și guvernanta lucrătorilor medicali. UNICEF a sprijinit evaluarea implementării standardelor de dezvoltare și îngrijire a copilului la nivelul asistenței medicale primare. Rezultatele evaluării vor contribui la consolidarea continuă a serviciilor de îngrijire a copiilor la nivelul sistemului de asistență medicală primară.

Au fost organizate dialoguri de politici cu privire la plăți pentru performanță în asistența medicală primară, formarea profesională și legislația privind îngrijirea medicală. A fost elaborat un model pentru acordurile bilaterale în vederea reglementării circulației lucrătorilor medicali la nivel internațional. Toate aceste eforturi vizează gestionarea deficitului de lucrători medicali și repartizarea lor inegală în țară, precum și exodul acestora. Cu sprijinul UNICEF au fost consolidate capacitățile rețelei Centrul de Sănătate Prietenos Tinerilor (CSPT) prin dezvoltarea cadrului juridic și consolidarea capacității managerilor și specialiștilor. Pentru a asigura durabilitatea acestor activități, în programele de studii ale Universității de Medicină au fost elaborate și integrate programe de formare privind servicii de sănătate prietenoase tinerilor.

În 2014, sistemul ONU a sprijinit în continuare activitățile de furnizare a dovezilor și cunoștințelor în vederea reformei sectorului de sănătate. Au fost finalizate și publicate cu sprijinul OMS o serie de documente de politici și studii abordând BNT, accesibilitatea serviciilor de îngrijire medicală și implicațiile exodului lucrătorilor din sistemul de sănătate.⁵ Au fost puse la dispoziție și folosite

⁵ Studiile și evaluările includ: „Costurile instruirii cadrelor medicale în Republica Moldova”, „Rezultate mai bune privind bolile netransmisibile: provocări și oportunități pentru sistemele de sănătate - evaluare de țară a Republicii Moldova”, „Prevalența factorilor de risc pentru bolile netransmisibile în Republica Moldova. STEPS 2013”, „Cadru pentru abordarea problemei plăților din buzunar și a plăților informale pentru acordarea serviciilor medicale în Republica Moldova”, „Evaluare retrospectivă și prospectivă a mortalității în Republica Moldova” și „Lucrătorii medicali care au migrat din Republica Moldova în Italia și alte țări ale Uniunii Europene”.

informații strategice pentru a ghida și consolida răspunsul național la epidemia HIV/SIDA prin Raportul despre progresele înregistrate în combaterea HIV/SIDA în Republica Moldova, inclusiv angajamentul și instrumentul de politică național, precum și suplimentul european OMS pentru 2013. Cu sprijinul UNAIDS și OMS, a fost finalizat Studiul integrat bio-comportamental (IBBS) pentru anii 2012-2013 efectuat în rândul populațiilor vulnerabile, precum și exercițiul în vederea estimării dimensiunii acestora. Cu eforturile OMS și cu participarea MS, a fost efectuată o evaluare a rezistenței antimicrobiene în Republica Moldova, în baza Planului de acțiune strategic european privind RAM.

Au fost organizate cel de-al doilea și de-al treilea Forumuri de sănătate pentru a oferi o platformă pentru discuții transparente, multisectoriale între mai multe părți interesate privind implementarea politicilor naționale de sănătate și a altor inițiative vizând îmbunătățirea stării de sănătate a populației. Întâlnirile pregătitoare au cuprins mai multe dialoguri de politici la nivel sub-național, implicând sute de specialiști în domeniul sănătății și manageri din sectorul sănătății publice.

Au fost întreprinși pași importanți în evaluarea sănătății populației la nivel local și elaborarea profilului locale de sănătate în patru regiuni-pilot. În decembrie 2014, MS a aprobat Ghidul național privind elaborarea profilului de sănătate a populației. Se așteaptă ca rezultatele acestui exercițiu să sprijine autoritățile locale în elaborarea politicilor de sănătate la nivel local și să ajute la monitorizarea rezultatelor din domeniul sănătății pe viitor.

Consolidarea capacității

În 2014, OMS s-a concentrat în continuare pe consolidarea capacităților și managementului MS, precum și a instituțiilor publice cheie în vederea implementării reformelor în sectorul sănătății. Gestionarea resurselor umane în sectorul sănătății a fost îmbunătățită prin dezvoltarea și implementarea Sistemului informatic de evidență a resurselor umane (SIERUSS). Compania Națională de Asigurări de Sănătate a beneficiat de sprijin pentru o revizuire anuală a strategiei instituționale, dar și de coaching în management pentru personalul cu funcții de conducere. MS a primit sprijin în cartografierea serviciilor de sănătate publică în vederea proiectării unei noi structuri organizaționale. Țara a participat la o inițiativă regională a OMS, „Laboratoare mai bune pentru sănătate mai bună”, pentru a elabora un document de politică intersectorial și consolidarea serviciilor de laborator.

Agențiile ONU au contribuit la consolidarea capacităților în sectorul sănătății și sectoare aferente din diferite domenii. OMS și UNFPA au efectuat o evaluare a Strategiei naționale a sănătății reproducerii (2005-2015) pentru a oferi recomandări în vederea unor documente strategice ulterioare privind sănătatea reproducerii. Pentru a reduce deficiențele de micronutrienți, UNICEF a contribuit la consolidarea capacităților funcționarilor publici, morarilor, a personalului de laborator și a altor lucrători implicați în producerea și asigurarea calității făinii fortificate.

În 2014 a fost finalizată inițiativa comună a agențiilor ONU în vederea implementării prevederilor CRPD. A fost realizată o serie de succese cu privire la implementarea prevederilor Art. 19 al Convenției.

UNFPA a sprijinit consolidarea capacității rețelei de OSC ce lucrează cu persoanele care trăiesc cu HIV/SIDA și consumatorii de droguri cu privire la integrarea serviciilor de sănătate sexuală și reproductivă și îmbunătățirea sistemului de referire la serviciile de sănătate. UNODC a asistat Universitatea de Stat de Medicină la revizuirea programelor de instruire cu privire la dependenta de droguri, iar UNAIDS a oferit sprijin pentru instruirea specialiștilor din sectorul civil și penitenciar în vederea tratamentului cu metadonă. A fost acordat sprijin și pentru a extinde disponibilitatea tratamentului cu metadonă în comunități și penitenciare, aducând serviciile mai aproape de consumatorii de droguri injectabile. A fost inițiat un dialog cu organele de drept; au fost modificate documentele tehnice și de politică pentru ofițerii de poliție, aceștia fiind instruiți cu privire la serviciile comunitare de ordine publică în sprijinul grupurilor vulnerabile. Acest lucru va contribui la tranziția acestora de la simpla reducere a cererii de droguri spre aspecte de sănătate publică, cum ar fi participarea în programele de reducere a riscurilor asociate cu consumul de orice tip de droguri.

În 2014, cu asistența UNESCO a fost lansat primul site global Teenslive.info în regiunea Europei de Est și a Asiei Centrale, destinat adolescenților și vizând aspecte de sănătate sexuală și reproductivă, cu un serviciu de consiliere. Centrele de sănătate au primit sprijin continuu pentru a consolida capacitățile lor în vederea prestării unor servicii mai bune și sporirii gradului de acoperire a serviciilor. UNFPA a sprijinit specialiști din 20 CSPT și 130 de asistente medicale școlare pentru a comunica cu tinerii și a le furniza o educație sexuală cuprinzătoare. Prin activități de informare, au fost sensibilizați în jur de 10 000 de tineri; mai mult de 2 000 de adolescenți în situație de risc au beneficiat de diverse servicii, iar 1 000 au fost testați la HIV/SIDA. UNICEF a contribuit la dezvoltarea competențelor specialiștilor și managerilor pentru monitorizarea activităților desfășurate cu ajutorul unui nou software de monitorizare, precum și pentru furnizarea serviciilor de consiliere și testare la HIV/SIDA pentru adolescenții din grupul cu cel mai mare risc.

În cadrul Programului „Sprijin pentru consolidarea măsurilor de încredere”, UNICEF și OMS au oferit sprijin pentru a îmbunătăți serviciile de asistență perinatală și programele de imunizare în regiunea transnistreană. A fost organizată o formare comună privind asistența perinatală eficientă, destinată centrelor de maternitate din regiune, și au fost diseminate protocoale clinice privind bolile perinatale majore. În plus, managerii din sectorul sănătății au fost instruiți cu privire la utilizarea matricei BABIES (Instrument de monitorizare a greutății la naștere și vârstei de deces pentru intervenție și Sistem de evaluare), dar și pentru a analiza cauzele majore ale mortalității perinatale și a aborda rapid deficiențele identificate atât la nivel instituțional, cât și regional.

Cu asistența UNICEF, a fost revizuit Ghidul tinerelor mame, tradus în limba rusă și diseminat în instituțiile medicale. OMS a contribuit, de asemenea, la realizarea studiului de fezabilitate a noilor vaccinuri și realizarea unei analize cuprinzătoare a programului de imunizare, urmate de

recomandări-cheie pentru acțiuni ulterioare. OMS a realizat o revizuire a comunicării privind vaccinurile, precum și o serie de ateliere de lucru vizând contraindicațiile vaccinurilor. UNICEF și-a oferit sprijinul în efectuarea unei evaluări cuprinzătoare a necesităților „lanțului frig”.

Ca parte a eforturilor globale ale MS în vederea îmbunătățirii calității serviciilor în unitățile de pediatrie din spitale, OMS a sprijinit realizarea evaluării drepturilor copiilor în spitale. UNESCO și-a oferit sprijinul pentru evaluarea programului școlar curent, dar și în vederea unor recomandări direcționate pentru a îmbunătăți calitatea educației privind sănătatea și, în special, a educației privind sănătatea sexuală și reproductivă. UNFPA, UNICEF și PNUD, împreună cu MS, au desfășurat campania „Investiții în sănătatea tinerilor” (lansată cu ocazia Zilei Mondiale a Populației, la 11 iulie, și a Zilei Internaționale a Tineretului, la 12 august) cu scopul de a stimula intervențiile și bunele practici în domeniul sănătății adolescenților, precum și pentru a spori gradul de conștientizare cu privire la serviciile disponibile și informații în rândul mass-media și populației.

OMS a oferit sprijin pentru îmbunătățirea unei selectări raționale a medicamentelor incluse în lista medicamentelor compensate, precum și pentru a consolida capacitățile Agenției de reglementare și a Companiei Naționale de Asigurări de Sănătate în vederea utilizării și promovării raționale a medicamentelor. În comun cu alți parteneri ONU (PNUD și UNAIDS), în urma semnării ZLSAC au fost organizate consultări la nivel de țară cu privire la drepturile de proprietate intelectuală, precum și la aspectele drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț în Republica Moldova.

Calitatea serviciilor de îngrijire a sănătății rămâne a fi o problemă nerezolvată din cauza întârzierilor legate de transpunerea cunoștințelor în practică, a nivelului ridicat de plăți directe, fragmentării și lipsei unor sisteme informatice clinice integrate, duplicării și întârzierilor în furnizarea serviciilor de sănătate. Pentru a îmbunătăți calitatea serviciilor medicale printr-o abordare a sistemelor de sănătate, a fost efectuată o cartografiere a sistemului de management al calității și a fost elaborat un cadru cu recomandări pentru îmbunătățirea acestuia.

2.3 – Educație

Toți copiii și tinerii se bucură de un acces echitabil și continuu la un sistem educațional relevant și de calitate

Tendințe-cheie de dezvoltare

Copiii din Moldova sunt încă mult în urma semenilor lor europeni și a standardelor educaționale la care aspiră țara. Unul din cinci copii din zonele rurale nu are acces la programe de dezvoltare timpurie. Rata brută de înrolare în învățământul primar rămâne stabilă, de 93,8 la sută, cu o ușoară scădere pentru învățământul secundar inferior - de la 87,5% în 2011 la 86,7% în 2012. Discrepanțele între regiunile rurale și cele urbane sunt încă destul de mari, copiii din mediul rural fiind mai puțin avantajați, iar cei din familiile cele mai sărace având chiar mai puține posibilități de a merge la școală față de colegii lor din familii cu o situație mai bună.

Numărul copiilor cu cerințe educaționale speciale și a copiilor cu dizabilități în școlile de masă a crescut la aproape 9 000 în 2014. Cu toate acestea, peste 1 800 de copii cu dizabilități se mai află încă în școli speciale și auxiliare. Doar aproximativ 50% din copiii romi frecventează școala,⁶ mulți dintre aceștia mai merg încă în școli segregate și clase cu învățământ sub-standard. Copiii săraci și copiii care trăiesc cu HIV/SIDA se confruntă în continuare cu bariere în ceea ce privește accesul la educație de calitate în școlile de masă. Prin urmare, rămân prioritare îmbunătățirea reglementărilor, a capacităților instituționale și abordarea culturii sociale de intoleranță.

În 2014, Republica Moldova a adoptat noul Cod al Educației și noua strategie sectorială „Educație 2020” ce pune accentul pe educație incluzivă relevantă și de calitate, și pune bazele pentru promovarea continuă a reformelor în sistemul educațional. Cu suportul UNICEF, sunt depuse în continuare eforturi pentru a spori accesul tuturor copiilor la educație. La nivel raional au fost consolidate serviciile pentru a evalua și sprijini copiii cu necesități educaționale speciale. Crearea centrelor de resurse, precum și sprijinul acordat profesorilor din școli, au contribuit la consolidarea conceptului de sistem de învățământ incluziv.

Progres spre rezultate

În 2013-2014, ONU a continuat să asiste Guvernul în realizarea angajamentului său de majorare a ratelor de înscriere în instituțiile educaționale, cu un accent special pe cei mai vulnerabili. UNICEF a sprijinit generarea dovezilor pentru a informa deciziile politice în domeniul educației și a analiza cererea și oferta în materie de servicii de educație timpurie, educație incluzivă, a preveni abandonul și absenteismul, a evalua impactul reformelor privind echitatea în accesul la educație, dar și opiniile profesorilor, părinților și copiilor despre incluziunea copiilor cu dizabilități în școlile obișnuite. Acest aspect a fost abordat într-o campanie națională de sensibilizare și promovare a mesajelor îndreptate spre profesori, părinți și copii cu privire la educație incluzivă și la integrarea copiilor cu dizabilități în învățământul de masă.

Îmbunătățirea accesului și incluziune

Ratele de înscriere în învățământul preșcolar și primar s-au îmbunătățit, iar numărului copiilor cu dizabilități înscriși în instituțiile preșcolare de către persoanele care îi îngrijesc a crescut de la 5% în 2010 la 36% în 2014.

Pentru a aborda discrepanțele dintre ratele de înscriere în zonele rurale și cele urbane, pentru a combate percepția discriminatorie cu privire la copiii romi și copiii cu dizabilități și a sprijini incluziunea acestora în școlile obișnuite, în 2013 a fost propusă o formulă de finanțare a educației în funcție de anumiți coeficienți. Cu sprijinul UNICEF, au fost elaborate Programul și Planul de

⁶ *Romii în Republica Moldova și arii populate compact de aceștia*. Raport realizat în cadrul Programului Comun al ONU „Consolidarea Sistemului Statistic Național”, cu suportul PNUD, UN Women și UNICEF și cu sprijinul financiar al guvernului suedez. Chișinău, 2013.

acțiune pentru prevenirea abandonului școlar. De asemenea, Guvernul a beneficiat de sprijin pentru revizuirea cadrului legal de reglementare a incluziunii sociale a copiilor. Capacitățile cadrelor didactice au fost consolidate prin programe de mentorat, promovarea abordărilor inovatoare în predare și învățare, instruirea centrată pe copil și comunicare pentru educație incluzivă. Capacitățile serviciilor nou create au fost consolidate pentru a sprijini incluziunea copiilor cu dizabilități în școlile obișnuite prin programe ale UNICEF, OHCHR, PNUD și OMS.

În 2014, au fost înființate centre specializate pentru copii cu dizabilități în instituțiile preșcolare din Nisporeni și Ceadâr-Lunga. În prezent, funcționează cinci centre de acest gen cu suportul UNICEF, al Băncii Mondiale și a Parteneriatului Global pentru Educație. În total în țară, 1 321 copii mici cu nevoi educaționale speciale au fost integrați în instituții preșcolare obișnuite.

Pentru a asigura o educație de calitate pentru copiii cu nevoi educaționale speciale, în 2014, UNICEF a consolidat serviciile de asistență psihopedagogică și instruire. A fost acordat sprijin pentru consolidarea capacităților corpului profesoral din toate instituțiile pedagogice și colegiile de formare a profesorilor din Republica Moldova. La rândul lor, furnizorii de servicii din întreaga țară - inclusiv ONG-urile - au fost instruiți și dotați cu instrumente pentru evaluarea dezvoltării copilului și sprijin în vederea incluziunii în școlile de masă. În instituțiile școlare din trei raioane, echipe multidisciplinare au pilotat un pachet de servicii de educație incluzivă.

Transferul de bune practici din Bulgaria și Serbia, susținut de UNICEF, urmat de acțiuni de advocacy, dezvoltarea capacităților și mobilizarea comunității, a făcut posibil ca autoritățile centrale și locale din sistemul educațional și părinții romi să-și transfere copiii dintr-o școală segregată din Vulcănești la o școală de masă în Ciorești.

Acțiunile OHCHR, ce constatau în stimularea măsurilor de desegregare a romilor în învățământ, au început să aducă rezultate. Împreună cu instituția Ombudsmanului, ME și Cancelaria de Stat, OHCHR a sprijinit partenerii naționali să abordeze segregarea romilor în educație, concentrându-se pe cinci școli raionale. Copiii de romi și alte etnii din școlile din Otaci, Stejăreni, Lozova, Parcani și Răciula s-au reunit pentru a depăși segregarea educațională în comunitățile lor. În Otaci, inițiativele intensive de sensibilizare și dialogul între părinții romi și școli au facilitat incluziunea educațională. Un total de 24 de mediatori romi au îmbunătățit abilitățile de advocacy și practice în activitatea lor îndreptată spre desegregarea școlară și includerea copiilor romi. Un progres major a fost atins în septembrie 2013, atunci când ME a aprobat un pachet de măsuri pentru a pune capăt educației segregate a romilor în Otaci.

Cu sprijinul UNICEF, renovarea instituțiilor preșcolare și modelarea serviciilor pentru copiii sub vârsta de trei ani au contribuit la creșterea accesului copiilor mici la servicii de îngrijire și învățare timpurie de calitate. Iar disponibilitatea serviciilor de îngrijire de calitate a copiilor și a instituțiilor preșcolare urmează să îmbunătățească oportunitățile de angajare pentru mame. Evaluarea și stabilirea cheltuielilor pentru acest model de îngrijire a copiilor sunt planificate pentru anul 2015, înainte de a întreprinde acțiuni de advocacy pentru extinderea serviciilor la scară națională.

Îmbunătățirea calității educației și școli prietenoase copilului

UNICEF a sprijinit eforturile Guvernului în vederea îmbunătățirii calității educației, contribuind la elaborarea proiectului Codului Educației, Strategiei de descentralizare a învățământului și Strategiei sectoriale „Educație 2020”. O revizuire funcțională a Ministerului Educației și a structurilor subordonate a identificat lacune în funcțiile și rolurile administrării educației, și a oferit recomandări pentru îmbunătățirea eficienței și eficacității.

Au fost adoptate standarde educaționale de calitate, în conformitate cu conceptul școlii prietenoase copilului, care au fost testate în 15 școli generale, precum și standarde pentru monitorizarea pregătirii școlilor; au fost revizuite normele sanitare și de igienă din instituțiile preșcolare. Pentru a sprijini copiii cu dizabilități în școlile obișnuite și pentru a preveni și raporta cazurile de violență, numărul cadrelor didactice a fost majorat cu aproape 400 de profesori, care aplică standardele învățate; 1 400 angajați sunt în măsură să prevină violența în instituțiile școlare și preșcolare; 50 de mentori-cheie au însușit noi cunoștințe și au format alți 260 de mentori locali pentru a sprijini dezvoltarea profesională a 7 000 cadre didactice din învățământul preșcolar.

Grantul Parteneriatului Global pentru Educație, implementat de Guvern în colaborare cu Banca Mondială și UNICEF, a permis (1) renovarea și dotarea a 65 de instituții preșcolare (6,4% din numărul total de instituții preșcolare la nivel național), (2) furnizarea a diverse materiale didactice pentru aproximativ 600 de instituții preșcolare (42% din totalul național), (3) elaborarea și aplicarea la nivel național a unor noi documente de politici, cum ar fi un curriculum centrat pe copil, standarde de dezvoltare a învățării timpurii, standarde profesionale pentru profesori, programe de studiu pentru formare inițială și continuă pentru profesori, ghiduri de aplicare, și (4) formarea a 57% din personalul managerial și didactic la nivel național.

În 2014, UNICEF a susținut programul-pilot național de mentorat pentru dezvoltarea profesională. Peste 300 de mentori naționali (inclusiv profesori, inspectori și metodiști) au fost instruiți în domeniul educației centrate pe copil pentru copii mici. La rândul lor, mentorii au instruit 84% din toate cadrele didactice din învățământul preșcolar, dintre acestea, 46% au beneficiat de coaching individual. Datorită acestei inițiative, 75 000 de copii mici ar putea demonstra abilități cognitive și non-cognitive îmbunătățite.

Experții naționali au elaborat cu sprijinul UNESCO un raport analitic cu recomandări privind educația artistică în Republica Moldova, ce vizează toate nivelurile educației artistice și instituțiile de învățământ respective.

Institutul UNESCO pentru Tehnologii Informaționale în domeniul Educației și Biroul UNESCO din Moscova au sprijinit utilizarea sporită a tehnologiilor informaționale și comunicaționale în educație, prin conferințe internaționale și regionale, proiecte regionale, publicații comune și interacțiunea cu alte universități prin rețeaua UNITWIN/Catedre UNESCO ce abordează TIC în domeniul educației și pedagogia inovatoare.

UNICEF a sprijinit eforturile de a aborda violența în școală și prin intermediul școlii. La nivel raional au fost instruiți specialiști cu privire la prevenirea violenței, identificarea și integrarea subiectelor relevante în programul școlar. Instrumentul și Ghidul „Pregătirea pentru școală” au fost aprobate de către Consiliul Național pentru Curriculum.

În cadrul consultărilor cu ministerele de resort și practicieni au fost elaborate norme sanitare și de igienă pentru instituțiile preșcolare. Toate departamentele raionale de învățământ au început elaborarea planurilor strategice și operaționale pentru dezvoltarea învățământului la nivel local cu accent pe acces și rezultate echitabile.

Educația parentală

UNICEF a sprijinit cooperarea intersectorială cu părinții implicând ministerele de resort, societatea civilă și Banca Mondială. A fost elaborată Strategia intersectorială privind dezvoltarea abilităților și competențelor parentale, urmând să fie supusă discuțiilor publice.

Un program de instruire privind dezvoltarea incluzivă timpurie și lucrul cu părinții a fost livrat către aproximativ 1 000 de echipe comunitare intersectoriale, constând din cadre didactice din sistemul preșcolar, personal medical și lucrători sociali din toate localitățile rurale ale țării. Activitățile de dezvoltare a capacităților în sinergie cu comunicarea continuă, ce vizează părinții și cadrele didactice din învățământul preșcolar, a dus la o creștere a numărului de copii cu nevoi educaționale speciale în instituțiile preșcolare de masă, depășind 1 300 de copii. Monitorizarea inițială a intervenției inovatoare a părinților arată că mamele și tații au fost abilitați să aplice activități parentale pozitive acasă. Cu toate acestea se necesită lucru suplimentar pentru consolidarea capacităților de echipă.

În afara sistemului de învățământ, cu sprijinul UNICEF a fost inițiată o campanie în mass-media sociale. Celebrități naționale au fost implicate în promovarea mesajelor parentale pozitive, iar pe posturile TV și radio naționale au fost prezentate talk-show-uri pentru a informa părinții despre educația parentală non-violentă. Într-un concurs național de desen, 800 de copii din toate colțurile țării și-au exprimat prin desen opinia cu privire la prevenirea violenței.

2.4 – Protecție socială

Populația sa bucură de un acces echitabil la un sistem de protecție social îmbunătățit

Tendențe-cheie de dezvoltare

În Republica Moldova, cheltuielile alocate pentru protecția socială atingeau 13% din PIB în 2013 și erau destul de mari conform standardelor regionale. Din această sumă, 11% au fost cheltuite pentru asigurări sociale (preponderent pensii), iar aproximativ 2% pentru programe de asistență socială cu caracter necontributiv. Acuratețea direcționării cheltuielilor de asistență socială rămâne scăzută, în timp ce cheltuielile de pensii nu reușesc să asigure un nivel adecvat de beneficii pentru persoanele în vârstă. Perspectivile demografice sumbre, cu o populație în curs de îmbătrânire

rapidă și o forță de muncă în scădere, creează mai multe presiuni asupra sistemului de protecție socială și pune sub semnul întrebării sustenabilitatea financiară pe termen lung.

Procesul de reformare a sistemului de protecție socială este în curs de desfășurare, reforme majore fiind implementate. Una dintre acestea este trecerea de la un sistem de protecție socială bazat pe *categorii* la unul bazat pe *testarea veniturilor*. Se așteaptă ca reformele să schimbe modelul social într-un sistem ce va răspunde necesităților specifice ale beneficiarului și va asigura cheltuirea eficientă a fondurilor publice. Pentru a se asigura că cei mai dezavantajați nu vor suferi în procesul de tranziție și vor beneficia în urma reformelor, plasa de siguranță din sistemul de protecție socială este consolidată prin îmbunătățirea mecanismelor de redistribuire și de referire, precum și prin introducerea unor marje flexibile pentru situații de urgență.

Guvernul a lucrat pentru a pune în aplicare Sistemul Național de Referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de persoane. În prezent, acesta acoperă cea mai mare parte a țării, prin intermediul unor echipe multidisciplinare care activează în toate raioanele și mai multe comunități. Serviciile sunt, de asemenea, accesibile pentru cetățenii care locuiesc în regiunea transnistreană. Implicarea Guvernului, ONG-urilor și a organizațiilor internaționale în toate aspectele legate de traficul de ființe umane, a dinamizat progresele în domeniu.

Reforma sistemului de îngrijire a copilului a progresat cu sprijinul UNICEF. Din numărul total de copii aflați în îngrijire publică, circa 35% s-au aflat în instituții rezidențiale și 65% au beneficiat de îngrijire de tip familial. La începutul anului 2014, în instituțiile rezidențiale publice se aflau aproximativ 4 000 de copii, o scădere anuală de 20%. Mai rămân probleme semnificative în privința dezinstituționalizării copiilor sub vârsta de trei ani și a celor cu dizabilități.

Raportul social anual pentru 2014 al Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei prezintă o creștere a numărului de cazuri prezentate comisiilor de prevenire a instituționalizării și autorităților tutelare. Acest lucru poate indica o creștere a vulnerabilității sau poate avea legătură cu acoperirea extinsă a țării de către comisiile de prevenire a instituționalizării. Numărul copiilor aflați în dificultate, care sunt menținuți sau integrați în familiile lor biologice și extinse este în creștere (de la 19% în 2012 la 26% în 2013). Cu toate acestea, cele 51% de cazuri noi cu referință la instituțiile rezidențiale a rămas stabil între 2012 și 2013, ceea ce sugerează că nu se fac eforturi suficiente pentru a preveni intrarea copiilor în sistemul de îngrijire formală în primul rând.

Copiii continuă să sufere de abuzuri. Potrivit datelor Studiului de indicatori multipli în cuiburi (MICS) UNICEF 2012 în Republica Moldova, trei din patru copii cu vârsta cuprinsă între 2-14 ani au fost supuși la forme violente de disciplină de către părinți sau îngrijitori. Fiecare al doilea copil a suferit de pedepse corporale pentru comportament greșit.

În 2014, rezultatele MICS au fost diseminate și a fost realizat Recensământul Populației și al Locuințelor. Datele preliminare ale recensământului arată o scădere a numărului de locuitori la 2 913 281 de oameni, dintre care 329 108 se află în străinătate. Două treimi (65,8%) din populația care trăiește în mediul rural și o treime (34,2%) în mediul urban.

Progres spre rezultate

În anul 2013, Sistemului Național de Referire a acordat asistență pentru 1 403 victime potențiale ale traficului de persoane. Printre altele, potențialele victime au beneficiat de asistență la repatriere; asistență medicală, psihologică, socială și juridică; plasament în centrele de reabilitare și reintegrare; suport pentru școală; formare profesională și prim ajutor. Cu sprijinul partenerilor, Guvernul a continuat să consolideze capacitatea specialiștilor regionali și locali din Sistemul Național de Referire și în 2013-2014 a instruit 1 382 specialiști membri ai echipelor multidisciplinare. Schemele de repartizare a costurilor între Guvern și organizațiile internaționale/neguvernamentale au continuat și în 2014, ca parte a unei treceri generale la finanțarea de stat. Victimele traficului, inclusiv copiii, au beneficiat de sprijinul acordat atât de stat, cât și de părțile interesate din exterior la nivel național, regional și comunitar.

Cu sprijinul UNODC, a fost îmbunătățită capacitatea sistemului național de justiție penală în vederea implementării prevederilor Convenției ONU împotriva criminalității transnaționale organizate și a protocoalelor privind traficul de ființe umane. Centrul pentru combaterea traficului de persoane și Centrul pentru combaterea crimelor informatice au fost echipate cu software-ul necesar pentru a contribui la cooperarea transfrontalieră în domeniul justiției penale.

Refugiații și solicitanții de azil cu necesități umanitare acute au primit în mod regulat asistență financiară, alimente, obiecte de igienă personală și de asistență sanitară din partea UNHCR pentru a li se satisface necesitățile de bază și a duce o viață decentă.

În 2013 au fost adoptate Strategia Națională de Descentralizare și Planul de acțiuni, iar ministerele de resort au început procesul de elaborare a strategiilor sectoriale, cum ar fi descentralizarea educației și serviciilor sociale. A fost elaborat și un cadru de monitorizare și evaluare a Strategiei Naționale de Descentralizare pentru a măsura impactul descentralizării asupra celor mai dezavantajați.

În 2013, UNICEF a oferit sprijin tehnic ministerelor de resort în prioritizarea și apărarea acțiunilor ce aduc beneficii copiilor celor mai marginalizați și desfășurarea negocierilor privind bugetul cu Ministerul Finanțelor. Ca urmare, Programul de educație incluzivă a fost inclus în cadrul bugetar pe termen mediu al ME.

În perioada de raportare, UNICEF a continuat să sprijine generarea dovezilor cu privire la cei mai vulnerabili copii. Rezultatele Studiului de indicatori multipli în cuiburi 2012 (MICS4) au fost diseminate și au fost utilizate pe scară largă pentru elaborarea politicilor, advocacy și a programelor de către parteneri naționali și internaționali. UNICEF a oferit asistență tehnică autorităților locale din regiunea transnistreană cu privire la MICS5, rezultatele urmând a fi primite în 2015.

Printre aspectele problematice rămase se numără capacitatea limitată, rotația personalului și volumul de muncă general al instituțiilor guvernamentale. Dezagregarea datelor pentru monitorizarea situației copiilor celor mai dezavantajați este încă slab dezvoltată și va fi abordată în

continuare pentru a lichida lacunele existente în materie de date. Mai există provocări și lacune în sistemul de protecție a copilului cu privire la continuitatea serviciilor, capacitatea asistenței sociale și atitudinile constructive față de și din partea familiilor care se luptă să-și crească copiii.

Legea cu privire la protecția specială pentru copiii în situație de risc și Strategia Națională pentru Protecția Copilului 2014-2020, elaborată cu sprijinul UNICEF, se referă la protecția copilului într-un mod cuprinzător. Este de o mare importanță mecanismul de referire introdus prin Legea cu privire la asistență socială, educație, sănătate și poliție locală, aprobată prin Hotărârea Guvernului în 2014 în vederea adoptării ulterioare la nivel național. Treisprezece raioane au lansat implementarea unui mecanism intersectorial. În sectorul învățământului au fost aprobate protocoale interne, iar începând cu 2013, cu sprijinul UNICEF, au fost organizate cursuri de instruire pentru coordonatori și cadre didactice din toate raioanele pentru a îmbunătăți identificarea abuzurilor și raportarea acestora. Ministerul de Interne și MS au aprobat protocoalele lor interne în 2015.

În 2014, viziunea Guvernului asupra relației dintre drepturile omului și sărăcie a fost încorporată în Planul Național de Acțiuni pentru implementarea AA UE - Republica Moldova, aprobat prin hotărârea Guvernului din 7 octombrie 2014. Consiliului ONU pentru Drepturile Omului și Adunării Generale a ONU au fost prezentate activități privind dezinstituționalizarea adulților, reforma privind capacitatea juridică, combaterea violenței pe bază de gen, incluziunea socială și profesională a persoanelor cu dizabilități, precum și abilitarea persoanelor și a grupurilor marginalizate, conform recomandărilor RS al ONU privind sărăcia extremă și drepturile omului în raportul său oficial cu privire la Moldova.

Republica Moldova face un pas important în implementarea CRPD trecând de la o evaluare a dizabilității bazate pe patologie la una bazată pe funcționare. Cu asistența tehnică și advocacy din partea UNICEF, în 2014 a fost elaborată o foaie de parcurs în vederea adoptării Clasificării Internaționale a Funcționării, Dizabilității și Sănătății, versiunea pentru copii și tineret, pentru a evalua dizabilitățile copilului.

În 2014, UNICEF a consolidat capacitatea comisiilor parlamentare în integrarea drepturilor copilului, echității și dimensiunii de gen. Au fost discutate recomandări de politici, rapoarte analitice și studii de impact cu factorii de decizie cheie în cadrul unor discuții publice pe teme legate de drepturile copilului. A fost asigurată asistență tehnică ministerelor de resort cu privire la planificarea bugetară pe termen mediu pentru a îmbunătăți bugetarea prietenoasă copilului. Împreună cu partenerii și grupurile de reflecție, a fost efectuată o evaluare a costurilor ducând la instituționalizarea funcției de specialist în protecția drepturilor copilului la nivel local/de comunitate. A fost efectuată și o evaluare a necesităților de finanțare în vederea implementării programului național de educație incluzivă.

Datorită susținerii cu succes din partea UNICEF, în 2014 a fost stabilit un parteneriat pe termen lung între ministerele de protecție socială din Republica Moldova și Lituania, cu accentul pe livrarea mai eficientă a serviciilor de asistență socială. Partenerii lituanieni și-au prezentat abordarea

cuprinzătoare a reformelor din sectorul social, acoperind managementul, resursele umane, monitorizarea și asigurarea calității. Bunele practici vor fi transferate și adaptate la contextul Republicii Moldova, cu sprijinul UNICEF și a Guvernului lituanian.

UNICEF a sprijinit Guvernul în realizarea unei evaluări complexe a capacității sectorului de asistență socială din Republica Moldova pentru a răspunde rapid și flexibil la necesitățile particulare ale gospodăriilor care se confruntă cu șocuri idiosincratice.

Cu sprijinul UNICEF, autoritățile din domeniul protecției sociale din regiunea transnistreană au întreprins reforme orientate spre dezinstituționalizarea copiilor și îmbunătățirea accesului la servicii sociale și juridice pentru persoanele cu dizabilități, precum și pentru copiii din familii vulnerabile și familii monoparentale.

Abordarea violenței casnice

În domeniul violenței casnice, o inițiativă comună a UNFPA-OIM a consolidat capacitățile a 600 ofițeri de poliție într-o abordare multidisciplinară pentru a proteja victimele violenței în familie. Ca urmare a consolidării capacităților ofițerilor de poliție, desfășurate în comun de către UNFPA și Centrul de Drept al Femeilor, în 2014, în baza Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței, au fost emise 204 ordine de protecție pentru supraviețuitorii violenței în familie. UNFPA a sprijinit, de asemenea, consolidarea capacității a 175 medici de familie și asistenți sociali, inclusiv din regiunea transnistreană în vederea răspunsului sistemului de sănătate la violența în familie.

OHCHR a sprijinit PG și Inspectoratul General al Poliției în implementarea recomandărilor obținute în urma evaluării din 2013 a Republicii Moldova de către Comitetul CEDAW. Sub îndrumarea experților internaționali, în consultare cu organizațiile pentru drepturile femeilor au fost elaborate noi proiecte de linii directoare privind cercetarea și urmărirea penală a violului și violenței bazate pe gen. MJ s-a angajat să modifice legislația penală și procedurală, să elimine discriminarea legată de violența sexuală și de gen și să introducă prevederi în conformitate cu cadrele în domeniul drepturilor omului, recunoscute la nivel internațional.

În regiunea transnistreană, UNCT a mobilizat o platformă consolidată a OSC și a stabilit baza pentru crearea primului adăpost pentru victimele violenței în familie. A fost acordat sprijin unui grup unic interdisciplinar de reprezentanți ai factorilor de decizie *de facto*, precum și organizațiilor specializate în drepturile omului care lucrează în domeniul violenței bazate pe gen și apărării intereselor femeilor pentru a înțelege mai bine cadrul internațional al drepturilor omului cu privire la combaterea discriminării și a violenței pe bază de gen, precum și cele mai bune practici în vederea elaborării unor cadre de reglementare și a unor servicii pentru victime.

Protecția celor mai vulnerabili

În baza concluziilor studiului UNICEF 2013 privind serviciile de asistență parentală, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a revizuit reglementările de plasament și standardele minime

în vederea alinierii acestora la standardele internaționale. UNICEF a prezentat recomandări în urma evaluării sistemului de îngrijire a copiilor în regiunea transnistreană, iar evoluțiile recente arată că acestea sunt luate în considerare de către autoritățile locale.

Consiliul Național privind Protecția Drepturilor Copilului, în strânsă colaborare și cu sprijinul UNICEF, a convocat mese rotunde pentru a discuta cu autoritățile raionale probleme intersectoriale și descentralizarea. Consiliul a organizat o vizită multisectorială la o instituție rezidențială subordonată MS pentru copiii afectați de TB, care a inițiat procesul de integrare a copiilor în școlile locale.

Cu sprijinul UNICEF, în 2014, printr-o hotărâre a Guvernului a fost aprobat mecanismul intersectorial de referire cu privire la violență și neglijare între Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, MS, ME și Ministerul de Interne. MS și Ministerul de Interne au urmat ME în adaptarea reglementărilor sectoriale cu privire la instrumentele de protecție a copilului.

În 2014, cu sprijinul UNFPA și în baza experienței României în aplicarea principiilor îmbătrânirii active, 50 de reprezentanți ai APL și ai ONG-urilor au fost instruiți cu privire la prestarea serviciilor îmbunătățite pentru vârstnici. Cu sprijinul UNFPA, HelpAge International (HAI) și Centrul de cercetări demografice a realizat un studiu calitativ și cantitativ a abuzului asupra persoanelor în vârstă. Rezultatele cercetării au fost prezentate membrilor Comisiei naționale pentru populație și dezvoltare pentru a sprijini în continuare procesul decizional.

În domeniul activității cu tineretul, UNFPA a sprijinit consolidarea capacității a 24 de lucrători din administrația publică și centrele locale pentru tineri. A fost organizată o instruire complexă privind dezvoltarea și implementarea politicilor vizând tineretul, inclusiv participarea tinerilor în procesul decizional, educația non-formală, dezvoltarea instituțională și advocacy pentru participarea tinerilor. Pentru a îmbunătăți accesul tinerilor vulnerabili la servicii relevante, UNFPA, în parteneriat cu UNICEF și Direcția Municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului, a susținut cinci centre de tineret și a consolidat capacitățile acestora. Acoperind peste 300 de copii, centrele au devenit mai atractive pentru tineri și și-au îmbunătățit serviciile de asistență și referire.

Pilonul 3: Mediul, schimbările climatice și gestionarea riscului de dezastre

3.1 – Gestionarea mediului

O gestionare mai bună a mediului cu un grad mai înalt de conformitate cu standardele internaționale și regionale

Tendențe-cheie de dezvoltare

Inițierea de către Republica Moldova a AA cu UE, în noiembrie 2013, și semnarea acestuia șapte luni mai târziu a dat un nou impuls avansării spre alinierea gestionării mediului la standardele internaționale și regionale. În 2014, Strategia Națională de Mediu a pus bazele pentru modernizarea sistemului național de gestionare a mediului, a dat start unei reforme instituționale cuprinzătoare în domeniu și a dus la integrarea aspectelor de mediu și în alte domenii. Strategia este un semn clar al angajamentului intersectorial în vederea unei creșteri ecologice durabile.

S-a avansat vizibil în alinierea continuă a legislației naționale la acquis-ul UE în domeniul mediului, aprobându-se Strategia privind aprovizionarea cu apă și canalizare și Strategia de gestionare a deșeurilor. Deși legea privind protecția mediului înconjurător încă nu a fost aprobată, a fost adoptată legea privind evaluarea impactului asupra mediului, iar evaluarea strategică de mediu este în curs de finalizare, cu sprijinul ONU. Sunt înregistrate progrese constante în vederea îmbunătățirii gestionării mediului la nivel sectorial, precum și în domeniul conservării biodiversității. Cu toate acestea, se observă întârzieri în procesul general de reformă instituțională, inclusiv crearea unei Agenții pentru Protecția Mediului.

În 2013, ariile protejate acoperă în continuare doar 5,75%. Guvernul a stabilit un nou obiectiv de 8%, ce urmează a fi atins până în 2023, dar care este încă destul de departe de ținta internațională de 17%, prevăzută în Planul strategic 2011-2020 al Convenției privind diversitatea biologică.

Noua Strategie privind diversitatea biologică, ce a intrat în vigoare în 2015, integrează aspecte de conservare a biodiversității în agricultură, silvicultură, apă, pescuit, turism, transport și vânătoare, sectoarele în care se observă cel mai mare nivel de pierdere a biodiversității în Republica Moldova.

Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a lansat implementarea Strategiei naționale de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020, una dintre prioritățile-cheie ale căreia este de a asigura gestionarea durabilă a resurselor naturale în agricultură. Strategia este completată de Programul național de monitorizare a reziduurilor de pesticide și a conținutului de nitrați în produsele alimentare de origine vegetală pentru anii 2015-2020, Programul de agricultură conservativă și Planul național de implementare a programului de valorificare a terenurilor noi și de sporire a fertilității solului.

Ratificarea în 2013 a Protocolului privind registrul emisiilor și transferului de poluanți al Convenției de la Aarhus - un sistem integrat de informații privind emisiile și transferurile de poluanți, inclusiv

de gaze cu efect de seră, pesticide și compuși chimici toxici - permite o mai bună planificare de mediu și de luare a deciziilor.

Sectorul de mediu este încă insuficient finanțat, pe când necesitățile estimate de finanțare și de investiții sunt destul de mari. În contextul prevederilor noii legi privind finanțele publice ce pune capăt alocărilor destinate Strategiei Naționale de Mediu, începând cu 2016 va fi și mai dificil de a canaliza finanțarea necesară în sector.

Progres spre rezultate

Integrarea mediului

În aprilie 2014, un eveniment de nivel înalt, sprijinit de ONU, a rezultat într-o declarație comună de intenție privind dezvoltarea durabilă și economia verde, semnat de ministrul Economiei, ministrul Agriculturii și ministrul Mediului.

Două studii analitice de scară largă privind ecologizarea sistemului de subvenționare în agricultură și promovarea agriculturii organice, precum și facilitarea investițiilor în eco-tehnologii, au contribuit la elaborarea unor propuneri de reformă și proiecte de lege ce urmează a fi implementate. Evaluarea sistemului curent de impozite și taxe de mediu a dus la elaborarea unor propuneri de reformă specifice ce vizează deșeurile de ambalaje și deșeurile electronice, în conformitate cu legislația UE.

Au fost pregătite și operaționalizate două instrumente juridice esențiale, Evaluarea impactului asupra mediului și Evaluarea strategică de mediu. Cu sprijinul UNECE, au fost înregistrate progrese în finalizarea legislației naționale privind Evaluarea strategică de mediu (SEA), în timp ce aplicarea pilot a procedurii SEA, în contextul dezvoltării Master Planului orașului Orhei, a contribuit la o mai bună înțelegere a procedurilor și, prin urmare, la elaborarea legislației secundare.

OMS a sprijinit în continuare autoritățile naționale în consolidarea capacităților pentru efectuarea unor evaluări de impact a sănătății la centrele de sănătate publică selectate, precum și pentru a crea o rețea regională cu alte țări. Legislația și cadrul politic legate de sectorul energetic, aprobate în 2013, constituie o dovadă suplimentară a integrării dimensiunii de mediu și a cooperării inter-sectoriale.

Gestionarea mediului și elaborarea de politici

În 2013, în cadrul celei de-a treia Evaluări a performanței de mediu, efectuată cu asistența UNECE, s-a făcut un bilanț al progreselor înregistrate în îmbunătățirea gestionării globale de mediu începând cu 2005, accentul punându-se pe evaluarea eforturilor țării în realizarea angajamentelor și obiectivelor politicii în ceea ce privește utilizarea și gestionarea resurselor naturale, precum și pe măsura în care prevederile de mediu sunt integrate în politicile și planurile socioeconomice.

Ministerului Mediului i s-a furnizat asistență în planificarea detaliată a primei faze de implementare a AA, delimitându-se termenele, resursele financiare și capacitățile instituționale necesare pentru a îndeplini obiectivele de integrare europeană a agendei de reforme.

Orientările practice privind siguranța și bunele practici din industrie, elaborate pentru terminalele petroliere cu suportul UNECE, reduc riscurile unor potențiale eșecuri și incidente, minimizând consecințele asupra mediului și sănătății umane, în caz de urgență.

Asigurarea accesului la apă potabilă sigură și la instalații de canalizare adecvate a primit sprijin continuu, consolidând capacitățile naționale pentru implementarea obiectivelor naționale aprobate în domeniul aprovizionării cu apă și a sănătății, ca parte a Protocolului UNECE/OMS-Europa privind Apa și Sănătatea. Analiza stadiului actual al implementării obiectivelor pentru 2010 privind apa și sănătatea va contribui la elaborarea unui nou plan de acțiune privind mediul și sănătatea, în timp ce mecanismul de schimb de informații stabilit va facilita, respectiv, schimbul de informații în domeniu.

În vederea îmbunătățirii calității aerului, s-a avansat în alinierea legislației naționale la cea comunitară privind reducerea conținutului de sulf din anumiți combustibili lichizi. A fost consolidată capacitatea Ministerului Mediului și a instituțiilor subordonate ale acestuia pentru a alinia legislația națională, aranjamentele instituționale, procedurile și cele mai bune practici în domeniul riscurilor industriale la legislația UE.

Strategia națională privind diversitatea biologică și planul de acțiune pentru perioada 2014-2020 au contribuit la integrarea obiectivelor și acțiunilor de conservare a biodiversității în sectoarele economice, printr-un proces îmbunătățit de planificare participativă. Al cincilea raport național privind diversitatea biologică a fost prezentat Secretariatului Convenției Organizației Națiunilor Unite privind diversitatea biologică în 2014, iar mecanismul național de schimb de informații a fost actualizat ca punct de referință pentru schimbul de informații privind biodiversitatea la nivel național și internațional. Studiul cu privire la valoarea economică a biodiversității și a serviciilor ecosistemice a constituit o bază solidă pentru conservarea biodiversității și finanțare.

Au fost înregistrate progrese privind eliminarea continuă a substanțelor ce diminuează stratul de ozon. A fost atins obiectivul de reducere cu 10% din nivelul de bază până în 2015, inclus în Planul de gestionare a eliminării hidroclorofluorocarburilor (HCFC) pentru anii 2013-2040, rezultând în eliminarea a 1,7 MT de substanțe ce diminuează stratul de ozon. A fost distribuită cota anuală la importurile de HCFC, iar aproape 30 de ofițeri vamali au fost instruiți cu privire la monitorizarea și controlul importurilor și exporturilor de substanțe ce diminuează stratul de ozon și a echipamentului ce conține sau depinde de acestea.

FAO a contribuit considerabil la implementarea combaterii integrate a dăunătorilor, eliminarea și prevenirea reapariției pesticidelor inutilizabile interzise, precum și la revizuirea și pregătirea unui nou proiect al Codului funciar în Republica Moldova. Prin urmare s-a realizat eliminarea celor mai periculoase stocuri de pesticide inutilizabile și interzise din s. Pașcani, r. Criuleni, iar în s.

Chișmichioi, r. Vulcănești, studiul de evaluare a depozitului de reziduuri de pesticide și a riscurilor aferente a contribuit la identificarea măsurilor pentru a asigura securitatea mediului. Cu scopul de a contribui la producția agricolă durabilă bazată pe tehnologii inovatoare, FAO a oferit sprijin pentru implementarea combaterii integrate a dăunătorilor.

Arii de protecție

În 2013 a fost înființat primul Parc național al Republicii Moldova în regiunea Orhei. Parcul a sporit acoperirea Sistemului național de arii protejate cu 33 792 ha sau 1% pe țară, și a servit ca un exemplu de arie complexă protejată cu valoare naturală, culturală, istorică, de agrement și turistică, ce poate fi replicat la nivel național.

În Baza de date Națională privind Biodiversitatea au fost incorporate pașapoarte pentru ariile protejate, susținute de un sistem informatic geografic, sporind accesul la informații privind biodiversitatea și servind ca un instrument pentru dezvoltarea politicilor și procesul decizional. Propunerile de reformă pentru cadrul legal și de reglementare național prevăd un sistem modern și durabil de arii protejate în conformitate cu cele mai bune practici internaționale. Programul național de consolidare și extindere a ariilor protejate a asigurat acoperirea extinsă a sistemului de arii protejate, o reprezentare mai bună a ecosistemelor amenințate, cum ar fi stepele și pajiștile, și a servit ca o foaie de parcurs pentru înființarea rețelei europene NATURA 2000, deosebit de importantă dat fiind agenda de integrare europeană a Republicii Moldova.

Studiul privind mecanismele de finanțare a ariilor protejate a contribuit la o mai bună înțelegere a lacunelor de finanțare și a pus în evidență oportunitățile și instrumentele pentru colectarea unor fonduri suplimentare. Agenția Moldsilva este instituția responsabilă pentru gestionarea unei mari părți din ariile protejate ale Republicii Moldova, inclusiv a noului parc național. Prin includerea în programul de studiu al agenției a unui curs de instruire de scurtă durată cu privire la planificarea și gestionarea ariilor protejate, elaborat împreună cu PNUD, a fost asigurată consolidarea continuă a capacităților personalului ariilor protejate. Un set de orientări operaționale privind planificarea, gestionarea și monitorizarea ariilor protejate a contribuit în mod semnificativ la îmbunătățirea capacităților operaționale.

3.2 – Emisii reduse și dezvoltare rezistentă

Politicile naționale și capacitățile consolidate permit o rezistență sporită la dezastre climatice de rând cu o dezvoltare economică și un consum durabil bazat pe emisii scăzute

Tendențe-cheie de dezvoltare

În domeniul eficienței energetice și al energiei regenerabile, cadrul legal și instituțional se îmbunătățește. Cadrele și planurile de politici, aprobate în 2013, și Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030 au dat tonul pentru dezvoltarea continuă și modernizarea sectorului

energetic al țării, identificând echilibrul necesar între utilizarea resurselor, necesarul de energie și angajamentele asumate de țara în cadrul Tratatului de constituire a Comunității Energetice și altele.

Planul de acțiune privind eficiența energetică pentru anii 2013-2015 va ghida țara în atingerea obiectivului intermediar de economisire a energiei de 9% până în 2016 și eficientizarea consumului de energie în toate sectoarele economiei naționale cu 428 000 tep, precum și în reducerea emisiilor de CO₂ cu 962 848 de tone în aceeași perioadă.

Legea îmbunătățită privind energia regenerabilă încă nu a fost adoptată, în schimb adoptarea Regulamentului pentru furnizarea serviciilor energetice și Legea cu privire la performanța energetică a clădirilor, precum și obiectivele relevante stabilite vor accelera trecerea la modele de consum și de dezvoltare a unui consum mai eficient al resurselor.

Ca țară partener la Parteneriatul Europei de Est pentru Eficiență Energetică și Mediu, Republica Moldova s-a angajat să mențină un dialog de politici solid în abordarea aspectelor de interes și să întreprindă acțiuni imediate în găsirea unor soluții practice pentru municipiile ce se confruntă cu probleme atunci când investesc în măsuri de eficiență energetică.

Conceptul și metodele Programului național pentru o producție mai curată au fost integrate cu succes în Strategia națională de mediu pentru anii 2014-2023 și Planul de acțiuni al acesteia. Odată cu adoptarea Strategiei naționale de adaptare la schimbările climatice, a fost întreprins un pas important spre crearea cadrului ce va asigura că dezvoltarea socială și economică a Republicii Moldova este din ce în ce mai rezistentă la impactul schimbărilor climatice.

Strategia de gestionare a riscurilor de dezastre și a riscurilor climatice încă nu a fost adoptată. Totuși, Moldova s-a angajat să consolideze gestionarea riscului de dezastre prin revizuirea aranjamentelor instituționale și prioritizarea acțiunilor imediate pentru reducerea riscului de dezastre, scopul fiind mai degrabă de a preveni, decât de a remedia consecințele.

Progres spre rezultate

Producție curată și consum și energie regenerabilă

În conformitate cu eforturile țării de atenuare a schimbărilor climatice, au fost consolidate capacitățile naționale de a formula Acțiuni de atenuare adecvate la nivel național (NAMA) în diferite sectoare prioritare. Sistemul național de inventariere a emisiilor de gaze cu efect de seră a fost consolidat în conformitate cu cerințele Convenției-cadru a ONU privind schimbările climatice (UNFCCC) și au fost elaborate prevederile legale pentru instituționalizarea sistemului.

Utilizarea surselor regenerabile de energie, în special a biomasei, este în continuă creștere, contribuind la crearea unei noi industrii în țară. Cu finanțare din partea UE, în instituțiile municipale au fost instalate peste 199 sisteme de încălzire pe biomasă și cazane pe brichete/pelete în peste 620 gospodării individuale pentru a oferi confort termic durabil, ceea ce a dus la reducerea emisiilor anuale de CO₂ cu 30 000 de tone. Mai mult de 120 de companii furnizează biocombustibili solizi

produși local pentru aceste sisteme, creând locuri de muncă și venituri în întreaga țară. Primul parteneriat public-privat din țară pentru furnizarea energiei termice pe bază de combustibili locali a demonstrat soluții replicabile pentru implicarea sectorului privat.

În 2013 au fost adoptate noi standarde privind biocombustibilii solizi și o reglementare tehnică obligatorie de către Ministerul Economiei pentru a asigura calitatea combustibilului din biomasă și în vederea protecției consumatorilor în conformitate cu normele UE existente ca o componentă esențială pentru dezvoltarea continuă a pieței biomasei.

Pentru a asigura durabilitatea intervențiilor legate de biomasă, a fost consolidată capacitatea la toate nivelurile, inclusiv APL-uri, operatori de cazane, sectorul privat și furnizori de educație. A fost instituționalizat un program de instruire cu Academia de Administrare Publică, instituție numită de Guvern pentru a efectua formarea profesională a funcționarilor publici și oficialilor aleși în Republica Moldova.

Pentru a stimula adoptarea tehnologiilor bazate pe biomasă și consumul durabil de energie la nivel de gospodărie și întreprinderi mici, precum și producția locală de cazane, în 2013 a fost lansată o schemă de subvenționare, în care Agenția pentru Eficiență Energetică apare în calitate de partener local. A fost acordat sprijin în vederea stabilirii companiilor de servicii energetice pentru a oferi soluții integrate de eficiență energetică în sectorul public.

PNUD a contribuit, de asemenea, la schimbarea pozitivă a percepției față de sursele de energie regenerabilă și eficiența energetică prin organizarea unor activități continue de comunicare și de educare la nivel național. Una dintre aceste activități este Concursul Național „Moldova Eco-Energetică”, organizat cu succes pentru a treia oară, sub coordonare națională completă, și în cadrul căruia sunt prezentate cele mai bune realizări în domeniul eficienței energetice și al energiei regenerabile.

În cadrul Programul de Granturi Mici al Fondului Global de Mediu, în mai mult de 20 de sate au fost pilotate cu succes tehnologii cu emisii reduse în iluminatul stradal, cu peste 100 000 de beneficiari. Datorită impactului pozitiv, inițiativa a fost recunoscută printre cele mai bune practici la Gala Moldova Eco-Energetică 2014. Inițiativa educațională privind energia regenerabilă și eficiența energetică, proiectată cu sprijinul PNUD și implementată începând cu 2011, a fost urmată până în 2013, acoperind 3 000 de elevi. ME a inclus „Surse regenerabile de energie” în curriculumul național pentru anii 2013-2014, ca disciplină opțională pentru copiii din clasele a 7-8-a.

Cu sprijinul Organizației Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială (ONUDI), țara a înregistrat progrese în ceea ce privește creșterea productivității resurselor și diminuarea intensității de poluare, cu un număr tot mai mare de întreprinderi și organizații ce beneficiază de producție mai curată și de eficiența resurselor. În cadrul Programului național de producere mai pură, cca 70 de întreprinderi au beneficiat de seminare tematice de instruire. În baza monitorizării post-implementare a unui set de indicatori, s-a constatat că opțiunile de producție pură și resurse eficiente cu costuri reduse și cu cost

zero au generat economii de aproape de 600 000 dolari SUA anual. Economia anuală a resurselor se ridică la 1 473 354 kWh energie, 49 858 m³ de apă și la peste 8 800 tone de materiale. Primele două clădiri publice evaluate în cadrul Programului național de producere mai pură au beneficiat de aproape 375 000 euro de finanțare sub formă de granturi din partea Fondului național pentru eficiență energetică în vederea implementării opțiunilor recomandate.

Gestionarea riscului de dezastre și adaptarea la schimbările climatice

În 2013, Republica Moldova și-a revenit după impactul secetei severe din 2012, dovadă că riscurile legate de schimbările climatice și de dezastre rămân provocări importante pentru progresul dezvoltării țării.

Echipa Organizației Națiunilor Unite, inclusiv Banca Mondială, PAM, FAO și PNUD, a sprijinit redresarea țării și, ulterior, o evaluare a răspunsului și coordonării în caz de dezastre, exercițiu ce a avut drept urmare elaborarea unui cadru de recuperare și propunerea unui mecanism de coordonare reformat. Pentru atenuarea efectelor negative ale secetei și pentru despăgubirea agricultorilor ce au avut de suferit de pe urma calamității, în cadrul unui mecanism de compensare a prejudiciilor, pus în aplicare de Guvern, au fost plătite 7 milioane USD împrumutați, în acest scop, de la Banca Mondială.

Cu sprijinul mai multor agenții ale ONU, au fost îmbunătățite la nivel național și local capacitățile în vederea abordării riscurilor de dezastre și a schimbărilor climatice. O realizare importantă a fost adoptarea Strategiei naționale de adaptare la schimbările climatice, elaborate și promovate cu sprijinul PNUD.

Având în vedere operaționalizarea continuă a strategiei, a fost elaborat un mecanism de coordonare intersectorială, au fost consolidate capacitățile ministerelor sectoriale pentru a integra schimbările climatice în planurile lor. PNUD a asistat în continuare elaborarea strategiilor sectoriale de adaptare în sectorul sănătății și cel forestier, și integrarea schimbărilor climatice în sectorul energetic și cel al transporturilor.

De asemenea, cu contribuția PNUD și UNICEF, gestionarea schimbărilor climatice și al riscurilor în caz de dezastru este tot mai mult integrat în planificarea dezvoltării la nivel local. A fost pe larg diseminat un set de instrumente pentru gestionarea riscurilor la nivel de raion sau de comunitate. Au fost pilotate cu succes un Plan de dezvoltare urbană și câteva Planuri de dezvoltare locală în care au fost integrate riscurile legate de schimbările climatice și de dezastre. Peste 10 proiecte-pilot, susținute de PNUD, privind soluții inovatoare de gestionare a riscurilor climatice, inclusiv adaptarea bazată pe ecosisteme, servesc drept suport informațional pentru elaborarea politicilor, pentru replicare și extindere ulterioară. PNUD a demonstrat succesul soluțiilor de adaptare bazate pe ecosistem prin planificarea și gestionarea pădurilor și pășunilor în 18 comunități din Parcul Național Orhei, împădurirea a 150 ha de terenuri degradate și inițierea restaurării pășunilor pe cca 500 ha.

Bazându-se pe o inițiativă lansată în 2013, UNICEF a pledat pentru integrarea conceptului de reducere a riscului de dezastre în sectorul educației și a oferit o serie de recomandări ce urmează a fi incluse în Strategia „Educație 2020”, ameliorând gradului de pregătire a școlilor și participarea copiilor la reducerea vulnerabilității față de riscul de dezastre.

OMS a contribuit în continuare la consolidarea rezistenței sectorului sănătății prin acordarea sprijinului său în vederea consolidării competențelor țării cu privire la Regulamentele internaționale în domeniul sănătății (IHR). Au fost dezvoltate capacitățile lucrătorilor medicali în funcții de conducere și în toate regiunile, accentul punându-se pe sectorul spitalicesc. A fost evaluat gradul de pregătire a țării și răspunsul acesteia la virusul Ebola, fiind apoi consolidat prin informări periodice și actualizări.

Cu noul Planul de dezvoltare instituțională a Serviciului Protecție Civilă și Situații Excepționale, a fost inițiat un proces de reformă în sprijinul unui sistem de prevenire și gestionare a riscurilor de dezastre. Pentru a spori accesul la date statistice pentru elaborarea politicilor naționale privind rezistența la schimbările climatice și dezastre, FAO a asistat consolidarea capacităților Centrului informațional din cadrul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, concentrându-se pe informații și date agricole și gestionarea acestora.

UNECE a implementat măsuri ce duc la îmbunătățirea gestionării pericolelor și a crizelor în Delta Dunării în vederea respectării Convenției privind efectele transfrontaliere ale accidentelor industriale. În același timp, UNECE a cartografiat și zonele de pericol. Vor fi introduse proceduri pentru notificarea pericolului. De asemenea, vor fi elaborate recomandări și acțiuni pentru autoritățile naționale în vederea consolidării gestionării riscurilor și crizelor.

Banca Mondială a sprijinit instalarea unui sistem de radar Dopler dual-polarizare pentru a îmbunătăți precizia de prognozare a vremii severe, iar angajații Serviciului Protecție Civilă și Situații Excepționale au beneficiat de programe de formare cu privire la conceptele tehnice ale comunicațiilor moderne.

Lecții învățate și cale de urmat

Lecții învățate

- În perioada examinată, activitatea UNCT îndreptată spre susținerea eforturilor Republicii Moldova de a acționa în vederea realizării angajamentelor asumate a reușit. S-a contribuit la avansarea reformelor, chiar și într-un mediu politic dificil. O serie de reforme mai sunt în curs de desfășurare, însă până în prezent nu s-au atins decât rezultate parțiale. Angajamentul continuu al UNCT este de o mare importanță pentru a contribui la avansarea reformelor în domeniul drepturilor omului, după cum este prevăzut în UNPF. Neutralitatea ONU este mai importantă ca oricând pentru a sprijini dezvoltarea Republicii Moldova bazată pe drepturile omului, în special având în vedere situația tensionată din regiune.
- S-au înregistrat progrese regionale inegale (în timp ce regiunea de nord progresează, se remarcă o regresie în regiunile de Centru și Sud). În afară de disparitățile regionale, în activitatea ONU urmează a fi integrată o abordare extinsă a incluziunii și coeziunii sociale (în special, în ceea ce privește UTA Găgăuzia și Transnistria).
- Reformele în domeniul protecției sociale sunt fragmentare. Urmează a fi consolidate eforturile pentru a îmbunătăți obiectivele vizând populația cea mai săracă, pentru a acoperi familiile care necesită sprijin suplimentar și pentru a coordona sprijinul financiar destinat serviciilor specializate. În plus, există o capacitate limitată în cadrul sistemului de protecție socială pentru a răspunde în mod flexibil la șocuri și solicitări.
- O mai bună coordonare și participare a tuturor agențiilor, ce contribuie cu expertiza relevantă, poate aduce o perspectivă diferită asupra modului în care sunt realizate lucrurile și, prin urmare, poate îmbunătăți rezultatele.
- Dezagregarea datelor pentru a monitoriza situația categoriilor de populație cele mai defavorizate este încă slabă și urmează a fi abordată pentru a elimina lacunele existente. Este important ca datele medii să nu ascundă disparitățile existente (regional, urban/rural, cele mai sărace/mai bogat etc.).
- Semnarea în 2014 a unui AA cu Uniunea Europeană oferă o oportunitate de a accelera reformele în domeniul protecției sociale, educației și sănătății. Cu toate acestea, instabilitatea politică poate încetini eforturile în acest sens.
- Situația din regiunea transnistreană complică realizarea programelor. Prin urmare, este necesară o abordare flexibilă și sensibilă din punct de vedere politic pentru ca ONU să acopere și populația cea mai vulnerabilă din Moldova.
- Urmează a fi consolidat în continuare angajamentul OSC și parteneriatul cu acestea, precum și consolidarea capacității acestora.
- O problemă importantă o constituie capacitatea și rotația personalului instituțiilor guvernamentale.
- A fost asigurată durabilitatea rezultatelor obținute și implicarea părților interesate din Republica Moldova în anumite cazuri. De exemplu, modulul pilotat autonom privind

migrația a fost integrat în Studiul național general privind cererea și oferta forței de muncă, realizat în mod regulat pentru a furniza date statistice la nivel național cu privire la fenomenul migrației în vederea elaborării unor politici informate.

- Un imperativ îl constituie acoperirea unor aspecte mai largi ale migrației, cum ar fi migrația de întoarcere. Acest lucru este justificat de numărul semnificativ de cetățeni ai Republicii Moldova implicați în procesul de migrație și efectele acestora asupra dezvoltării socioeconomice a țării. Și aspectele de gen necesită o conștientizare mai largă și integrarea în politicile de protecție socială.
- Alinierea programelor de dezvoltare la prioritățile naționale este o condiție prealabilă pentru realizarea rezultatelor de dezvoltare ducând, în același timp, la o armonizare sporită față de acquis-ul UE în domeniul mediului și sectorul energetic.
- Coerența programelor și a cooperării interinstituționale în domenii, precum guvernarea mediului, eficiența energetică și a resurselor, sursele regenerabile de energie, gestionarea riscurilor în caz de dezastru și adaptarea la schimbările climatice, reduc suprapunerea și sporesc eficiența ajutorului în beneficiul mediului și a populației.
- Implementarea cu succes a reformelor transversale (reforma fiscală de mediu, de dezvoltare verde etc.) necesită o abordare cuprinzătoare și eforturi concertate din partea întregului guvern, a societății civile și sectorului privat. Aceasta cuprinde atât actualizarea cadrului politic național, a instrumentelor și stimulentele de finanțare, cât și promovarea, sensibilizarea și inițiativele educaționale pentru a educa forța de muncă în vederea tranziției.
- În sectorul de mediu, disponibilitatea datelor și indicatorii urmează a fi îmbunătățiți în continuare pentru un proces decizional bazat pe dovezi. Sunt necesare eforturi comune suplimentare pentru a implementa un Sistem partajat de informații referitoare la mediu, ce va contribui la acuratețea datelor de mediu și accesul la acestea.

Calea de urmat

- În martie 2010, în conformitate cu angajamentele globale ale țării privind eficacitatea ajutorului, Prim-ministrul Republicii Moldova a aprobat un set de Principii de dezvoltare a parteneriatului cu partenerii de dezvoltare a țării. A fost stabilit un Consiliu comun de parteneriat și consilii de coordonare sectoriale pentru a îmbunătăți politica de dezvoltare și coordonarea asistenței. Activarea Consiliului comun de parteneriat și activitatea continuă a consiliilor sectoriale poate oferi platforme pentru coordonarea eficientă a cooperării externe.
- Urmează a fi acordat sprijin Guvernului pentru a accelera reformele în domeniul protecției mediului, educației și sănătății.
- Se vor aborda obiectivele vizând categoriile cele mai vulnerabile ale populației și acoperirea acestora și se va sprijini capacitatea de adaptare a familiilor la șocuri și riscuri.
- Urmează a fi promovată consolidarea asistenței sociale și disponibilitatea serviciilor, astfel încât copiii și familiile să poată beneficia de acestea și de alte tipuri de sprijin.
- Se va monitoriza în mod regulat sărăcia, incluziunea socială, vulnerabilitatea și impactul prestațiilor sociale asupra populației mai vulnerabile.
- Se va aborda sustenabilitatea financiară la nivel local (descentralizarea), asigurându-se că sunt susținute serviciile pentru copiii cei mai vulnerabili, inclusiv copiii cu dizabilități și copiii în risc de instituționalizare.
- Se va pune accentul pe date și dovezi în vederea elaborării politicilor, consolidării statisticilor naționale, în special a datelor dezagregate și evaluarea de înaltă calitate a noilor intervenții.
- Se va pune accentul pe cooperarea RM-UE.
- Consolidarea capacităților instituției Ombudsmanului și a OSC în monitorizarea drepturilor copilului și implementarea capitolului privind drepturile copiilor și a altor capitole relevante ale AA cu UE.
- Este necesară o abordare specială și sprijin pentru a asigura muncă decentă pentru toți. Economia informală, formele atipice de angajare, extinderea protecției sociale pentru categoriile cele mai vulnerabile și protecția categoriilor sărace ce activează în câmpul muncii va rămâne o prioritate pe agenda de cooperare a ONU cu Republica Moldova.
- Se va asigura în continuare disponibilitatea datelor de referință și a modalităților de a obține date cu privire la dinamica indicatorilor privind migrația de întoarcere.

- Promovarea capacității autorităților publice relevante pentru a asigura coordonarea, coerența și integrarea agendei privind migrația și dimensiunea de gen în cadrul elaborării politicilor sectoriale.

Comunicăm ca un tot întreg

În perioada de raportare, entitățile ONU în Moldova s-au reunit în inițiativele lor de advocacy și comunicare. UNCT se exprimă într-un glas, iar acest lucru duce la un impact și o vizibilitate mai pronunțate a activității ONU și a partenerilor săi din țară.

Au fost realizate toate elementele de bază ale procedurilor standard de operare „Comunicăm ca un tot întreg”: UNCT a aprobat o Strategie comună de comunicare privind UNFP 2013-2017, care este monitorizată și evaluată prin raportare periodică; Grupul de comunicare pe țară, prezidat de un reprezentant internațional al agenției, a elaborat planuri de lucru și de comunicare anuale comune și a stabilit modalități de a reuni în mod eficient resursele de comunicare ale diferitelor entități ONU pentru a implementa activități comune.

Mesajele comune clare, coerente și consistente pe teme de interes comun au îmbunătățit calitatea și vizibilitatea dialogului ONU cu Guvernul și alte părți interesate la nivel de țară. De exemplu, în contextul pre-electoral din 2014, ONU a prezentat tuturor părților înregistrate și societății civile un pachet de observații privind anumite aspecte, bazat pe dovezi, consultări naționale post-2015 și cele mai bune practici ale ONU. Pentru a asigura coerența, au fost elaborate modele de comunicare și orientări privind identitatea vizuală, ce au fost utilizate cu regularitate pentru toate produsele comune de comunicare.

Conceptul paginii web UN.md a fost înnoit la începutul anului 2014, ceea ce a dus la o dublare a rezultatelor pozitive. Media sociale și blogging-ul au fost utilizate în mod regulat pentru a implica un public diversificat într-un dialog cu privire la problemele-cheie. A fost creată o pagină de Facebook comună, „ONU Moldova”, care a devenit în scurt timp o resursă de consultare pentru cetățeni, parteneri și personal, dar și de angajament, datorită mesajelor, activităților și rezultatelor ONU postate. Atât pagina web, cât și pagina de Facebook au fost gestionate de către UNCT în mod descentralizat, diverse agenții ale ONU lucrând împreună sub îndrumarea centrală a Oficiului Coordonatorului Rezident.

Edițiile anuale ale revistei trimestriale a ONU, publicate în limba engleză și în limba de stat, au promovat rezultatele activităților ONU în Republica Moldova, prin relatări ale unor experiențe individuale și imagini de impact. Începând cu 2013, revista a fost diseminată și prin intermediul rețelei ambasadelor Republicii Moldova peste hotare.

Au fost organizate conferințe de presă regulate și training-uri mass-media pentru a consolida sensibilizarea publicului cu privire la subiecte-cheie abordate. Au fost organizate interviuri ample cu Coordonatorul Rezident al ONU și alți membri ai UNCT cu principalii reprezentanți ai mass-media din Republica Moldova. S-a realizat în mod regulat monitorizarea mass-media.

Campaniile sunt considerate în continuare inițiativa de comunicare cu cel mai mare impact atât de personalul ONU, cât și de părțile interesate (după cum se arată în Studiile de percepție pentru a analiza impactul comunicărilor ONU, realizate în 2012 și 2015). Campaniile efectuate cu ocazia

zilelor internaționale ale ONU au încorporat discursuri ale purtătorului de cuvânt și comunicări ale agențiilor specializate ale ONU pe teme de interes comun, după cum a fost planificat într-un calendar comun. UN Women a prezentat în numele UNCT inițiative de comunicare privind violența împotriva femeilor și fetelor, leadership-ul femeilor și participarea politică; UNDP a abordat acțiunile anti-corupție; UNICEF și UNFPA - tineretul; OHCHR - drepturile omului (inclusiv Gala Drepturilor Omului anuală, difuzată la televiziunea națională); UNICEF - drepturile copilului; OMS - sănătatea, BNT și mobilitatea cadrelor medicale; UNODC - abuzul de droguri și traficul ilicit. Această abordare a contribuit la consolidarea acțiunilor de advocacy și a îmbunătățit consistența mesajelor. Campaniile au fost organizate în strânsă colaborare cu partenerii naționali, dar și cu implicarea OSC și a tinerilor. Ziua Națiunilor Unite a fost marcată prin activități ce au durat o săptămână demonstrând activitatea ONU în vederea dezvoltării locale și promovând mesaje-cheie în întreaga țară.

La sfârșitul anului 2014, ONU, Banca Mondială și UE au lucrat împreună pentru a prezenta o publicație de informare a partenerilor de dezvoltare cu propuneri de politici pentru noul Guvern. Parteneriatul între ONU și UE în Moldova a fost prezentat în mod regulat și la Orășelul European anual, organizat de Delegația UE în Republica Moldova cu ocazia Zilei Europei la Chișinău și în alte orașe, unde familia ONU a prezentat publicului mesajele și rezultatele sale.

Comunicarea între autoritățile naționale și partenerii de dezvoltare a fost consolidată în cadrul consiliilor sectoriale de coordonare, unde agențiile ONU au co-prezentat teme specifice, cum ar fi sănătatea; angajarea în câmpul muncii și securitatea socială; descentralizarea.

Politica de promovare a ONU s-a conturat mai profund datorită angajamentului susținut din partea Parlamentului cu privire la aspecte legislative-cheie și angajamentele Republicii Moldova la nivel internațional. Aceste eforturi au permis obținerea unor rezultate, cum ar fi revizuirea legii Ombudsmanului, prima lectură a legii-cadru privind controlul tutunului, prima lectură a legii privind asigurarea egalității de gen, legea descentralizării fiscale, aprobarea de către Parlament a conceptului de reformă a Procuraturii Generale, precum și dezvoltarea unei legi cu privire la serviciul PG.

În 2013 și 2014 s-a comunicat intens cu privire la ODM și agenda post-2015, având loc și consultări naționale privind viitorul pe care și-l dorește Republica Moldova. În cadrul consultărilor s-a făcut uz pe larg de instrumente inovatoare, cum ar fi grafice informative, mass-media sociale, platforma interactivă Futurescaper. Comunitățile din întreaga țară au fost implicate timp de trei săptămâni, colectându-se opinii despre cele mai importante provocări și propunându-se soluții pentru Guvern în vederea abordării provocărilor cu care se confruntă țara în calea dezvoltării. Un alt instrument de comunicare inovatoare, lansat în vederea transparenței și a bunei guvernări, a fost Platforma pentru Gestionarea Asistenței Externe a Guvernului din Republica Moldova, sprijinită de ONU.

Chiar dacă vizibilitatea sistemelor și agențiilor ONU în Moldova este stabilă și se află la un nivel satisfăcător (majoritatea respondenților la Studiile de percepție pentru a analiza impactul

comunicărilor ONU, efectuate în 2012 și 2015, consideră că aceasta este bună sau foarte bună), mai persistă o serie de provocări în comunicare. Informarea la nivel local trebuie îmbunătățită pentru a acoperi orașele mai mici și comunitățile rurale, iar produsele de comunicare ale ONU ar trebui să fie diseminate în mai multe limbi: limba de stat și limba rusă, după cum au solicitat mai mult de o treime din respondenții la Studiul de percepție pentru a analiza impactul comunicărilor ONU realizat în 2015. Relațiile cu mass-media urmează a fi raționalizate la nivelul ONU în vederea unor rezultate îmbunătățite în ceea ce privește calitatea și cantitatea acoperii mass-media, precum și creșterea eficienței acesteia. Poate fi atins un grad mai mare de transparență, în cazul în care schimbul de informații între partenerii externi și societatea civilă cu privire la rezultate, bani cheltuiți și oportunități de contractare se va produce în timp util și cu ajutorul unor instrumente de comunicare corespunzătoare.

Pe viitor se prevede extinderea accesibilității produselor de comunicare, prin sporirea lizibilității acestora, pentru a permite utilizarea lor de către persoane cu deficiențe de vedere. Urmează a fi consolidată comunicarea internă între entitățile ONU pentru a spori nivelul de partajare a informațiilor între agenții.

Sunt necesare mai multe eforturi pentru a ajuta Guvernul să relateze persoanelor interesate experiența cu privire la dezvoltarea de zi cu zi și activitățile întreprinse în domeniul drepturilor omului, demonstrând felul în care intervențiile, susținute de ONU, influențează viața oamenilor și implicând cetățenii în două sensuri: prin comunicări transparente cu privire la propunerile de politici și rezultatele obținute.

Operăm ca un tot întreg

UNCT în Moldova a fost prima la nivel global care a elaborat o Strategie comună a operațiunilor de afaceri (SOA). SOA sprijină implementarea UNPF și se extinde pe perioada anilor 2013-2017. În prezent aceasta implică participarea a 12 agenții ONU. Un OMT împuternicit, prezidat de un reprezentat internațional din cadrul agenției, supraveghează implementarea SOA.

În primii ani de implementare a SOA, UNCT s-a axat pe eficiență și calitate: reducerea costurilor și creșterea calității operațiunilor prin achiziții consolidate, resurse umane comune, costuri de logistică și de transport reduse, costuri reduse de gestionare financiară.

SOA a fost implementată prin intermediul Planurilor de lucru pentru anul 2013 și 2014, gestionate de OMT. Prin implementarea acestor planuri de lucru anuale, agențiile ONU au continuat să armonizeze practicile de afaceri pentru a reduce costurile, a îmbunătăți managementul timpului personalului, a crește calitatea și oportunitatea achizițiilor.

Un număr tot mai mare de acorduri pe termen lung (ATL) - de la 12 în 2012 la 21 în 2014 - a asigurat că agențiile rezidente și nerezidente ale ONU ar putea beneficia de economii importante în domenii, cum ar fi serviciile de publicare, achiziționare de combustibil, furnizare de echipamente IT, furnizare de echipamente de birou/imprimante, servicii de conectare la Internet, prestare de servicii de traducere, servicii de transport, achiziționare de papetărie pentru birou, abordare armonizată a transferurilor de bani, micro-evaluări, servicii ale agențiilor de turism, contracte cu traducători/interpreți individuali. Au fost aprobate și folosite eficient de către agenții ONU două acorduri comune suplimentare (servicii poștale rapide și administrarea Casei ONU). ATL sunt accesibile pentru echipă pe spațiul restricționat al paginii web al UNCT și sunt utilizate de majoritatea agențiilor, inclusiv UN Women, UNAIDS, PNUD, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNODC și OMS.

În perioada de raportare, numărul de agenții găzduite de Casa ONU a crescut de la patru la șapte: PNUD, UNICEF, UNFPA, UN Women, OHCHR, UNAIDS și Departamentul de Siguranță și Securitate al ONU. Proiectele OMS, PNUD și UN Women sunt localizate în spații comune în apropiere. Co-locăția birourilor a îmbunătățit mult schimbul de informații între agenții și a consolidat identitatea unică a ONU.

O nouă pagină web descentralizată ONU Moldova, UN.md, a facilitat accesul direct pentru agenții, inclusiv pentru agențiile nerezidente, acestea putând posta independent știri, recruta personal și lansa cereri și oferte de achiziții, lucru ce sporește considerabil eficiența ONU.

Opt agenții au aplicat clauza de diversitate a ONU în procedurile de recrutare, ceea ce implică recrutarea a două persoane cu dizabilități fizice și mai multe persoane din medii etnice minoritare (inclusiv contracte cu persoane fizice).

Personalul ONU din țară a organizat training-uri între agenții cu privire la *inter alia* o abordare bazată pe drepturile omului, comunicare pentru dezvoltare, Platforma pentru Gestionarea Asistenței Externe a Guvernului din Republica Moldova, statistici și managementul timpului. Acestea au fost completate de promovarea dimensiunii de gen, precum și de cursuri de instruire comune cu privire la o abordare armonizată a transferului de bani și management bazat pe rezultate pentru personalul regional al ONU.

Împreună cu o primă reuniune a întreg personalului ONU, aceste inițiative comune de instruire au consolidat spiritul de echipă și au îmbunătățit înțelegerea de către personalul ONU a rolului pe care îl joacă și a potențialului de extindere a acțiunilor în sprijinul abordării Sustinem ca un tot.

A fost înființat un Fond fiduciar cu donatori multipli pentru a sprijini activitatea comună în cadrul UNPF, a asigura fonduri suplimentare care, altfel, nu ar fi ajuns în Moldova sau la ONU, a acorda sprijin suplimentar pentru a urma recomandările Raportului Hammarberg și a permite tranzitul între agenții. În 2014, patru proiecte, sprijinite de trei donatori, au fost canalizate prin intermediul Fondului fiduciar cu donatori multipli.

În perioada 2015-2017, OMT va căuta să consolideze încorporarea aspectelor ce țin de diversitate în SOA UN în Moldova ca o modalitate de a spori UNPF implementat în prezent și viitorul ciclu al acestuia. Este vorba de o abordare din două perspective: (1) integrarea diversității în SOA și (2) aprofundarea includerii minorităților și a altor grupuri marginalizate în activitatea UNCT Moldova. Aceste măsuri vor fi strâns coordonate cu alte inițiative al UNCT Moldova privind diversitatea. Acestea se vor concentra pe promovarea accesului fizic în sediul ONU și îmbunătățirea accesului la informațiile și comunicările ONU. În acest scop, a fost obținut sprijinul financiar alocat de Instrumentul UNDAF Design Innovation Facility prin Business Operations Window. Implementând această inițiativă, UNCT Moldova își propune să contribuie la prototipul unor noi generații UNDAF, poziționate să avanseze operațiunile de afaceri inovatoare moderne pentru a sprijini implementarea UNDAF, pornind de la dezvoltare durabilă, în baza unor dovezi, prin participare publică și implicarea mai multor părți interesate, asigurând durabilitate prin mecanisme de responsabilizare. UNCT Moldova va contribui la dezvoltarea politicilor comunicând în mod activ rezultatele acestei inițiative atât părților interesate interne, cât și celor externe.

În ceea ce privește oportunitățile viitoare, UNCT vizează să sporească numărul agențiilor ce accesează ATL, plasându-le pe o platformă comună, reducând astfel costurile de tranzacție și sporind eficiența. O atenție suplimentară se va acorda promovării și facilitării accesului, într-un mod eficient și simplificat, la informațiile ONU, achiziții publice și anunțuri de angajare, atât pentru publicul larg, cât și pentru potențiali furnizori și parteneri. Aceasta va implica, de asemenea, plasarea informațiilor în alte limbi decât engleza pentru a asigura un acces mai larg. În ceea ce privește resursele umane, una dintre oportunitățile-cheie ar fi să se stabilească o listă comună a consultanților ONU.

Mai mult ca atât, OMT și UNCT vor depune eforturi în vederea unei SOA complet operaționalizate pentru a sprijini mai bine implementarea și monitorizarea UNPF în Moldova în contextul Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODM).

OMT va urmări creșterea numărului de instruiți comune organizate pentru personalul ONU. În afară de aceasta, se va urmări consolidarea capacităților partenerilor prin eforturi comune și coordonate cu scopul de a spori eficiența sprijinului acordat de ONU în țară.

Cadru bugetar unic

Cadrul bugetar unic oferă o imagine financiară de ansamblu asupra fondurilor disponibile și decalajele de finanțare pe întreaga durată a Cadrului de Parteneriat ONU - Republica Moldova 2013-2017. Sumele reflectate în cele ce urmează sunt informative și nu ar trebui să fie interpretate ca angajamente obligatorii.

Pilonul 1: Guvernarea democratică, justiția, egalitatea și drepturile omului

Agenția	Suma indicativă cheltuită în 2013 în USD	Suma indicativă cheltuită în 2014 în USD	Buget indicativ pentru 2015 în USD		Buget indicativ pentru 2016 în USD		Buget indicativ pentru 2017 în USD		Buget indicativ pentru 2013- 2017 în USD	
	Suma	Suma	Suma	Decalaj finanțare	Suma	Decalaj finanțare	Suma	Decalaj finanțare	Suma	Decalaj finanțare
OIM	1,464,424	3,908,110	4,341,014	829,916	297,600	1,717,750	155,000	1,860,350	10,166,148	4,408,016
OHCHR	170,000	379,946	432,660	0	200,000	200,000	64,000	336,000	1,246,606	536,000
UN Women	166,209	826,593	1,591,109	386,310	1,083,398	349,690	0	148,510	3,667,309	884,510
PNUD	8,978,702	5,619,835	3,795,513	450,000	3,961,936	0	3,150,000	0	25,505,986	450,000
UNECE	15,000	86,000	36,500	0	0	0	0	0	137,500	0
UNESCO	15,000	0	0	20,000	0	20,000	0	20,000	15,000	60,000
UNFPA	144,821	675,722	114,354	30,000	92,928	30,000	92,679	30,000	1,120,504	90,000
UNHCR	750,000	735,000	739,378	100,000	490,000	250,000	490,000	250,000	3,204,378	600,000
UNICEF	1,095,000	676,454	394,689	367,620	0	650,000	0	650,000	2,166,143	1,667,620
UNODC	450,000	50,000	350,000	0	0	0	0	0	850,000	0
OMS	150,000	150,000	200,000	0	50,000	150,000	50,000	150,000	600,000	300,000
Total	13,399,156	13,107,661	11,995,217	2,183,846	6,175,862	3,367,440	4,001,679	3,444,860	48,679,574	8,996,146

Pilonul 2: Dezvoltarea capitalului uman și incluziunea socială

Agenția	Suma indicativă cheltuită în 2013 în USD	Suma indicativă cheltuită în 2014 în USD	Buget indicativ pentru 2015 în USD		Buget indicativ pentru 2016 în USD		Buget indicativ pentru 2017 în USD		Buget indicativ pentru 2013-2017 în USD	
	Suma	Suma	Suma	Decalaj finanțare	Suma	Decalaj finanțare	Suma	Decalaj finanțare	Suma	Decalaj finanțare
FAO	360,000	187,806	923,285	0	249,000	0	0	0	1,720,091	0
AIEA	426,962	202,335	336,000	50,000	0	0	0	0	965,297	50,000
IFAD	9,890,500	5,278,751	9,630,200	0	7,861,052	0	5,193,000	0	37,853,503	0
ILO	440,000	71,054	150,326	0	0	0		0	661,380	0
OIM	1,979,744	825,320	1,124,299	1,660,701	566,886	2,218,114	566,886	2,218,114	5,063,135	6,096,929
ITC	0	0	0	230,000	0	80,000	0	40,000	0	350,000
OHCHR	50,000	162,970	162,245	0	75,000	75,000	24,000	126,000	474,215	201,000
UN Women	857,077	317,239	267,323	250,000	76,614		0	0	1,518,253	250,000
UNAIDS	60,100	75,000	120,000	130,000	0	130,000	0	130,000	255,100	390,000
UNCITRAL	0	0	0	100,000	0		0	0	0	100,000
UNCTAD	0	0	0	445,000	0	340,000	0	270,000	0	1,055,000
PNUD	8,148,356	7,946,498	6,823,650	0	6,547,970	0	4,344,634	0	33,811,109	0
UNECE	35,000	0	51,000	0	0	0	0	0	86,000	0
UNESCO	43,000	0	0	65,000	0	65,000	0	65,000	43,000	195,000
UNFPA	226,325	476,915	344,646	165,000	280,070	165,000	279,322	165,000	1,607,278	495,000
UNHCR	140,000	140,000	120,000	100,000	150,000	100,000	150,000	100,000	700,000	300,000
UNICEF	2,500,000	2,140,301	762,650	1,626,350	537,000	1,963,000	316,000	2,184,000	6,255,951	5,773,350
ONUDI	0	22,543	1,835	0	0	0	0	0	24,378	0
UNODC	280,000	90,000		200,000	0	0	0	0	370,000	200,000
OMS	1,703,000	1,950,000	1,720,000	580,000	420,000	1,780,000	420,000	1,780,000	6,213,000	4,140,000
Total	27,140,064	19,886,732	22,537,459	5,602,051	16,763,592	6,916,114	11,293,842	7,078,114	97,621,689	19,596,279

Pilonul 3: Mediul, schimbările climatice și gestionarea riscului de dezastre

Agenție	Suma indicativă cheltuită în 2013 în USD	Suma indicativă cheltuită în 2014 în USD	Buget indicativ pentru 2015 în USD		Buget indicativ pentru 2016 în USD		Buget indicativ pentru 2017 în USD		Buget indicativ pentru 2013-2017 în USD	
	Suma	Suma	Suma	Decalaj finanțare	Suma	Decalaj finanțare	Suma	Decalaj finanțare	Suma	Decalaj finanțare
FAO	641,727	48,940	465,723	0	210,000	0	0	0	1,366,390	0
PNUD	7,330,221	5,615,766	4,216,221	0	8,380,187	0	2,481,381	0	28,023,777	0
UNECE	245,000	336,184	261,677	40,000	0	0	0	0	842,861	40,000
UNEP	200,000	0	50,000	0	0	0	0	0	250,000	0
UNICEF	100,000	0	0	100,000	0	100,000	0	100,000	100,000	300,000
ONUDI	264,922	174,921	484,543	0	95,000	0	0	0	1,019,386	0
OMS	50,000	100,000	80,000	20,000	20,000	80,000	20,000	80,000	270,000	180,000
Total	8,831,870	6,275,811	5,558,164	160,000	8,705,187	180,000	2,501,381	180,000	31,872,414	520,000

Cadru bugetar unic 2013-2017

Pilon	Suma indicativă cheltuită în 2013 în USD	Suma indicativă cheltuită în 2014 în USD	Buget indicativ pentru 2015 în USD		Buget indicativ pentru 2016 în USD		Buget indicativ pentru 2017 în USD		Buget indicativ pentru 2013-2017 în USD	
	Suma	Suma	Suma	Decalaj finanțare	Suma	Decalaj finanțare	Suma	Decalaj finanțare	Suma	Decalaj finanțare
1	13,399,156	13,107,661	11,995,217	2,183,846	6,175,862	3,367,440	4,001,679	3,444,860	48,679,574	8,996,146
2	27,140,064	19,886,732	22,537,459	5,602,051	16,763,592	6,916,114	11,293,842	7,078,114	97,621,689	19,596,279
3	8,831,870	6,275,811	5,558,164	160,000	8,705,187	180,000	2,501,381	180,000	31,872,414	520,000
Total	49,371,090	39,270,204	40,090,840	7,945,897	31,644,641	10,463,554	17,796,902	10,702,974	178,173,677	29,112,425

Anexa 1: Matricea rezultatelor revizuită

Pilonul 1: Guvernare democratică, justiție, egalitate și drepturile omului

Rezultatul 1.1 – Transparență sporită, responsabilitatea și eficiența autorităților publice centrale și locale				
Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Încrederea în instituțiile administrării publice; Indicele de Percepție a Corupției	<u>Referință:</u> (Mai 2011): Guvern – 23%; Parlament – 19%; APL – 47%; Indicele de Percepție a Corupției: 36;	<u>Țintă:</u> Guvern: 45%; Parlament: 40%; APL: 60%; Indicele de Percepție a Corupției: Îmbunătățirea indicelui Republicii Moldova	2014: Guvern: 28%; Parlament: 24%; LPA: 56%; Indicele de Percepție a Corupției: 35 (2014); 35 (2013); 36 (2012)	a. Barometrul Opiniei Publice; Sondajul Gallup; Raportul Transparency International
b. Coeficientul Hunter de echilibru pe verticală (gradul de dependență fiscală al administrației publice locale privind resursele transferate de către guvernul central)	<u>Referință:</u> Variaza între 13% și 19% (2011)	<u>Țintă:</u> Un coeficient Hunter, care este peste 20% și care nu variază	2011: 19,67% 2012: 14,30% 2013: 14,29% 2014: 15,27%	b. Datele analitice ale Ministerului Finanțelor privind bugetele locale
c. Disponibilitatea datelor publice privind egalitatea (date dezagregate pe grupuri vulnerabile), pentru a urmări progresele înregistrate în direcția ODM și obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova pe termen lung	<u>Referință:</u> Anumite date disponibile privind disparitățile de gen și regionale, însă datele lipsesc pentru un număr de grupuri-cheie	<u>Țintă:</u> Date privind grupurile țintă vulnerabile (persoane cu dizabilități, romi, persoane cu boli stigmatizate, cetățenii țărilor terțe și apatrizii) disponibile și utilizate în elaborarea politicilor	Sunt disponibile date statistice cu privire la grupurile vulnerabile: - persoane cu dizabilități; - persoane cu boli stigmatizate Nu există date disponibile cu privire la apatrizi (acestea au fost colectate în cadrul Recensământului 2014, însă încă nu au fost procesate).	c. Raportul ODM și alte rapoarte către organismele internaționale Date statistice ale instituțiilor publice: - Rapoarte și date statistice ale MS (http://www.ms.gov.md/sites/default/files/07.expert_itm_si_dizabilitatea.pdf) - Baza de date a BNS (dizabilități http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/EN/08%20SAN/SAN05/SAN05.asp , HIV http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/EN/ODM/ODM.asp , alte boli http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/EN/08%20SAN/SAN02/SAN02.asp) Biroul pentru Migrație și Azil (repatriați)

Produsul 1.1.1 - Un sistem modernizat al administrației publice este în măsură să coordoneze, efectiv și eficient elaborarea, bugetarea, implementarea și monitorizarea politicilor bazate pe dovezi în sprijinul priorităților naționale ale țării și al obiectivelor de integrare europeană				
Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Analiza ex-ante a politicilor și principii de gestionare bazate pe rezultate, obligatorii pentru elaborarea, implementarea și monitorizarea politicilor publice orientate spre rezultate, bazate pe drepturi și abordări sensibile la dimensiunea de gen cu legături clare la bugetarea per program	<u>Referință:</u> (2011) Metodologia pentru analiza ex-ante a politicilor (inclusiv abordarea drepturilor omului și sensibilă la dimensiunea de gen) nu este obligatorie la elaborarea politicilor publice.	<u>Țintă:</u> Analiza ex-ante a politicilor, inclusiv metodologia bazată pe drepturile omului și pe abordările sensibile la dimensiunea de gen, este obligatorie pentru elaborarea, implementarea și monitorizarea tuturor politicilor publice noi, elaborate după anul 2013	Potrivit informațiilor Cancelariei de Stat, a fost realizat proiectul noii legi cu privire la elaborarea politicilor publice, ce a fost deja înaintat spre examinare MJ. De asemenea, a fost elaborată metodologia de evaluare a impactului ex-ante a politicilor, iar din 2010 aceasta se află în faza pilot. În 2013, în Ghid s-a adăugat și impactul dimensiunii gender. Prim urmare, acesta acoperă acum opt tipuri de impact.	a. Legi și acte normative; Hotărârea Guvernului cu privire la metodologia de evaluare a impactului ex-ante al politicilor (Monitorul Oficial)
b. Punctajul Evaluării Cadrului de Cheltuieli Publice (ECCP) privind perspectiva multianuală în planificarea fiscală, politica de cheltuieli și bugetare	<u>Referință:</u> (2011) ECCP apreciată cu calificativul B+	<u>Țintă:</u> ECCP apreciată cu calificativul A	Nu s-a mai efectuat nicio ECCP nouă	b. Rapoartele ECCP
c. Semnarea AA UE - Republica Moldova și implementarea acestuia în conformitate cu Planul de acțiune	<u>Referință:</u> AA UE - Moldova nu este semnat	<u>Țintă:</u> AA UE - Moldova este semnat și pus în aplicare în conformitate cu Planul de acțiune	AA UE - Moldova este semnat și pus în aplicare în conformitate cu Planul de acțiune	c. Rapoartele de progres anuale ale UE și Guvernului cu privire la AA
d. Realizarea Recensământului populației și gospodăriilor în 2014	<u>Referință:</u> nu există (ultimul recensământ a fost realizat în 2004)	<u>Țintă:</u> (2015) Realizarea cu succes a recensământului și furnizarea datelor fiabile și credibile pentru formularea politicilor	(2014) Recensământul a fost efectuat, s-a realizat ancheta de control post-recensământ, rezultate preliminare diseminate în decembrie 2014	d. Recensământul populației și gospodăriilor și ancheta de control post-recensământ
Produsul 1.1.2 - Parlamentul și Comisia Electorală Centrală sunt mai consolidate pentru a-și exercita funcțiile, inclusiv pentru a asigura respectarea drepturilor omului și egalitatea de gen				
Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Reprezentarea femeilor în funcții de luare a deciziilor	<u>Referință:</u> (2011) Parlamentari: 22%; Membri ai Guvernului, nivel de ministru: 2 (10%)	<u>Țintă:</u> (2015) Parlamentari: 30%; Membri ai Guvernului, nivel de ministru: 30%	[2014] 21% femei (sau 21 femei) alese în Parlament, 20% femei (sau 4 femei) în calitate de membri ai Cabinetului de Miniștri.	a. Raportul CEC privind alegerile generale, site-ul Guvernului.
a.1. Participarea la alegeri a cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare [Indicator nou]	<u>Referință:</u> (2010) 64 199 cetățeni moldoveni de peste hotare; (2014) 73 311 cetățeni moldoveni de peste hotare	<u>Țintă:</u> A spori nivelul de participare a cetățenilor moldoveni de peste hotare în alegerile parlamentare din 2018		a.1. Raport CEC cu privire la rezultatele alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2014, pag.20 http://cec.md/files/files/raporttotalizarealegeri2014din5decemredactat_5373809.pdf Evaluarea generală a OSCE/ODIHR

privind calitatea alegerilor generale, inclusiv exprimarea votului de către cetățenii aflați peste hotare				
b. Încrederea populației în Parlament (dezagregată pe criterii de sex)	<u>Referință</u> : (primăvara 2012): – 25% declară că au încredere în Parlament (27% bărbați, 22% femei)	<u>Țintă</u> : (2017): – 40% declară că au încredere în Parlament (cel puțin 40% femei)	24% respondenți au încredere în Parlamentul Republicii Moldova, inclusiv 23% bărbați, 25% femei [<i>Barometrul Opiniei Publice, noiembrie 2014</i>]	b. Barometrul Opiniei Publice (dezagregat pe criterii de sex)
c. Drepturile omului și analiza din perspective dimensiunii de gen a proiectelor de lege propuse în Parlament	<u>Referință</u> : 0	<u>Țintă</u> : 100%	Lipsă de progrese - Parlamentul nu efectuează analiza proiectelor de lege din perspectiva drepturilor omului și a dimensiunii de gen	c. Raport anual al Parlamentului
d. Evaluarea globală a OSCE/ODIHR privind calitatea alegerilor generale	<u>Referință</u> : Alegerile parlamentare din 2010 „au întrunit majoritatea standardelor”; alegerile locale din 2011 „au întrunit în mare măsură” standardele	<u>Țintă</u> : Îmbunătățire constantă în atingerea standardelor electorale, conform evaluării OSCE/ODIHR (alegerile generale din 2014 și alegerile locale din 2015)	2014 Administrarea alegerilor parlamentare a fost, în general, una profesională și transparentă, și s-a bucurat de încrederea majorității părților interesate, cetățenii având posibilitatea să „votoze în condiții de libertate și demnitate”.	d. Rapoarte ale misiunii OSCE/ODIHR de observare a alegerilor, precum și alte rapoarte ale misiunilor de observatori

Produsul 1.1.3 – Autoritățile publice locale dețin capacități sporite pentru a-și exercita funcțiile, inclusiv pentru o mai bună planificare, prestare și monitorizare a serviciilor în conformitate cu politicile de descentralizare

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Creșterea ponderii veniturilor proprii locale în totalul bugetelor locale	<u>Referință</u> : (2011) 4,0%	<u>Țintă</u> : Nu mai puțin de 10%	2012: 3,4% 2013: 3,5% 2014: 5,3%	a. Rapoarte anuale ale Ministerului Finanțelor; Legea cu privire la finanțarea administrației publice locale
b. Gradul de implementare a Planului de Acțiuni al Strategiei de Descentralizare	<u>Referință</u> : Strategia de Descentralizare aprobată în 2012	<u>Țintă</u> : Planul de acțiune al Strategiei de Descentralizare implementat în timp util, la o rată de 70% din acțiunile planificate pentru anul respectiv	2013 – 42%; 2014 – 50%	b. Rapoarte guvernamentale privind implementarea Planului de acțiuni al Strategiei de descentralizare

Rezultatul 1.2 – Actorii din sectorul justiției sunt în mai mare măsură capabili să promoveze accesul la justiție și să protejeze statul de drept în conformitate cu angajamentele internaționale

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Nivelul încrederii publice în sistemul justiției	<u>Referință</u> : 24% din populație au încredere în sistemul justiției în mai 2011	<u>Țintă</u> : 34% din populație au încredere în sistemul justiției până în 2017	Se observă un anumit regres față de datele de bază, deși se observă și unele progrese în comparație cu indicatorul pentru 2012. În medie 23% (22% bărbați și 23% femei) din respondenți avea încredere în sistemul justiției în noiembrie 2014 (+8% în comparație cu noiembrie 2012),	a. Barometrul Opiniei Publice

			http://ipp.md/public/files/Barometru/Brosura_BOP_11.2014_prima_parte-r.pdf	
[b. Indicatorul a fost eliminat dat fiind că nu este considerat drept unul relevant.]				
c. Numărul de instanțe judecătorești și/sau organe de echitate care recunosc și remediază discriminarea în cazurile individuale.	<u>Referință:</u> Niciun caz cunoscut la momentul actual de recunoaștere judiciară a discriminării cu orice justificare legală	<u>Țintă:</u> 100 decizii de recunoaștere/remediere până în 2015; 400 decizii de recunoaștere/remediere până în 2017	Se observă progrese. Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității a emis 12 decizii în 2013 și 48 decizii în 2014 constatând faptul discriminării. În total, au fost emise 60 astfel de decizii. Numărul hotărârilor judecătorești cu privire la discriminare nu este cunoscut; OHCHR va cerceta acest aspect.	c. Grupul de Lucru al ONU care cuprinde conturile privind drepturile omului pentru astfel de dosare, datele guvernului de monitorizare a cazurilor de discriminare, rapoarte ale societății civile și NHRI.

Produsul 1.2.1 - Sistemul judecătoresc și-a sporit capacitatea de a emite decizii consistente, independente, în conformitate cu legislația și standardele internaționale

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Elaborarea și implementarea de către Institutul Național al Justiției (INJ) a modulelor pentru curriculumul de instruire (inițială și continuă) cu privire la legislația internațională în domeniul drepturilor omului	<u>Referință:</u> INJ oferă instruire pe anumite prevederi ale CEDO, dar nu la toate dispozițiile privind legislația internațională în domeniul drepturilor omului	<u>Țintă:</u> Către anul 2017, curriculum INJ este substanțial modificat și conține module pe fiecare dintre tratate internaționale, mecanismele și instrumentele acestora (Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția împotriva torturii (CAT), ICERD, CEDAW, Convenția ONU cu privire la drepturile copilului (CDC), CRPD), inclusiv Convenția privind statutul refugiaților din 1951	Nu s-a observat încă niciun progres. În 2015, PNUD a demarat un proiect cu o durată de 4 ani cu INJ. Implementarea acesteia va contribui la atingerea țintei.	a. Verificare obiectivă, evaluare periodică independentă. Rapoarte anuale ale INJ.
b. Numărul deciziilor explicative de orientare ale Curții Supreme de Justiție legate în mod explicit de punerea în aplicare a legislației internaționale privind drepturile omului	<u>Referință:</u> 4 decizii de orientare cunoscute privind legislația internațională în domeniul drepturilor omului	<u>Țintă:</u> 7 decizii de orientare sau acorduri similare de orientare cu privire la aspectele de drept internațional în domeniul drepturilor omului în perioada 2013-2017	S-au observat progrese. Au fost adoptate 3 noi decizii de orientare cu privire la aspectele legislației internaționale în domeniul drepturilor omului și 2 decizii noi adoptate sunt relevante în ceea ce privește aspectele de drept internațional în drepturile omului. http://jurisprudenta.csj.md/db_hot_expl.php	b. Verificare obiectivă

Produsul 1.2.2 - Organele de drept dețin capacități consolidate de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale tuturor părților în cadrul procedurilor penale				
Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
[a. Indicatorul a fost eliminat dat fiind că nu este considerat drept unul relevant.]				
[b. Indicatorul a fost eliminat dat fiind că nu este considerat drept unul relevant.]				
c. Ponderea copiilor în conflict cu legea deviați de la sistemul judiciar	<u>Referință</u> : (2011) 53,08% din copiii în conflict cu legea deviați de la sistemul judiciar	<u>Țintă</u> : 63% din copiii în conflict cu legea deviați de la sistemul judiciar	Ar trebui să fie disponibile datele	c. Datele MJ și ale Ministerului de Interne, rapoarte ale Guvernului Republicii Moldova către tratatele internaționale, societatea civilă, datele oficiale și rapoarte ale GP
d. Existența unui program de stat pentru despăgubirea victimelor traficului de persoane	<u>Referință</u> : Mecanismul de confiscare a activelor nu este eficient în asigurarea drepturilor victimelor traficului de persoane la despăgubire	<u>Țintă</u> : Crearea programului de stat, de despăgubire a victimelor traficului de persoane, bazat pe drepturile omului	Proiectul legii cu privire la despăgubirea victimelor traficului de persoane a fost elaborat și este analizat de MJ. Programul este în proces de elaborare și reprezintă mecanismul de implementare a acestei legi.	d. Raportul anual al Secretariatului Permanent al Comitetului Național pentru combaterea traficului de ființe umane cu privire la implementarea Planului Național de Acțiuni în vederea prevenirii și combaterii traficului de ființe umane; rapoarte ale societății civile
Produsul 1.2.3 - Persoanele fizice, inclusiv cele mai vulnerabile, beneficiază de acces sporit la proceduri de calitate pentru soluționarea litigiilor din justiție și pentru asigurarea unei soluționări eficiente				
Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Sistemul de asigurare a calității pentru furnizarea asistenței juridice, elaborat și dezagregat pe criterii de gen și vulnerabilitate din perspectiva drepturilor omului*	<u>Referință</u> : În prezent nu există un astfel de sistem; cunoștințele sistemice cu privire la calitatea asistenței juridice sau statutul beneficiarilor după gen / vulnerabilitate sunt limitate	<u>Țintă</u> : Sistem de monitorizare existent și funcțional, cu indicatori sensibili la gen de calitate și mecanism funcțional de sancționare, pentru servicii juridice; sistem funcțional de asigurare a calității și de monitorizare a criteriilor de gen și de vulnerabilitate din perspectiva drepturilor omului*	Sunt disponibile unele date privind progresul Consiliului Național pentru Asistență Juridică: 43 912 persoane (inclusiv 2665 minori și 9437 femei), dintre care în 3670 cazuri a fost acordată asistență juridică de urgență (reținere în cazul unor infracțiuni și contravenții) și 39 477 cazuri calificate pentru asistență juridică (dintre care 36 099 cazuri penale și 3378 cazuri contravenționale).	a. Rapoarte ale societății civile, rapoarte ale Consiliului Național pentru Asistență Juridică dezagregate pe criterii de vulnerabilitate, incluzând și migrația http://www.cnaigs.md/uploads/asset/file/ro/567/Raportul_de_activitate_al_CNAJGS_2014_18.02.2015.pdf
* Nota de subsol 6, alin. 1.3 al UNPF (2013-2017)				
b. Procentul victimelor care beneficiază de asistență juridică, dezagregat în funcție de sex, vârstă, etnie, limbă, cetățenie, articolul din Codul Penal al infracțiunilor comise	<u>Referință</u> : 0, nu există o protecție prin lege a victimei în cadrul procedurilor penale	<u>Țintă</u> : Eligibilitatea victimei pentru asistență juridică elaborată, în special, pentru infracțiuni grave	Au fost observate progrese. Începând cu 2013, minorii pot beneficia de servicii de asistență juridică și 2 minori beneficiat de acestea în 2013, 19 în 2014 și 1 în 2015. Se planifică ca	b. Date ale Consiliului Național pentru Asistență juridică; rapoarte ale societății civile

servicii de asistență juridică să fie acordate victimelor violenței în familie. Consiliul Național pentru Asistență Juridică a întocmit o listă de avocați specializați în servicii de asistență juridică pentru victime și a aprobat standarde de calitate pentru serviciile acordate minorilor. În 2013 PNUD și-a oferit sprijinul la elaborarea software-ului de înregistrare a cazurilor și de generare a datelor. Începând cu 2014, date dezagregate privind serviciile de asistență juridică și beneficiarii acestora sunt disponibile pentru publicul larg prin intermediul site-ului Consiliului Național pentru Asistență Juridică:
<http://statistica.cnajgs.md/>

Produsul 1.2.4 - Autoritățile organelor de poliție, procuratură, justiție și sănătate asigură o protecție mai bună drepturilor fundamentale ale persoanelor aflate în detenție				
Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Procentul anchetelor penale demarate, de facto, în raport cu numărul de plângeri depuse cu privire la tortură și rele tratamente	<u>Referință</u> : (2011) 11%	<u>Țintă</u> : Proceduri penale intentate în 40% de plângeri	S-au observat progrese în comparație cu referința: au fost demarcate anchete penale în 21,84% de plângeri depuse în 2013, și în cazul a 17,8% în 2014. http://procuratura.md/md/com/1211/1/6052/	a. Date publice disponibile la ministerul de Interne, Procuratură; rapoarte ale societății civile; rapoartele Mecanismului Național de Prevenire a torturii
b. Procentul de condamnări definitive, în raport cu numărul de plângeri depuse, referitoare la tortură și rele tratamente	<u>Referință</u> : (2011) 0,94%	<u>Țintă</u> : Creștere substanțială și progresivă a proporției de condamnări, inclusiv a pedepselor cu privațiune de libertate pentru infracțiuni legate de tortură și rele tratamente	S-au observat progrese. În 2014, 14 (22,58%) din 62 persoane implicate în cazuri de tortură au fost condamnate la închisoare și 2 persoane în 2013. http://procuratura.md/md/com/1211/1/6052/	b. Date publice disponibile la Ministerul de Interne, Procuratură; rapoarte ale societății civile
c. Numărul persoanelor aflate în detenție care au acces la servicii medicale independente de administrația instituției/sistemului penitenciar	<u>Referință</u> : Serviciile medicale din instituția penitenciară și personalul medical sunt subordonate Departamentului Instituțiilor Penitenciare al MJ.	<u>Țintă</u> : 100% persoane aflate în detenție au acces la servicii medicale independente de administrația instituției/sistemului penitenciar	Ținta stabilită nu a fost atinsă. Planul de acțiuni pentru reorganizarea serviciilor medicale a fost adoptat prin hotărârea Guvernului, însă nu a fost implementat	c. Verificare prin Grupul de lucru pentru drepturile omului și sănătate
Rezultatul 1.3 – Organele de stat și alți actori promovează eficient și protejează drepturile omului, egalitatea de gen și non-discriminarea, o atenție deosebită fiind acordată persoanelor marginalizate și vulnerabile				
Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare

a. Ponderea recomandărilor internaționale în domeniul drepturilor omului, în special Revizuirea periodică universală (RPU), implementate în timp util.	<u>Referință</u> : Raport al grupului de lucru RPU	<u>Țintă</u> : Toate recomandările RPU sunt implementate	17 recomandări nu au fost implementate, 28 recomandări au fost implementate parțial, 12 recomandări au fost implementate în totalitate. Nu s-a primit niciun răspuns pentru 63 din 123 recomandări și angajamente voluntare. Mai multe detalii sunt disponibile la: http://www.upr-info.org/followup/index/country/mol-dova	a. Raportarea interimară și ulterioară RPU; rapoarte ale organismelor Tratatului Organizației Națiunilor Unite; raportarea societății civile
b. Numărul de ordine de protecție emise de către instanțele judecătorești pentru victimele violenței în familie executate în mod eficient de către poliție și alte autorități competente	<u>Referință</u> : Aprox. 200 ordine de protecție emise de instanțele judecătorești din septembrie 2009, 0 executate în mod eficient	<u>Țintă</u> : Cel puțin 40% din ordinele de protecție sunt executate în mod oficial		b. Datele Guvernului de monitorizare a violenței în familie, rapoartele societății civile și ale NHRI.

Produsul 1.3.1 - Autoritățile publice competente exercită o supraveghere mai bună asupra punerii în aplicare a recomandărilor internaționale privind drepturile omului

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Instituirea unui mecanism de supraveghere a respectării drepturilor omului (mecanismul de supraveghere al PNADO) care să includă o componentă reprezentativă și un mecanism pentru asigurarea transparenței/implicarea societății civile/participarea publică, inclusiv diaspora*	<u>Referință</u> : S-a instituit Comisia Națională pentru monitorizarea PNADO în forma unei reuniuni convocate de viceprim-ministrul pentru afaceri sociale; societatea civilă nu este inclusă în mod eficient	<u>Țintă</u> : Organ de supraveghere și coordonare eficient și reprezentativ, responsabil de implementarea recomandărilor internaționale și regionale referitoare la drepturile omului, se întrunește regulat cu ordinea de zi publicată în prealabil și deschisă participării publicului	PNADO 2011-2014 a fost adoptat în 2011 prin hotărârea Parlamentului nr. 90 din 12.05. 2011. Ulterior, PNADO 2011-2014 a fost modificat în decembrie 2012 pentru a include recomandările RPU. Versiunea modificată disponibilă la: http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=346972 . Prin hotărârea Guvernului nr. 70 din 5 februarie 2012 a fost instituită o Comisie națională pentru implementarea și monitorizarea PNADO 2011-2014. Disponibil la: http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=342121 . Comisia era constituită din vice-miniștri, reprezentanți ai societății civile, reprezentanți ai congreselor administrației publice locale și parteneri de dezvoltare. Lucrările Comisiei erau coordonate de viceprim-ministru. Suportul tehnic era furnizat de Cancelaria de Stat și	a. Rapoarte anuale ale Avocatului Poporului; b. Evaluarea PNADO 2004-2008 / 2011-2014; c. Rapoarte anuale de implementare ale Comisiei guvernamentale PNADO

MJ. A fost efectuată o evaluare a implementării PNADO 2011-2014 și a rezultatelor realizate. Raportul final a fost publicat pe pagina web pentru consultare publică. Toate proiectele de regulamente, legislație și documentele politice sunt disponibile pentru consultare publică la <http://justice.gov.md/public/files/file/voluntariat/Raport15.07.2015.pdf>. În prezent au loc discuții cu privire la o eventuală prelungire și monitorizare a PNADO curent, în special, în lumina celei de-a doua RPU Moldova, programate pentru 2016.

* Hotărârea Guvernului nr. 759 din 06.11.2009, Art.7 (j1) definește diaspora ca cetățeni ai Republicii Moldova, stabiliți temporar sau permanent în străinătate, persoane din Moldova și urmașii acestora, precum și comunitățile formate de acestea.

b. Procentul recomandărilor RPU implementate	<u>Referință:</u> 0 din cele 122 de recomandări RPU din primul ciclu au fost implementate	<u>Țintă:</u> 100% din recomandările RPU din primul ciclu implementate	17 recomandări nu au fost implementate, 28 recomandări au fost implementate parțial și 12 recomandări au fost implementate pe deplin. Nu s-a primit nici un răspuns în privința a 63 dintre 123 recomandări și promisiuni voluntare. Mai multe detalii sunt disponibile la: http://www.upr-info.org/followup/index/country/mol-dova	b & c. Rapoarte anuale ale Comitetului Național pentru elaborarea Rapoartelor Periodice; monitorizarea Planului de Acțiuni al Comitetului Național pentru Drepturile Omului, Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, rapoarte anuale ale Consiliului Național pentru Participare, Raport Anual privind traficul de ființe umane al Secretariatului Permanent al Comitetului Național pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, alte rapoarte ale societății civile. d. 2014 Evaluare intermediară a implementării în Moldova e. 2016 Raport al Grupului de Lucru al RPU cu privire la Republica Moldova
--	---	--	---	--

c. Procentul recomandărilor implementate, specifice Republicii Moldova din partea Organismului Tratatelor ONU și a Procedurilor Speciale, luând drept bază 1 decembrie 2012	<u>Referință:</u> CEDAW (2006), CDC (2009), (Comitetul pentru Drepturile Omului (2009), CAT (2009), CERD (2011), Comitetul privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale (CESCR) (2011) agregate, luate împreună cu SR privind violența împotriva femeilor, tortura și libertatea religiei sau convingerilor, Expert superior al ONU pentru drepturile omului în Transnistria	<u>Țintă:</u> Toate recomandările 2011 ale CERD, recomandările 2011 ale CESCR, recomandările 2013 ale CEDAW, Raportul 2012 al RS al ONU privind Libertatea religiei sau convingerilor, Raportul 2014 RS al ONU privind Sărăcia extremă și drepturile omului, precum și alte recomandări aferente relevante implementate	Rapoarte anuale ale Comitetului Național pentru elaborarea Rapoartelor Periodice; monitorizarea Planului de Acțiuni al Comitetului Național pentru Drepturile Omului, Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, rapoarte anuale ale Consiliului Național pentru Participare, Raport Anual privind traficul de ființe umane al Secretariatului Permanent al Comitetului Național pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, alte rapoarte ale societății civile
---	--	---	--

d. Avocații parlamentari, Centrul pentru Drepturile Omului și Mecanismul Național de Prevenire a torturii („Instituția Ombudsmanului”) stabilesc metodele de lucru, în conformitate cu Principiile de la Paris privind instituțiile naționale pentru drepturile omului (INDO)	<u>Referință:</u> Instituția Ombudsmanului nu este în conformitate cu Principiile de la Paris (acreditată cu statutul B)	<u>Țintă:</u> Instituția Ombudsmanului recunoscută ca INDO cu statut A	În aprilie 2014 a fost adoptată o nouă lege privind Avocatul Poporului. Ulterior, Avocatul Poporului (ombudsmanul) a atacat cu succes în fața Curții Constituționale prevederile Legii din 2014 cu privire la instituția Avocatul Poporului, ce interzice persoanelor sub tutelă să depună plângeri avocatului Poporului cu privire la încălcările drepturilor omului. În prezent, sunt în curs lucrările cu privire la elaborarea unui regulament pentru Biroul Avocatului Poporului și sprijinirea consolidării capacității personalului cu scopul de a aplica pentru reacreditare. În 2015 se așteaptă depunerea cererii pentru statutul A. Regulamentul de procedură și legea ce modifică și propune completări la Legea cu privire la Avocatul Poporului au fost aprobate de Guvern și adoptate în prima lectură în Parlament.	d. Evaluarea de către Subcomisie privind acreditarea IDOM
---	--	--	---	---

Produsul 1.3.2 - Autoritățile publice competente sunt mai capabile să integreze drepturile omului și egalitatea de gen în toate strategiile și politicile naționale cheie și implementarea acestora, inclusiv în planificarea bugetului

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
-----------	-----------	-------	---------	------------------------

[a. Indicatorul a fost eliminat dat fiind că nu este considerat drept unul relevant.]

b. Mecanism pentru integrarea dimensiunii de gen, a drepturilor omului, diasporei* în bugetul de stat existent

Referință: (1) Nu există date cu privire la alocările bugetare pentru drepturile omului și egalitatea de gen; (2) nu sunt bugetate toate activitățile PNADO; (3) IDOM nu are articolul bugetar delimitat; (4) în 2014 două strategii au inclus dimensiunea diasporei: strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020” și Strategie de dezvoltare a turismului „Turism 2020”

Țintă: (1) Bugetul elaborat pe dimensiunea de gen și drepturile omului și aplicat de Ministerul de Finanțe și ministerele de resort; (2) toate activitățile din PNADO au bugete alocate în mod clar; (3) IDOM are bugetul delimitat; (4) toate strategiile pentru sectoarele relevante au alocate buget pentru sub-programul „Sprijin Diaspora”

UN Women desfășoară activități legate de bugetele sensibile la gen. Din bugetul de stat au fost alocate fonduri pentru perioada 2013-2014 în vederea implementării următoarelor sub-programe: Sprijin Diaspora (Cancelaria de Stat - 2014, Biroul Relații Interetnice - 2013); Respectarea drepturilor și a libertăților omului (Centrul pentru Drepturile Omului, 2013-2014); Protecția împotriva discriminării (Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității) (2013-2014).

b. Grupuri de monitorizare a strategiei de sector, Cadrul bugetar pe termen mediu al Ministerului Finanțelor
<http://www.mf.gov.md/en/middleco st>

* Hotărârea Guvernului nr. 759 din 06.11.2009, Art.7 (j1) definește diaspora ca cetățeni ai Republicii Moldova, stabiliți temporar sau permanent în străinătate, persoane din Moldova și urmașii acestora, precum și comunitățile formate de acestea.

Produsul 1.3.3 – Capacitate mai bună a femeilor și bărbaților din grupurile vulnerabile, inclusiv a copiilor, să solicite și să-și apere drepturile.

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Proportia plângerilor bine întemeiate referitoare la discriminare primite de Consiliul Anti-discriminare, care au beneficiat de o soluționare eficientă	<u>Referință:</u> 0 cereri recepționare de către Consiliul Anti-discriminare; Consiliul încă nu este creat.	<u>Țintă:</u> Consiliul Anti-discriminare stabilește practici de lucru în conformitate cu bunele practici internaționale și regionale și asigură căi de atac eficiente pentru toate plângerile bine întemeiate de discriminare pe orice temei din dreptul internațional cu care este sesizat	Din iulie până în decembrie 2013, Consiliul a primit în total 44 de petiții, dintre care 34 erau bine întemeiate. În 2014, din cele 151 de petiții primite 90 au fost fondate.	a. Rapoarte Anuale ale Consiliului Anti-discriminare
b. Module curriculare care vizează și integrează în mod substanțial drepturile omului, inclusiv drepturile copilului și egalitatea de gen, în învățământul general și formarea profesională	<u>Referință:</u> Elementele curriculare privind drepturile omului în învățământul primar și secundar sunt în principal opționale.	<u>Țintă:</u> Drepturile omului sunt incluse în curriculumul general în învățământul primar/secundar.		b. Mecanismul de monitorizare a Strategiei Educației

Rezultatul 1.4 – Societatea civilă și mass-media monitorizează și promovează mai bine drepturile omului, egalitatea, guvernarea democratică și statul de drept

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Încrederea publicului în ONG-uri și mass-media	<u>Referință:</u> Barometrul Opiniei Publice – indicele încrederii ONG-uri: 26% (mai 2011) Mass-media: 63% (mai 2011)	<u>Țintă:</u> Barometrul Opiniei Publice – indicele încrederii ONG-uri: 46% (2017) Mass-media: 75% (2017)	Barometrul Opiniei Publice – indicele încrederii ONG-uri: 26% (noiembrie 2014) Mass-media: 60% (noiembrie 2014)	a. Barometrul Opiniei Publice
b. Calitate sporită a raportării de către mass-media cu privire la	<u>Referință:</u> Mass-media acoperă în mod insuficient problematica	<u>Țintă:</u> Creștere calitativă a acoperirii problematicei drepturilor omului,	Progresează conform planului. Date noi vor fi disponibile în cadrul	b. Rapoartele ONU de monitorizare a mass-media

drepturile omului, egalitatea, statul de drept, și împuternicirea/abilitarea femeilor	drepturilor omului, cu încălcarea frecventă a standardelor etice	egalității și statului de drept în mass-media principală	următorului raport privind progresele înregistrate, planificate pentru 2016	
c. Numărul de entități care prezintă rapoarte alternative organelor internaționale de revizuire, în special pentru RPU	<u>Referință</u> : 24 entități ale părților interesate la nivel național, implicate în procesul de prezentare pentru RPU 2011; 13 OSC la nivel național, implicate în revizuirea CESCO, mai 2011	<u>Țintă</u> : creștere de 100% în contribuțiile părților interesate la organismele/revizuirile relevante până în 2017	(1) Asociația pentru asistența copiilor cu nevoi special (AACNS), (2) Asociația de dezvoltare social-culturală "Delfin" (DELFIN), (3) Centrul de Asistență Juridică pentru Persoane cu Dizabilități (CAJPD), (4) Equal Rights Trust (ERT), (5) Inițiativa globală de abolire a pedepsei corporale aplicate copiilor (GIEACPC), (6) HAI, (7) Centrul de informare în domeniul drepturilor omului (CIDO), (8) Centrul de informații GENDERDOC-M Moldova (GENDERDOC-M), (9) Centrul Național al Romilor (CNR)	c. Sumarul părților interesate OHCHR pentru RPU; pagini web ale organismelor tratatelor
Produsul 1.4.1 – Capacitatea societății civile în domeniul drepturilor omului și legea privind egalitatea, guvernarea democratică și standardele statului de drept, precum și capacitatea sa de a acționa în cadrul și de a influența procesele de politici, este în mod evident consolidată.				
Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de referință
a. Numărul de OSC independente sau al altor grupuri independente care prezintă rapoarte alternative la organele de revizuire internaționale, în special, la RPU.	<u>Referință</u> : 24 de entități interesate la nivel național implicate în observații până la RPU din 2011; 13 ale OSC la nivel național implicate în observațiile până la evaluarea CESCO în mai 2011; 40 ONG-uri naționale implicate în procesul de raportare alternativă CDC.	<u>Țintă</u> : creștere cu 60% a prezentărilor părților interesate către toate organismele internaționale relevante /analiza până în 2017 (inclusiv EPU, Comitetul pentru Drepturile Omului, CERD, CESCO, CAT, CEDAW, CRPD, CDC și Proceduri Speciale relevante).	(1) AACNS, (2) DELFIN, (3) CAJPD, (4) ERT, (5) GIEACPC, (6) HAI, (7) CIDO, (8) GENDERDOC-M, (9) CNR	a. Site-ul web OHCHR, observațiile părților interesate în OHCHR RPU către Consiliul pentru Drepturile Omului
b. Cadru legal și de reglementare pentru ca societatea civilă să poată funcționa independent, inclusiv în calitate de furnizor de servicii existente	<u>Referință</u> : Dezvoltarea cadrului este inițiată, dar nu este încă finalizată.	<u>Țintă</u> : Să fi e implementată Legea privind contractele sociale și să fi e în conformitate cu bunele practici; existența Legii privind suportul de 1%.		b. Verificare obiectivă
Produsul 1.4.2 - Mass-media, inclusiv platformele sociale, relatează mai frecvent și mai calitativ subiecte privind drepturile omului și egalitatea, și sunt în măsură să integreze drepturile o omului în reportaje media, sporind astfel și aspectele de etică jurnalistică				
Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Creșterea calității relatărilor referitoare la drepturile omului și egalitatea de gen de către mass media, inclusiv cea socială.	<u>Referință</u> : Mass-media relatează despre evenimente și subiecte legate de drepturile omului și egalitatea de gen, fără să abordeze sau să discute aspecte referitoare la drepturile omului	<u>Țintă</u> : Creșterea semnificativă a calității relatărilor sensibile la gen și bazate pe drepturile omului.	Se înregistrează progrese conform planului. Date noi vor fi disponibile în viitorul raport privind progresele, prevăzut pentru 2016	a. Monitorizarea de către societatea civilă

b. Societatea civilă și Consiliul de Presă monitorizează calitatea subiectelor referitoare la gen și drepturile omului și impactul mass-media

Referință: Monitorizare sporadică

Țintă: Monitorizare anuală sistematică.

Raport de monitorizare 2013 efectuat de Consiliul de Presă.
Disponibil la
www.consiliuldepresa.md

b. Monitorizarea de către societatea civilă

Pilonul 2: Dezvoltarea capitalului uman și incluziunea socială

Rezultatul 2.1 – Populația are acces la dezvoltare regională durabilă, oportunități economice - inovații și agricultură, în special - și muncă decentă

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Nivelul sărăciei absolute și extreme (național, regional, zonele rurale; zonele urbane, aspecte de gen)	<u>Referință</u> : (2010) Național: 21,9% și 1,4% Zone rurale: 30,3% și 2,1% Regiuni: Nord: 23,7%; Centru: 29,6%; Sud: 27,7% Orășele: 14,2% și 0,3% Orașe: 7,3% și 0,4% Gender (capul gospodăriei casnice): 22,1% bărbați și 21,6% femei	<u>Țintă</u> : Național: 19% și 1% - realizat Zone rurale: 25% și 1,5% - realizat Regiuni: Nord: 21,7%; Centru: 27,6%; Sud: 25,7% - realizat Orășele: 12,2% și 0,2% - realizat Orașe: 5,3% și 0,3% - realizat Gender (capul gospodăriei casnice): 20,1% bărbați și 19,6% femei – realizat	(2014) Rata sărăciei absolute și extreme: Național/total: 11,4% și 0,1% Zone rurale: 16,4% și 0,1% Rata sărăciei absolute conform regiunii: Nord: 11,7%; Centru: 14,9%; Sud (inclusiv Găgăuzia): 16,7%, mun. Chișinău 2,6% Zone urbane: 5,0% și 0,1%. Orășele: 8,4% și 0,1%. Orașe: 2,2% și 0,0%. (2014) Rata sărăciei absolute în funcție de sexul capului gospodăriei casnice: 11,1% bărbați și 10,2% femei.	a. Datele publicate anual de către BNS și Ministerul Economiei
b. SADI, Indicele de privare a regiunilor (Nord; Sud; Centru; Unitatea teritorială autonomă Gagauz Yeri (UTA))	<u>Referință</u> : Nord: 472 Sud: 455 Centru: 462 Municipiul Chișinău: 808 UTA Gagauz Yeri: 629	<u>Țintă</u> : Indicatorul SADI pe regiuni majorat cu 10%	(2012 – ultimul disponibil) Indicele de privare a regiunilor mici pe regiune: Nord: 541 (↑14,6%) Sud: 417 (↓8,35%) Centru: 404 (↓12,55%) Municipiul Chișinău: 772 (↓4,46%) UTA Gagauz Yeri: 631 (↑0,32%)	b. Datele anuale SADI publicate de către Ministerul Economiei

c. Rata de ocupare a forței de muncă, dezagregată după zone urbane/rurale, zone geografice, sex și vârstă	<u>Referință:</u> General: 39,4%; Femei: 37,1%; Zone urbane: 44,1%, Zone rurale: 36% Regiuni: mun. Chișinău: 49,2%, Nord 37%, Centru: 37,6%, Sud (incl. Găgăuzia): 34,7% Persoane cu vârsta de 55-64 ani: 40,9%; Tineri cu vârsta între 15-24 ani: 18,9%	<u>Țintă:</u> General: 60.0%; Femei: 62.0%; Persoane cu vârsta de 55-64 ani: 62,0%; Tineri: 10,0%	(2014) General: 39,6%; Femei: 37,4%; Zone urbane: 41,8%, Zone rurale: 38,0% Regiuni: mun. Chișinău 48,5%, Nord: 39,9%, Centru: 37%, Sud (incl. Găgăuzia): 33,1% Persoane cu vârsta de 55-64 ani: 40,7%; Tineri cu vârsta între 15-24 ani: 17,4 %	c. Datele anuale ale BNS și ale Agenției pentru Ocuparea Forței de Muncă
---	--	---	---	--

Produsul 2.1.1 - Guvernul și instituțiile publice relevante și sectorul privat au capacități sporite pentru a extinde oportunitățile economice și pentru a asigura o mai bună utilizare a potențialului Republicii Moldova în inovații și export

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de referință
-----------	-----------	-------	---------	-----------------------

[a. Indicatorul a fost eliminat dat fiind că nu este considerat drept unul relevant.]

Produsul 2.1.2 – APL-urile și partenerii de dezvoltare din regiunile Nord, Centru, Sud, Chișinău, UTA Găgăuzia și Transnistria au capacități sporite să asigure accesul echitabil la servicii de calitate

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de referință
-----------	-----------	-------	---------	-----------------------

[a. Indicatorul a fost eliminat dat fiind că nu este considerat drept unul relevant.]

b. % de persoane cu acces permanent la sisteme de canalizare și apă potabilă de calitate, dezagregate în funcție de mediu urban/rural și geografic.	<u>Referință:</u> (2011) (2011) accesul populației la apă curentă: 60,2%; urban: 90,8%; rural: 37,5%; + mun. Chișinău: 96,3%, Nord: 37,8%, Centru: 46,7%, Sud: 71,1%; accesul populației la sistemul public de canalizare: 32,1%; urban: 72,8%; rural: 1,9%; + mun. Chișinău: 87,6, Nord: 22,4%, Centru: 9,7%, Sud: 13,2% Notă: Regiunea Sud include UTA Găgăuzia	<u>Țintă:</u> accesul populației la apă curentă: 65%; urban: 92%; rural: 40%; accesul populației la sistemul public de canalizare: 38%; urban: 76%; rural: 5%	(2013) accesul populației la apă curentă: 61%; urban: 91,1%; rural: 38,3%; + mun. Chișinău: 96%, Nord: 39,2%, Centru: 48,2%, Sud: 70,3%; accesul populației la sistemul public de canalizare: 32,4%; urban: 72,5%; rural: 2,1%; + mun. Chișinău: 88,8, Nord: 20,8%, Centru: 11,1%, Sud: 11,9% Notă: Regiunea Sud include UTA Găgăuzia	b. BNS; Centrul Național de Sănătate Publică
c. Ponderea cheltuielilor capitale în totalul cheltuielilor bugetelor locale	<u>Referință:</u> (2011) 13,7%;	<u>Țintă:</u> 17%, reprezentând 0,5% creștere anuală	(2013) 15,2% (2014) 27,1%	c. Rapoartele anuale ale Ministerului Finanțelor

Produsul 2.1.3 – IMM-urile și întreprinzătorii potențiali, inclusiv din zone rurale, au acces sporit la infrastructura de afaceri și servicii financiare, inclusiv din domeniul agriculturii și industria agroalimentară.

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
-----------	-----------	-------	---------	------------------------

a. Numărul de IMM-uri la 1000 locuitori, dezagregate pe regiuni și pe IMM-uri din mediu rural administrate de femei/tineri.	<u>Referință:</u> (2009) 13 IMM-uri la 1 000 populație; Nord: 6; Centru: 6; Sud: 4; UTA Găgăuzia: 8, mun. Chișinău: 37; Condușe de femei 28% (2009), Tineri cu vârsta de 15-34 ani: 23%	<u>Țintă:</u> 17 IMM-uri la 1000 populație; Nord: 8; Centru: 8; Sud: 7; Condușe de femei 35%; Tineri cu vârsta de 15-34 ani: 30%	(2013) 15 IMM-uri la 1000 populație; Nord: 6; Centru: 7; Sud: 5; UTA Găgăuzia: 9; mun. Chișinău: 43. Condușe de femei: 28%; Tineri cu vârsta de 15-34 ani 15-34: 13%	a. BNS, Raportul anual referitor la întreprinderi al BNS
b. Procent împrumut pe termen mediu și lung din suma totală a împrumuturilor accesate.	<u>Referință:</u> Pondere de 39% din împrumuturile pe termen mediu și 18% din împrumuturi pe termen lung din suma totală a împrumuturilor accesate	<u>Țintă:</u> creștere cu 20% pentru împrumuturile pe termen mediu și 15% pentru împrumuturile pe termen lung	Creștere cu 4,2 % către sfârșitul anului 2014 (91,7%) față de 2012 (87,5%)	b. BNS, Cercetare de piață privind finanțările în agricultură

Produsul 2.1.4 - Guvernul și partenerii sociali au capacități mai bune să promoveze munca decentă și oportunități la angajare, în special pentru grupurile vulnerabile

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Numărul persoanelor angajate ca urmare a măsurilor active pe piața muncii pe an (dezagregate pe criterii de sex și vârstă)	<u>Referință</u> (2011): 13 548 (dintre care femei: 7 738/57%; persoana cu vârsta de 55-64 ani: 2 400/18%; tineri cu vârsta de 16-24 ani: 3 350/24%)	<u>Țintă:</u> 15 580 (dintre care femei: 9 036/58%; persoana cu vârsta de 55-64 ani: 2 600/17%; tineri cu vârsta de 16-24 ani: 4 360/28%)	16,366 (dintre care femei: 8766/ 54%; persoana cu vârsta de 50-65 ani: 3153/ 19%; tineri (16-29 ani): 6261 / 38%)	a. Datele anuale ale Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM)
b. Numărul de acorduri bilaterale privind securitatea muncii și protecția socială, semnate între Republica Moldova și țările de destinație pentru migranții moldoveni.	<u>Referință:</u> 7 acorduri privind protecția socială și migrația forței de muncă	<u>Țintă:</u> 14 acorduri	(2014) 11 acorduri privind protecția socială și migrația forței de muncă existente	b. Raportul Social al Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei și baza de date a Casei Naționale de Asigurări Sociale (CNAS)
c. Ponderea tinerilor cu vârstele cuprinse între 15 și 34 de ani din grupul total de migranți	<u>Referință:</u> (2011) 55,8%	<u>Țintă:</u> (2017) 52,2%	(2013) 54,4%	c. Statistică migrare BNS, calcul propriu. Metoda de calcul: Procent din numărul de migranți în scop de muncă cu vârsta între 15 și 34 de ani comparabil cu totalul # migranților în scop de muncă, media anuală.

Rezultatul 2.2 - Populația se bucură de un acces echitabil la servicii publice de ocrotire a sănătății și servicii de sănătate de calitate și protecție împotriva riscurilor financiare

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Speranța de viață la naștere, dezagregată în funcție de urban/rural, sex, etnie, chintile de venituri, educație, zonă geografică (dacă disponibil)	<u>Referință:</u> Total: 69,1 ani (2010) Bărbați: 65 (2010) Femei: 73,4 (2010)	Țintă: Majorare în cifra totală de 2 ani (2017) - realizat Bărbați: majorare până la 69 ani (2017) - nerealizat Femei: majorare până la 75,5 ani (2017) - realizat Reducerea diferenței între sexe la 2 ani (2017) – redusă cu 0,9 ani	2014 Speranța de viață la naștere Total: 71,6 ani Bărbați: 67,6 ani Femei: 75,5 ani	a. BNS al Republicii Moldova (http://www.statistica.md/s, StatBank)
b. Rata mortalității sub cinci ani, dezagregată pe indicator (a)	<u>Referință:</u> 13,6 la 1 000 născuți-vii (2010) Urban: 9,6 la 1 000 născuți-vii (2010) Rural: 14,8 la 1 000 născuți-vii (2010)	Țintă: Diminuarea cu 10% a cifrei totale (2017) - realizat Diminuarea cu 15% în rândul populației defavorizate (2017)	(2014) Total 11,7 la 1 000 născuți-vii. Urban: 8,9 la 1 000 născuți-vii. Rural: 12,4 la 1 000 născuți-vii	b. Anuarul statistic al sistemului de sănătate din Republica Moldova (pentru anul 2014, Demografie, pagina 19)).

				Chișinău, Centrul Național de Management în Sănătate, MS al Republicii Moldova (http://www.cnms.md)
c. Plățile neoficiale ale gospodăriilor casnice pentru sănătate ca % din total cheltuieli pentru sănătate dezagregate conform indicatorului (a)	<u>Referință</u> : 48,4%	Țintă: Reducerea până la 35 % către 2017 – există progrese, însă ținta încă nu a fost atinsă	(2013) 41,3%	c. Conturi Naționale în Sănătate 2013, Centrul Național de Management în Sănătate, MS al Republicii Moldova (http://www.cnms.md)
d. Procentul de adulți și copii cu HIV încă în viață și cunoscuți ca fiind supuși tratamentului antiretroviral la 12 luni, 24 luni și 60 luni după inițierea tratamentului; dezagregate după vârstă, sex, tip de regim, medicamente de prima/a doua linie	<u>Referință</u> : 12 luni: 88% (2010); 24 luni: 79% (2010); 60 luni: 73% (2010)	Țintă: 12 luni:88% (2017) - nerealizat; 24 luni:80% (2017) - nerealizat; 60 luni:75% (2017) – nerealizat	(2014) 12 luni: 81,2%; 24 luni: 78,5%; 60 luni:74,2%	d. GARPR 2014 (indicatori OMS)
e. Rata mortalității materne (la 100 000 nașcuți-vii), dezagregat conform indicatorului (a)	<u>Referință</u> : 44,5 la 100 000 nașcuți-vii în 2010 Urban: 35% din totalul deceselor materne Rural: 65% din totalul deceselor materne	<u>Țintă</u> : 13,3 la 100 000 nașcuți-vii (2017) – progrese bune, însă încă nerealizat	(2014) 15,5 la 100 000 nașcuți-vii	e. Anuarul statistic al sistemului de sănătate din Republica Moldova (pentru anul 2014, Demografie, pagina 9)). Chișinău, Centrul Național de Management în Sănătate, MS al Republicii Moldova (http://www.cnms.md)

Produsul 2.2.1 - Adolescenții și tinerii posedă cunoștințe și abilități sporite, corespunzătoare vârstei, pentru a adopta conduite ce țin de un mod de viață sănătos și sensibil la aspectele de gen.

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Procent tineri de 15-24 ani care beneficiază de serviciile CSPT în locații unde există asemenea servicii	<u>Referință</u> : 20% Dezagregate după mediul rural / urban, gen, grupe de vârstă, regiuni	<u>Țintă</u> : 40% Dezagregate după mediul rural / urban, gen, grupe de vârstă, regiuni	(2014) 17,25% - 28 raioane	a. Rapoartele de progres ale rețelei CSPT (MS)
b. Procent femei și bărbați de 15-24 ani care au avut mai mult de un partener în ultimele 12 luni și care au utilizat prezervativul în timpul ultimului lor contact sexual	<u>Referință</u> : Bărbați 15-19 ani – 60,6%; Femei 15-19 ani – 19,8%; Bărbați 20-24 ani – 45,7%; Femei 20-24 ani – 49,7%	<u>Țintă</u> : Bărbați 15-19 ani – 70%; Femei 15-19 ani – 70%; Bărbați 20-24 ani – 70%; Femei 20-24 ani – 70%	(2014) Bărbați 15-19 ani – 87.2%; Femei 15-19 ani – ; Bărbați 20-24 ani – 64.3% ; Femei 20-24 ani –	b. GARPR 2014;
c. Numărul avorturilor la 1 000 femei cu vârsta cuprinsă între 15-19 ani [Indicator nou]	<u>Referință</u> : (2011) 13,0 la 1 000 femei	<u>Țintă</u> : descreștere cu 30%	(2014) 9,3 la 1 000 femei	c. Statistici administrative; MS Rapoarte anuale de sănătate

Produsul 2.2.2 - Partenerii naționali posedă capacități sporite de a asigura accesul echitabil la servicii de prevenire, diagnosticare, tratament și îngrijire pentru HIV și TB a populațiilor-cheie

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
-----------	-----------	-------	---------	------------------------

a. Rata de reușită a tratamentului - numărul și procentul de cazuri noi de TB frotiu- pozitive tratate cu succes [vindecat, plus tratament finalizat] în rândul cazurilor noi de TB frotiu- pozitive înregistrate într-un anumit an	<u>Referință:</u> 57,3% (2011, Programul Național de Tuberculoză (PNT))	<u>Țintă:</u> 65% (2013), 69% (2014), 74% (2015 cohortă)	(2014) 76%	a. Raportul PNT 2013 (în baza noilor definiții ale OMS)
b. Procentul persoanelor aparținând populațiilor-cheie care sunt acoperite cu servicii în ultimele 12 luni.	<u>Referință:</u> servicii de reducere a riscurilor (2009-2010) (date de acoperire pentru Chișinău): consumatori de droguri injectabile (CDI) – 7,4%; lucrători în domeniul sexului comercial (LSC) – 15,3%; bărbați care practică sex cu bărbați (BSB) – 25,7%	<u>Țintă:</u> 60% pentru toate grupurile de populație	Servicii de reducere a riscurilor: CDI – 16,5% (2013); LSC – 49,4%; BSB – 24,0% (2014)	b. IBBS 2013; GARPR 2014
c. Rata de transmitere de la mamă la făt (dezagregată după criteriul rural/urban)	<u>Referință:</u> 2,8% (dezagregată după criteriul rural/urban, urmează a fi determinată în 2013)	<u>Țintă:</u> Rata de transmitere de la mamă la făt sub 2% (dezagregată după criteriul rural/urban, urmează a fi determinată în 2013)	1,7% date programatice	c. GARPR 2015
d. Procentul de tineri cu vârsta cuprinsă între 15-24 ani, care identifică corect căile de prevenire a transmiterii pe cale sexuală a HIV și resping concepțiile greșite răspândite cu privire la transmiterea HIV [Indicator nou]	<u>Referință:</u> (2010) Total – 38,2%	<u>Țintă:</u> Total – cel puțin 50%	(2012) Total – 35,7% Bărbați – 33,3% Femei – 38,1% Vârsta de 15-19 ani – 31,2% Vârsta de 20-24 ani – 42,3%	d. Studiul Cunoștințe, atitudine și practice (KAP), 2012

Produsul 2.2.3 - Sectorul public și privat posedă capacități sporite de a aborda BNT și a creat medii îmbunătățite care ar permite alegeri sănătoase pentru gestionarea factorilor cheie de risc.

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Mortalitate prematură din cauza BNT (boala cardiovasculară, cancer, diabet și boli respiratorii cronice) în grupa de vârstă 30-70 ani (rata la 100 000 populație, dezagregată după criterial de gen și rural/urban)	<u>Referință:</u> (2011) 591,5 (dintre care bărbați 772,2; femei 429,7; rural 679,9; urban 477,4)	<u>Țintă:</u> reducere de 10% (în baza reducerii anuale cu 2%, se va aplica aceeași dezagregare după criteriul de gen și rural / urban)	(2014) 480,1 (dintre care bărbați 653,3; femei 324,3; rural 534,9; urban 411,5)	a. Raport anual de sănătate al MS (alte grupe de vârstă ar putea fi luate în considerare, conform disponibilității datelor)
b. % din populație care fumează zilnic, vârsta 15+ (dezagregată după criteriul rural / urban și grupuri de vârstă)	<u>Referință:</u> (dezagregare după criteriul rural / urban și grupuri de vârstă a se determina în 2013). Bărbați 51% (Studiul demografic și de sănătate (DHS) 2005), 51% (Raportul OMS pentru Europa privind controlul fumatului, 2007), 47% (studiul OMS KAP, 2012); Femei 7,1% (DHS 2005), 5% (Raportul OMS pentru Europa privind controlul fumatului, 2007), 6% (Studiul OMS KAP, 2012)	<u>Țintă:</u> (dezagregare după criteriul rural/urban și grupuri de vârstă a se determina în 2013). Bărbați: reducere anuală de 3%; Femei: 0,5% reducere anual	Bărbați 48,5% (15-49 ani, MICS 2012), 43,6% (18-69 ani Raportul STEPS, 2013), 41% (Studiul OMS KAP, 2014); Femei 8,2% (15-49 ani MICS 2012), 5,6% (18-69 ani Raportul STEPS, 2013), 4% (Studiul OMS KAP, 2014)	b. Diverse surse disponibile precum: studii KAP, MICS, OMS Rapoarte referitoare la Epidemia Globală a Fumatului, Rapoarte OMS pentru Europa privind controlul al fumatului

Produsul 2.2.4 - Furnizorii de servicii medicale și de sănătate publică, în special la nivel de asistență medicală primară, au o capacitate sporită de a asigura accesul echitabil la servicii de sănătate integrate de calitate, medicamente și vaccinuri, cu accent pe populațiile vulnerabile, inclusiv în domeniul sănătății reproductive, sănătății mamei și copilului și imunizării.

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Rata acoperirii cu medici și asistente medicale la nivel de asistență primară pentru o populație de 10.000 de persoane	Asist.med.: Medici de familie: <u>Referință:</u> (2011) Mediu 15,0 5,2 Indic. cel mai ridicat 22,1 Indic. cel mai scăzut 7,8 Rural 18,2 Urban 10,7	Asist.med.: Medici de familie: <u>Țintă:</u> (2017) mediu 6,5 / 16,0 Indic. cel mai ridicat 22,1 Indic. cel mai scăzut 9,0 Rural 18,5 Urban 11,5	Situația s-a înrăutățit. Rata acoperirii cu medici și asistente medicale la nivel de asistență primară a descrescut (2014). Asist.med.: Mediu 13,3 Indic. cel mai ridicat 19,1 Indic. cel mai scăzut 12,1 Rural 15,0 Urban 8,4	a. MS Raportul anual de sănătate
b. Acoperirea cu vaccinul contra rujeolei, oreionului și rubeolei (ROR) al copiilor sub 24 luni	<u>Referință:</u> (2011) 92,8% Raionul cu cel mai bun indicator – 99,8 % Raionul cu cel mai mic indicator – 73,5 %	<u>Țintă:</u> mai mult de 95 % Raionul cu cel mai bun indicator – 99,8 % Raionul cu cel mai mic indicator – 93 %	(2013) 90,76% (sub 1 an) Raionul cu cel mai bun indicator: 99,8% Raionul cu cel mai mic indicator: 71,9% nu s-au înregistrat progrese; Acoperirea cu vaccinul ROR al copiilor a scăzut în raionul cu cel mai mic indicator	b. Forma comună de Raportare OMS/UNICEF (FCR), Programul Național de Imunizare 2011-2015
c. Procent femei însărcinate cuprinse de servicii de îngrijire prenatală începând cu primele 12 săptămâni de sarcină	<u>Referință:</u> (2011) 78%	<u>Țintă:</u> 85%	(2014) 80,3% S-au înregistrat progrese în acoperirea femeilor însărcinate cu servicii de îngrijire prenatală, însă obiectivul nu a fost atins	c. MS, Raportul anual de sănătate

d. Procent cheltuieli pentru medicamente în plăți totale personale (informațiile vor fi disponibile inclusiv pentru grupuri vulnerabile și grupe de venit).	Referință: 73,1 %	Țintă: 45 %	An disponibil (2012 per chintilă) Q1: 78%; Q2: 78%; Q3: 77%; Q4: 72%; Q5: 58%	d. BNS Studiile gospodăriilor casnice privind accesul populației la servicii de sănătate
			Progrese mai rele până în 2012, dar nu există date disponibile până în 2014	

Produsul 2.2.5 – Populația, inclusiv persoanele cele mai marginalizate, sunt capabili să-și revendice dreptul la sănătate, solicită servicii de sănătate și beneficiază de acestea

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Procentul persoanelor care nu au solicitat servicii de sănătate, atunci când au simțit că acest lucru a fost justificat	Referință: Bărbați 17,6 % Femei 20,7 % Rural 18,4 % Urban 20,3 %	Țintă: Informațiile vor fi disponibile inclusiv pentru grupuri vulnerabile și grupe de venit Bărbați: mai puțin de 15% Femei: mai puțin de 16% Rural: mai puțin de 15% Urban: mai puțin de 16%	Cele mai recente date disponibile (2012) Bărbați 25,3% Femei 31,5 % Rural 26,6 % Progrese mai rele până în 2012, dar nu există date disponibile până în 2014 Urban 31,2%	a. BNS Studiile gospodăriilor casnice privind accesul populației la serviciile de sănătate (colectarea de date referitoare la grupurile vulnerabile este posibilă ca modul suplimentar al Studiilor gospodăriilor casnice privind accesul populației la servicii de sănătate - BNS – cu condiția suportului financiar oferit de Agențiile ONU)
b. Procent copii de un an care au beneficiat de supraveghere asistență medicală conform standardelor naționale privind asistența medicală	Referință: 74 %	Țintă: 90%	(2014) 73% Niciun progres	b. Evaluarea Standardelor de Monitorizare a Creșterii Copilului

Rezultatul 2.3 – Toți copiii și tinerii se bucură de acces echitabil și continuu la un sistem educațional relevant și de calitate

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Ratele brute de școlarizare în învățământul preșcolar, primar și secundar inferior (dezagregat după urban/rural, fete/băieți, copiii refugiaților, chintila pentru învățământul preșcolar și primar)	Referință: (2010) Preșcolar: 77,1% Preșcolar din mediul rural/urban: 67,1%/94,5% Băieți/fete preșcolar: 77,4%/76,9% Preșcolar după chintile: 75,93%/102,37% Primar: 93,6% Primar rural/urban: 88%/104% Primar băieți/fete: 94%/93,2% Primar după chintile: 103,52%/108,77% Secundar inferior: 88,1% Secundar inferior rural/urban: 84,3%/95,6% Secundar inferior băieți/fete: 88,4%/87,8% Rata de școlarizare a copiilor	Țintă: majorare cu 10% a ratelor generale de înscriere în învățământul secundar preșcolar și inferior secundar și cu 5% a ratelor de înscriere în învățământul primar Majorare cu 15% a ratelor de înscriere în învățământul preșcolar și inferior secundar cu 8% în cel primar al celor mai dezavantajate grupuri	Preșcolar după chintile: 75,93%/102,37%-nu sunt disponibile date noi Preșcolar: 83,8% (72%/104%) – 6,7 la sută creștere (9,5 la sută în mediu urban și 4,9 la sută în mediu rural); Preșcolar băieți/fete: 84,3%/83,2%; Primar: 93,1 (84,8%/107,2%) - zero creștere / 0,5 la sută descreștere (3,2 la sută creștere în mediu urban și zero creștere /3,2 la sută descreștere în mediu rural); Primar băieți/fete: 93,3%/92,9% Secundar inferior: 87% (81,4%/97,7%) - zero creștere/ 1,1 la sută descreștere (2,1 la sută creștere în mediu urban și zero creștere /2,9 la sută descreștere în mediu rural);	a. Educația în Republica Moldova, publicație electronică, BNS, 2013/2014; Raport anual al BNS cu privire la școlarizarea copiilor refugiaților, date UNHCR

	refugiaților: 100%		Secundar inferior băieți/fete: 87,4%/86,7%	
b. Procentul de educatori și profesori care aplică metodologiile centrate pe copil	<u>Referință</u> : Mai puțin de 1 procent	<u>Țintă</u> : Creștere cu 10 la sută anual	Educatori-79%, Învățători-15%	b. Date administrative ale ME
[c. Indicatorul a fost eliminat, fiind considerat nerelevant.]				
Produsul 2.3.1 - Autoritățile de toate nivelurile, părțile interesate și îngrijitorii sporesc incluziunea, școlarizarea și menținerea tuturor copiilor și adolescenților, în special a celor vulnerabili, în instituțiile preșcolare și școlile generale.				
Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Procentul copiilor cu dizabilități înscrși în instituțiile preșcolare și școlare generale (clasele 1-9), dezagregat după vârstă și gen.	<u>Referință</u> : Pentru școală (clasele 1-9) estimarea în baza datelor existente este de 17,6% Pentru instituțiile preșcolare: 5%	<u>Țintă</u> : 50% pentru școală 30% pentru instituțiile preșcolare	(2013) 44% pentru școală (clasele 1-9) 36% pentru instituțiile preșcolare	a. BNS b. Date administrative ale ME
b. Rata de finisare a studiilor, dezagregată după sex	<u>Referință</u> : (2011) Învățământ primar total-91,1%; băieți-92.0%, fete-90,2%	<u>Țintă</u> : 94% în total, pentru băieți și fete	(2013) Total ciclu primar: 93,0%; băieți 93,4%; fete 92,7%	b. BNS
[c. Indicatorul a fost eliminat, fiind considerat nerelevant.]				
d. Numărul comunităților care au școli sau clase separate pentru romi	<u>Referință</u> : 3	<u>Țintă</u> : 0	(2014) 3	d. Raport al mediatorilor romi
Produsul 2.3.2 - Autoritățile din domeniul educației de la toate nivelurile aplică noi standarde și mecanisme de educație de calitate pentru îmbunătățirea competențelor de predare, a mediului de învățare și a rezultatelor învățării astfel încât să reducă disparitățile.				
Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Procentul de educatori și profesori instruiți cu privire la metodologia centrată pe copil sau educația incluzivă	<u>Referință</u> : (2012) pentru profesori 10% pentru educatori 35%	<u>Țintă</u> pentru profesori: 60% <u>Țintă</u> pentru educatori: peste 80%	(2014) Pentru educatori: 80% Pentru profesori: 15%	a. Rapoarte ale ME
b. Procentul de copii care îndeplinesc standardele de dezvoltare și de învățare timpurie (RFIDT).	<u>Referință</u> : Referința 80% (2014).	<u>Țintă</u> : 82%	Nu sunt disponibile date pentru a măsura progresele	Rapoarte ale ME
b.1. Procentul de educatori care aplică standarde profesionale [indicator nou]	<u>Referință</u> : 79 % (2014)	<u>Țintă</u> : 82%		Rapoarte ale ME
c. Procentul de copii pregătiți pentru școală dezagregat pe gen, rural / urban	<u>Referință</u> : 97,5% (2012)	<u>Țintă</u> : 97,5% (a menține același nivel ridicat)	(2014) 97,7%. N. Nu sunt disponibile date dezagregate.	c. Rapoarte ale ME
d. Procent elevi cu competențe la citit, matematică și științe (Raport al Programului pentru evaluarea internațională a elevilor (PISA))	<u>Referință</u> : (rezultate PISA 2009+, publicate în 2012) 43% din elevi au competențe la citit; 39% la matematică; 53% la științe	<u>Țintă</u> : (2017 rezultate PISA 2015): creștere de 10% în fiecare dintre cele trei domenii	Nu sunt disponibile date noi (rezultatele PISA 2009+, publicate în 2012). 43% din elevi au competențe la citit; 39% la matematică; 53% la științe	d. Raport PISA

[e. Indicatorul a fost eliminat, fiind considerat nerelevant.]

Rezultatul 2.4 – Populația se bucură de acces echitabil la un sistem îmbunătățit de protecție socială				
Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Procentul celei mai săraci chintile acoperită de ajutorul social	<u>Referință</u> : 9,7%% în 2010	<u>Țintă</u> : 20% către 2017	(2013) 10,9%	a. Raportul Băncii Mondiale, Sondajul gospodăriilor casnice/BNS, Casa Națională
b. Rata copiilor (cu vârsta sub 18 ani) care trăiesc în îngrijire formală până la sfârșitul anului în raport cu 100 000 din populația de copii, dezagregată după rata în îngrijirea în baza familiei și rata îngrijirii instituționale	<u>Referință</u> : Date de bază recalculate/ajustate: (2010) 1 885 la 100 000, inclusiv 908 la 100 000, în îngrijire rezidențială și 977 la 100 000, în îngrijire în baza familiei	<u>Țintă</u> : 1 900 la 100 000 copii, inclusive 500 în îngrijire rezidențială și 1 400 în îngrijire în baza familiei	(2013) 1 905: 561 la 100 000 copii în îngrijire rezidențială și 1 343 la 100 000 copii în îngrijire în baza familiei (îngrijire de către părinți adoptivi sau tutori) - (Copii sub 18 ani)	b. Date ale Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei
c. Numărul de beneficiari de îngrijire socială la domiciliu	<u>Referință</u> : (2010) 25 403 persoane	<u>Țintă</u> : 27 000 persoane	(2013) 24 530 – niciun progres	c. Raport social anual/Date ale Ministerului Muncii, Protecției Sociale și a Familiei
d. Numărul persoanelor/familiilor adulte care au beneficiat de servicii specializate sociale pentru persoane cu dizabilități	<u>Referință</u> : 5 240	<u>Țintă</u> : 7 500	(2013) 4 085 - niciun progres	d. Raport social anual/Date ale Ministerului Muncii, Protecției Sociale și a Familiei
e. Acoperirea populației cu asigurare medicală pentru a asigura accesul la îngrijire (inclusiv la îngrijire primară de sănătate), dezagregată după urban/rural, sex, etnie, chintila de venit, educație, zonă geografică (dacă este disponibil)	<u>Referință</u> : 74% (2011) Rural 68% (2011) Urban: 83% (2011) Romi: 23%	<u>Țintă</u> : Creștere până la 100 % către 2017	(2013) 83,2%. Nu sunt disponibile date dezagregate	e. BNS, date MS, agențiile ONU relevante, IDOM, rapoarte ale societății civile

Produsul 2.4.1 - Sistemul de protecție socială oferă servicii continue funcționale, o atenție sporită fiind acordată persoanelor și grupurilor care se confruntă cu dificultăți în exercitarea drepturilor fundamentale, previne și abordează violența, exploatarea și separarea familiei.

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
[a. Indicatorul a fost eliminat, fiind considerat nerelevant.]				
a.1. Numărul de raioane cu BCIS funcțional și servicii SYSLAB [indicator nou]	<u>Referință</u> : (2013) 28 BCIS 1 centru SYSLAB în Chișinău	Țintă: BCIS funcționale în 32 raioane, 2 municipii, UTA Găgăuzia; 5 centre SYSLAB	(2014) 33 BCIS sunt deja create; 4 centre SYSLAB în Chișinău, Cahul, Rezina și Bălți sunt funcționale	a.1. Consilii raionale, MMPSF, Cancelaria de Stat și rapoarte PNUD

Produsul 2.4.2 Titularii de drepturi din grupurile cele mai vulnerabile sau excluse social au acces mai mare la servicii de protecție socială, inclusive servicii și asigurări necesare pentru realizarea drepturilor sociale

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
[a. Indicatorul a fost eliminat, fiind considerat nerelevant.]				
a.1. Evaluarea durabilității sistemului de protecție socială pentru a răspunde necesităților persoanelor și familiilor vulnerabile, inclusiv copii care se confruntă cu șocuri, dezastre, crize [indicator nou]	<u>Referință</u> : nu sunt disponibile date (2014)	<u>Țintă</u> : Evaluarea componentei durabilitate și recomandări furnizate pentru a îmbunătăți sistemul de protecție socială (2017)	Disponibil raport preaplicare. Date în curs de colectare	a.1. MMPSF și rapoartele UNICEF
b. Gradul de raportare periodică cu privire la eficacitatea răspunsului serviciilor de protecție socială la necesitățile persoanelor celor mai vulnerabile stabilite, cu accent pe sărăcia în rândul copiilor [indicator nou]	<u>Referință</u> : Dovezi parțial disponibile, eficacitatea răspunsului serviciilor de protecție socială: în raportarea periodică nu se abordează în mod adecvat sărăcia în rândul copiilor (2014)	<u>Țintă</u> : Dovezi disponibile și incluse în rapoartele periodice ale Guvernului, diseminate anual	(2014) Dovezi parțial disponibile, eficacitatea răspunsului serviciilor de protecție socială: în cadrul rapoartelor nu se abordează în mod adecvat sărăcia în rândul copiilor	b. Rapoartele MMPSF, ME și UNICEF
c. Existența recomandărilor cu privire la politici pentru a îmbunătăți adecvarea și acoperirea cu venit minim de securitate, în special grupurile excluse [indicator nou]	<u>Referință</u> : 1) lipsa unor opțiuni de politică pentru a revizui formula actuală de calcul a pensiilor, ceea ce nu permite re-evaluarea veniturilor și menținerea valorii reale a pensiilor viitoare; 2) lipsa unor recomandări de politici pentru a spori acoperirea prin securitate socială a fermierilor; 3) lipsa unei metodologii pentru a implementa securitate socială bazată pe risc cu rate de contribuție diferențiate pe ramuri de activitate	<u>Țintă</u> : Opțiuni în materie de politică prezentate spre examinare	Recomandări de politici validate și luarea măsurilor în vederea acestora	c. Rapoartele MMPSF și ILO

Pilonul 3: Mediul, schimbările climatice și gestionarea riscurilor dezastrelor

Rezultatul 3.1 - O mai bună gestionare a mediului, cu un grad mai înalt de conformitate cu standardele internaționale și regionale

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
-----------	-----------	-------	---------	------------------------

a. Reforma instituțională sporește capacitățile pentru implementarea politicii de mediu	<u>Referință</u> : Programul și planul de acțiuni ale Guvernului pentru 2011-2014, proiectul Strategiei Naționale de Mediu pentru 2012-2022 și proiectul Legii cu privire la Protecția Mediului prevăd crearea unei Agenții de Protecție a Mediului (APM); capacitățile de implementare și executare sunt slabe	<u>Țintă</u> : APM stabilită și pe deplin funcțională până la sfârșitul anului 2013 2017 (conform Programului Guvernului pentru anii 2015-2018; reforma instituțională prevede un sistem efectiv și eficient de implementare și consolidare a politicii de mediu		a. Raportul privind implementarea Programului Guvernului pentru 2011-2014; Hotărârea Guvernului cu privire la crearea APM a fost aprobată; rapoartele anuale de activitate ale APM
b. Suprafața ariilor protejate (% din teritoriu) gestionată în conformitate cu cerințele internaționale	<u>Date de bază</u> : 4,65% (2011); în prezent, nu sunt gestionate în conformitate cu standardele internaționale	<u>Țintă</u> : 7 % din teritoriu (Strategia Națională de Mediu (SNM) – 8% în 2023); planuri de gestionare elaborate și implementate pentru toate site-urile		b. Raport privind starea mediului (Ministerul Mediului); rapoarte naționale către Convenția privind diversitatea biologică
c. Considerentele de mediu integrate în politicile sectoriale sau planurile de acțiuni/ documentele de politică specifice sectorului de mediu existente	<u>Date de bază</u> : Integrarea cerințelor de mediu în politicile și strategiile sectoriale prevăzute în proiectul Strategiei Naționale de Mediu pentru 2012-2022 și proiectul Legii cu privire la Protecția Mediului; politicile actuale ce integrează considerentele de mediu: Planul de Acțiuni de protecție a mediului și sănătate, Conceptul Agriculturii Ecologice; Transport	<u>Țintă</u> : Politicile și strategiile sectoriale integrează obiectivele sectoriale, acțiunile și indicatorii de mediu		c. Raport privind implementarea SNM și a planului de acțiuni; strategii și planuri sectoriale în domeniul mediului

Produsul 3.1.1 – Instituțiile naționale sunt capabile să aplice capacitatea lor de reglementare, organizatorică și tehnică pentru a integra aspectul de mediu și managementul resurselor naturale în norme, politici, programe și bugete

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Număr de politici publice, planuri și acte normative la nivel local și central care au aspectul de mediu integrat și sunt supuse evaluării strategice de mediu	<u>Referință</u> : Politicile existente nu au fost supuse evaluării strategice de mediu, aspectul de mediu nu este integrat în politicile sectoriale; evaluarea ex-ante a impactului pentru politici, inclusiv al impactul asupra mediului, se află la etapa de pilotare (30 de propuneri de politici publice au fost evaluate în iunie 2012)	<u>Țintă</u> : Cadrul legal pentru evaluarea de mediu a politicilor, planurilor și actelor legale este în vigoare; toate politicile nou dezvoltate (cel puțin 5 politici sectoriale cheie de dezvoltare) supuse screening-ului și evaluate conform SEA, legislația și actele juridice sunt examinate de experți în domeniul ecologiei	SNM a fost aprobată în aprilie 2014 prevăzând aplicarea SEA. Cu toate acestea, versiunea finală a Legii cu privire la evaluarea strategică de mediu, prezentată spre aprobare, este în așteptare. Aplicarea principiilor SEA a fost pilotată în timpul elaborării Master Planului orașului Orhei, informând astfel elaborarea în continuare a legislației secundare. Strategia Națională de dezvoltare agricolă și rurală, aprobată în 2014, prevede considerente de mediu în sectorul agricol.	a. Rapoarte privind implementarea Programului Guvernului; raport bi-anual al Consiliului Național pentru Participare; Rapoarte cu privire la Legea privind Transparența Decizională; rapoarte privind implementarea Acordului de Asociere; Rapoarte Anuale ale Ministerului Mediului; rapoarte ale Agențiilor pentru Dezvoltare Regională, rapoarte către Convenția UNECE Espoo.
b. Cheltuielile de mediu la nivel	<u>Referință</u> : (2011) 0,69%	<u>Țintă</u> : Până în 2017 cota cheltuielilor	Cota cheltuielilor totale de mediu la	b. Rapoarte ale Ministerului

național și local în raport cu bugetul de stat, inclusiv alocații în alte sectoare (%)

de mediu să nu fi e mai mică decât media în noile state membre UE /țările care aderă din Europa Centrală și de Est

nivel național:
(2013) 1,01%
(2014) 1,30%

La nivel local:
(2013) 2,08%
(2014) 3,32%

Finanțelor, Bugetului de Stat (raport privind executarea bugetară), Fondului Ecologic Național, Rapoarte ale Fondului de Dezvoltare Regională, bugete naționale/regionale/locale (data.gov.md), rapoarte ale ADR, BNS; EuroStat; OCDE; Analiza cheltuielilor publice de către Banca Mondială

Produsul 3.1.2 - Autoritățile de mediu, sectorul privat și societatea civilă sunt mai capabile să elaboreze, să implementeze și să respecte legislația, politicile, programele / bugetele de mediu într-un mod responsabil, transparent și participativ

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Gradul de implementare a capitolului „Mediu” din AA în conformitate cu Planul de Acțiuni	<u>Referință</u> : Se estimează că AA va fi semnat în 2013	<u>Țintă</u> : Angajamentele referitoare la elaborarea politicilor și aproximarea legislației să fie implementate în conformitate cu Planul de Acțiuni	AA a fost semnat în iunie 2014, iar Strategia adoptată cu privire la alimentarea cu apă și canalizare și Legea cu privire la evaluarea impactului asupra mediului constituie un pas înainte spre ajustarea față de acquis-ul UE în domeniul mediului.	a. Rapoarte ale Ministerului Mediului privind implementarea Planului de Dezvoltare Strategică / Strategiei Naționale de Mediu; rapoarte către MEA; rapoarte ale Agenției de Protecție a Mediului; rapoarte privind implementarea AA; Baza de Date a Centrului de Aproximare a Legislației /MJ
b. Fondul Ecologic Național are un regulament îmbunătățit și un program transparent și un management al ciclului proiectului în conformitate cu prioritățile sectoriale și naționale; numărul strategiilor de finanțare/programele bugetare pentru programele/sub-programele Strategiei pentru Cheltuielile de Mediu aplicate în practică	<u>Referință</u> : Regulamentul FEN a fost elaborat și aprobat în 1998 cu câteva modificări până în 2010 și nu corespunde bunelor practice internaționale, proiectele FEN nu sunt selectate în baza competiției / licitațiilor; în prezent un singur sub-program (Sectorul Apei) are o Strategie de Finanțare	<u>Țintă</u> : Un nou regulament, strategii referitoare la cheltuieli și proceduri de management al ciclului proiectului ale FEN elaborate în conformitate cu bunele practice internaționale; cel puțin 2 sub-programe suplimentare au strategii de finanțare/programe bugetare	Proiectul de regulament al FEN a fost elaborat și coordonat cu autoritățile relevante, și este în curs de prezentare și de aprobare în guvern. Strategia de cheltuieli în domeniul protecției mediului înconjurător pentru 2015-2017 include două programe (protecția mediului și sectorul acvatic) și 10 subprograme elaborate și aprobate (prin hotărârea ministrului).	b. Regulament al FEN, rapoarte ale FEN; Strategia pentru cheltuielile de mediu; Rapoarte ale Ministerului Mediului
c. Suprafața zonelor natural protejate (în % din teritoriul național); numărul zonelor natural protejate gestionate în conformitate cu cerințele internaționale; Strategia Națională privind Biodiversitatea și Planul de Acțiuni (SNBPA) actualizate și implementate	<u>Referință</u> : (2011) 4,65%; nicio zonă natural protejată nu este gestionată pe deplin în conformitate cu cerințele internaționale; SNBPA expirată	<u>Țintă</u> : cel puțin 7%; toate zonele protejate să fie gestionate în conformitate cu standardele internaționale; SNBPA implementată pe deplin	5,75% și Regulamentul privind funcționarea Parcului Național Orhei a fost aprobat, ceea ce constituie un pas înainte în vederea alinierii la cerințele internaționale în domeniul gestionării sistemului de arii protejate; SNBPA a fost aprobat la 18 mai 2015. Notă: Guvernul a stabilit o nouă țintă de 8% până în 2023	c. Rapoarte ale BNS; rapoarte ale proiectelor; Rapoarte privind Starea Mediului ; Rapoarte ale Ministerului Mediului; Rapoarte anuale ale Guvernului; Rapoarte privind implementarea SNBPA

d. Cantitatea de Pesticide Foarte Periculoase (PFP) prezentă în țară; numărul proiectelor pilot cu management alternativ integrat al dăunătorilor	<u>Referință</u> : 1 500 tone de pesticide vechi în 23 locații (sursă a datelor de referință: FAO)	<u>Țintă</u> : cel puțin 10% din PFP existente evacuate plus 1 amplasament major cu risc ridicat să fi e supravegheat; 5 proiecte pilot privind managementul integrat al dăunătorilor elaborate	319 tone; niciun progres	d. Rapoartele Guvernului Republicii Moldova în cadrul Convenției Rotterdam; rapoartele proiectelor
---	--	---	--------------------------	--

Rezultatul 3.2 – Politicile și capacitățile naționale consolidate permit o rezistență sporită la dezastre și schimbări de mediu, de rând cu o dezvoltare economică și un consum durabil bazate pe emisii scăzute

Indicatori	Date de bază	Ținte	Progrese	Mijloace de verificare
a. Numărul de comunități care implementează măsurile de reducere a riscurilor climatice și de dezastre, în conformitate cu Strategia Națională GRD, Strategia de adaptare la schimbarea climei și tratatele internaționale	<u>Date de bază</u> : 0% din 1 681 comunități	<u>Țintă</u> : 10% din comunități implementează măsuri de gestionare a riscurilor de dezastru și de adaptare la schimbările climatice în conformitate cu strategiile naționale		a. Rapoartele anuale ale guvernului cu privire la implementarea strategiilor; monitorizare și raportare a programelor/proiectului
b. Intensitatea energetică și a resurselor	<u>Date de bază</u> : Intensitatea energetică 31,7 MJ/USD (2006); Aplicarea actuală a producerii mai curate și eficiente din punct de vedere a resurselor (RCEP) sunt sub-estimate de către utilitățile publice și sectorul privat; utilizarea/consumul ineficient al resurselor naturale (apă, material și energie) de către întreprinderi și alte organizații și implementarea tehnologiilor de mediu de succes rămase în urmă; stimulente limitate pentru consum durabil	<u>Țintă</u> : Intensitatea energetică: reducere cu 7% până în 2017 în comparație cu 2010 (minus 1% anual în medie); intensitatea resurselor concept implementat în 100 de companii		b. Raportul privind implementarea Strategiei Moldova 2020; BNS; Ministerul Economiei; rapoarte către UNFCCC; raportul privind implementarea SNM și Strategia de gestionare a deșeurilor
c. Cota energiei regenerabile în consumul brut național de energie	<u>Date de bază</u> : 5%	<u>Țintă</u> : 15% către 2017 sau majorarea cu minim 2% anual (20% către 2020)		c. Raport cu privire la implementarea Strategiei Moldova 2020; BNS; Ministerul Economiei; rapoarte către UNFCCC; raport privind implementarea SNM și Strategia Națională de Gestionare a Deșeurilor

Produsul 3.2.1 – Sectorul public și privat, cât și consumatorii individuali își schimbă modelele de producere și de consum, optând pentru o eficiență energetic sporită și consum eficient de resurse, precum și pentru utilizarea energiei regenerabile

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
a. Intensitatea energetică; numărul de NAMA elaborate și prezentate spre finanțare către UNFCCC; consumul de HCFC	<u>Referință</u> : (2009) 14170 Consum total primar de energie pe dolar al PIB (Btu pe an 2005 \$ SUA (Paritățile Puterii de Cumpărare)); nu sunt elaborate NAMA la moment; 2,3 tone de hidrocloroflorocarbon cu	<u>Țintă</u> : - 5% până în 2017 (TBC în 2013); cel puțin 4-6 NAMA elaborate și înregistrate la UNFCCC până în 2015 și sistem relevant de măsurare, raportare și verificare pentru implementarea NAMA; reducere cu	24,6 \$ MJ/SUA (2012); a fost elaborată o NAMA promovând utilizarea unui motor Stirling în modernizarea cazanelor de încălzire pe biomasă pentru co-generarea unităților și există și un proiect de	a. Program de monitorizare, urmărire și etalonare care va fi elaborat de Agenția pentru Eficiență Energetică; Rapoarte către UNFCCC; Ministerul Mediului; Rapoarte privind implementarea planului de gestiune

potențial de epuizare a ozonului (PEO) (HCFC) (2009)

10% până în 2015 în comparație cu nivelul consumului de bază

concept privind monitorizarea, raportarea și verificarea ce va fi consultat în continuare și finalizat; a fost atinsă ținta unei reduceri cu 10% a consumului de HCFC-22 față de datele de referință din 2009

a suprimării eşalonate a HCFC în cadrul Protocolului de la Montreal; Administrația de Informații Energetice din SUA; Agenția Internațională pentru Energie

Notă: datele de referință au fost corectate de Oficiul Național Ozon la 1,00 tone ODP de HCFC (2009)

b. Procentul energiei regenerabile în totalul consumului intern brut de energie; numărul instalațiilor cu încălzire cu biomasă din edificii publice/ gospodării private; numărul producătorilor de combustibil de biomasă	<u>Referință</u> : 5%; 90/mai puțin de 100, 50 (2012)	<u>Țintă</u> : 15%; 280/700; 140	11.9%, 199/620, 120 (inclusiv 12 femei) Notă: Guvernul a stabilit o nouă referință de 11,9% în baza studiului din 2009 și a revizuit ținta la 17%	b. BNS; Ministerul Economiei; Agenția pentru Eficiență Energetică; Rapoarte ale proiectelor
c. Eficiența Energetică și a Resurselor și Intensitatea Poluării la nivelul întreprinderilor/organizațiilor; rolul RECP (Eficiența resurselor și producție curată) în politicile relevante implementate la diverse nivele administrative	<u>Referință</u> : 5 întreprinderi au implementat RECP din 2010 și au realizat reduceri ale utilizării materialelor, energiei și apei și reducerea deșeurilor și poluanților	<u>Țintă</u> : Cel puțin 90 companii suplimentare implementează practici și tehnici RECP, care au drept consecință productivitatea sporită a resurselor (economisind apa, materialele și/sau energia) și o intensitate mai scăzută a poluării (prin reducerea deșeurilor și emisiilor) până în 2017; Guvernul a adoptat măsuri referitoare la politici ce încurajează întreprinderile să implementeze tehnici și practice RECP	În jur de 70 de întreprinderi au beneficiat de asistența Programului național de producție curată, inclusiv de la programul de replicare PCER, prin intermediul cluburilor regionale PCER. Acestea implică o serie de 21 seminare de instruire tematice PCER, însoțite de coaching. 25 întreprinderi au finalizat cu succes ciclul de 7 module cu un plan de acțiune PCER specific companiei. În cadrul întreprinderilor ce implementează opțiuni PCER s-a monitorizat un set de trei indicatori privind productivitatea resurselor și trei indicatori privind intensitatea poluării, identificându-se o economie totală de 577 860 USD anual. Economii anuale de resurse se ridică la 1473,354 kWh energie, 49 858 m3 de apă și aprox. 8 805 tone de materiale.	c. Broșurile PCER cu privire la succesul programului cu beneficii documentate; rapoarte ale proiectelor.

Produsul 3.2.2 - Politici, mecanisme și capacități consolidate la toate nivelurile pentru managementul riscului de dezastre și adaptarea la schimbările climatice

Indicator	Referință	Țintă	Progres	Mijloace de verificare
-----------	-----------	-------	---------	------------------------

a. Strategii existente pentru gestionarea riscului de dezastre/schimbărilor climatice; screening-ul gestionării riscului de dezastre/schimbărilor climatic pentru politicile sectoriale implementate; numărul politicilor/planurilor locale adoptate/revizuite cu integrarea schimbărilor climatic și a gestionării riscului de dezastre, inclusiv numărul planurilor centrate pe copil și pe agricultură	<u>Referință</u> : Nu există strategii de gestionare a riscului dezastrilor/schimbărilor climatic; nu există o metodologie de screening climatic/gestionare a riscului de dezastre pentru politicile sectoriale existente (prevăzută în proiectul Strategiei Naționale privind Adaptarea la Schimbările Climatice); mai puțin de 20 de planuri locale existente care să integreze pe deplin schimbările climatice și gestionarea riscului de dezastre, niciunul nu este centrat pe copil, numărul planurilor centrate pe agricultură se va determina în 2013	<u>Țintă</u> : Strategii naționale de gestionare a riscului de dezastre/schimbărilor climatic adoptate; cadru de screening climatic și gestionare a riscului de dezastre pentru politicile sectoriale adoptat și implementat; 100 planuri de dezvoltare locală cu integrarea schimbărilor climatice/gestionării riscului de dezastre, inclusiv cel puțin 3 planuri centrate pe copil, % prevederilor implementate destinate gestionării riscului de dezastre și schimbărilor climatice în cadrul planului de acțiuni vizând implementarea Strategiei de dezvoltare a agriculturii	Proiectul Strategiei naționale de gestionare a riscului de dezastre a fost prezentată și se află în prezent în proces de consultare la nivel național / Strategia națională de adaptare a fost aprobată; nu există o metodologie de screening climatic/ a gestionării riscurilor de dezastre pentru politicile sectoriale; au fost integrate 26 politici locale adoptate cu reducerea riscului de dezastre, inclusiv 22 concentrate pe copii și femei; Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală, aprobată în 2014, integrează adaptarea la schimbările climatice și elemente de gestionare a riscului de dezastre	a. Rapoarte proiecte; Rapoarte anuale ale Guvernului; rapoarte ale Ministerului Agriculturii
b. Procentul instituțiilor medicale cu un nivel sporit de reziliență la dezastre și cu personal sanitar medical cu abilități în managementul sănătății publice și al situațiilor excepționale și planificarea răspunsului în caz de dezastre pregătite și implementate	<u>Referință</u> : Nivelurile de reziliență în spitalele publice sunt distribuite după cum urmează: 25% - ridicat, 76% - mediu și 8% - scăzut. Numărul personalului medical cu abilități - 340 persoane	<u>Țintă</u> : 50%:50%:0%; 480 angajați medicali suplimentari dispun de abilități în domeniu	Numărul persoanelor calificate a crescut. În 2014 Centrul Național de Sănătate Publică a efectuat o serie de patru ateliere de formare a medicilor de la nivelul asistență medicală primară (110 persoane în total) în vederea utilizării instrucțiunilor din 2014 cu privire la echipa de acordare a primului ajutor în caz de dezastre	b. Rapoarte privind implementarea Programului Național pentru Consolidarea Siguranței Spitalelor; Rapoarte anuale ale MS
c. Numărul de acțiuni implementate din Planul Național de Acțiuni ce ține de Regulamentele sanitare internaționale (RSI)	<u>Referință</u> : 17 acțiuni din 31 au fost implementate	<u>Țintă</u> : Toate acțiunile implementate pe deplin	24 acțiuni au fost implementate; realizarea unui atelier trans-sectorial de consolidare a capacităților și competențelor de bază, cu accentul pe puncte de intrare. Instrumentul RSI de calcul al costurilor pilotat	c. Rapoarte ale MS/Centrului Național de Sănătate Publică cu privire la implementarea Planului de acțiune RSI